

Universitas Bohemiae Meridionalis
Budvicensis
Facultas Pedagogica

Studia Kinanthropologica

2–3 (issue)

Volume 22.
2021
ISSN 1213-2101

STUDIA KINANTROPOLOGIA

Vědecký časopis pro kinantropologii/ Scientific journal for kinanthropology

Redakční rada/ Editorial Board

Předseda/ Editor – in – chief:

Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Zástupce předsedy/ Deputy editor – in – chief:

PhDr. Petr Bahenský, Ph.D. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Technický redaktor/ Technical editor:

PhDr. Tomáš Tlustý, Ph.D. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Členové/ Members:

Prof. PaedDr. Elena Bendíková, Ph.D. – Univerzita Mateja Bela, Slovenská republika
Matej Bel University, Slovakia

Gregory James Grosicki, Ph.D., CEP – Georgia Southern University, USA
Georgia Southern University, USA

Prof. Ing. Václav Bunc, CSc. – Univerzita Karlova, FTVS, Praha
Charles University, Faculty of Physical Education and Sport

Filipe Conceição, Ph.D. – University of Porto, Portugalsko
University of Porto, Portugal

dr hab. Ewa Kałamacka, prof. nadzw. – AWF im. Bronisława Czecha w Krakowie
University of Physical Education in Krakow

dr hab. prof. AJD Eligiusz Małolepszy – Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Jan Długosz University in Częstochowa

Prof. PhDr. František Man, CSc. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Prof. Renzo Pegoraro, MD. – Fondazione Lanza, Padova, Itálie
Fondazione Lanza, Padova, Italy

Alfredo Bravo Sánchez, Ph.D. – Faculty of Sport Sciences of Toledo, Španělsko
Faculty of Sport Sciences of Toledo, Spain

Doc. PhDr. Renata Malátová, Ph.D. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Doc. MUDr. Pavel Stejskal, CSc. – Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, Brno
Masaryk University, Faculty of Sport Studies

Prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Prof. PhDr. Jiří Suchý, Ph.D. – Univerzita Karlova, FTVS, Praha
Charles University, Faculty of Physical Education and Sport

Prof. PaedDr. Jaromír Šimonek, Ph.D. – UKF Nitra, Slovenská republika
Constantine the Philosopher University in Nitra, Slovakia

Prof. RNDr. Pavel Tlustý, CSc. – Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice
University of South Bohemia, Faculty of Education

Prof. PhDr. Marek Waic, CSc. – Univerzita Karlova, FTVS, Praha
Charles University, Faculty of Physical Education and Sport

Vydavatel/ Publisher:

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu
University of South Bohemia, Faculty of Education, Department of Sport Studies

MK ČR E 18825

Tisk/ Printing:

Tiskárna Typodesign s.r.o., Hany Kvapilové 10, České Budějovice

Náklad/ Number of copies:

25 kusů/ 25 pieces

Studia Kinanthropologica 2021, XXII, 2–3

Studia Kinanthropologica, vědecký časopis pro kinanthropologii. Vydává Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra tělesné výchovy a sportu. **Od roku 2019 vychází třikrát ročně.** Příspěvky jsou přijímány průběžně. Katedra tělesné výchovy a sportu začala vydávat odborné periodikum již v roce 1996, které od roku 2000 nese název *Studia Kinanthropologica* a splňuje požadavky na recenzovaný časopis. **V roce 2010 Rada pro výzkum, vývoj a inovace zařadila *Studia Kinanthropologica* na Seznam recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice**, které uvedla v oborech Národního referenčního rámce excelence (NRRE). Časopis je nadále uveden i v aktualizovaném Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR v roce 2014. Časopis *Studia Kinanthropologica* je indexován v databázi Medvik – Bibliographia medica Československa (BMČ), Národní lékařské knihovny Praha. **Dne 29. dubna 2016 byl zařazen do databáze ERIH PLUS** (European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences).

Adresa redakce: KTVS PF JU Jeronýmova 10, České Budějovice, 371 15
tel. 387 773 170, fax 387 773 187
Internet: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/tv/studiaka.html>
e-mail: studiakin@pf.jcu.cz

Časopis *Studia Kinanthropologica* je určen pro zveřejňování původních sdělení, které souvisí s problematikou sportovní kinanthropologie. Cílem je podporovat rozvoj vědeckého poznání v oblasti struktury a funkce cílevědomých pohybových činností člověka, podporovat jejich rozvoj a sledovat účinky u různých věkových skupin populace a to v podmínkách školní tělesné výchovy, sportu, sportovního tréninku, aplikovaných pohybových aktivit, fyzioterapie, rekreace, zdravotní tělesné výchovy apod.

Studia Kinanthropologica akceptuje příspěvky, které dosud nebyly publikovány a nejsou přijaty k publikování v jiném časopisu. Všechny texty procházejí recenzním řízením a jsou posuzovány nejméně dvěma nezávislými recenzenty. Recenzní řízení je oboustranně anonymní (redakce si vyhrazuje právo na odstranění údajů identifikujících autora či recenzenta). Autoři jsou vždy vyrozuměni o výsledku recenzního řízení a instruováni k provedení případných změn v předloženém textu. Statě mohou být publikovány v jazyce českém, slovenském nebo anglickém. Autor je zodpovědný za odbornou, jazykovou a formální správnost příspěvku. O zveřejnění příspěvku rozhoduje redakční rada se zřetelem na vědecký význam a oponentské posudky. Za obsahovou a jazykovou správnost odpovídá autor, autoři jednotlivých příspěvků.

Studia Kinanthropologica is scientific journal for kinanthropology. **Since 2019 the journal is published in three issues per year.** The contributions are accepted continuously throughout the year. In 2010 the Government Council for Research and Development classified journal *Studia Kinanthropologica* as a "Reviewed Journal". It is also on the updated list from 2014. *Studia Kinanthropologica* journal is indexed in the database Medvik – Bibliographia Medica Československa of National Medical library Prague, Czech Republic. **Since April 2016 is this journal indexed in ERIH PLUS database.**

The address of editor's office: KTVS PF JU Jeronýmova 10, České Budějovice, 371 15
tel. +420 387 773 170, fax +420 387 773 187
Internet: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/tv/studiaka.html>
e-mail: studiakin@pf.jcu.cz

Scientific Journal for Kinanthropology is mainly a place for publishing reports of empirical studies, review articles, or theoretical articles. Articles are published in Czech, Slovak, and/or English language. The author (senior author) is responsible for special and formal part of the article. All texts are subject to review process and assessed by at least two expert referees. The review procedure is authorless. Board of editors decide about article's publishing having regard to scientific importance and review process. For content and linguistic correctness is responsible author, authors of individual contributions.

Obsah

G. BAGO	
Vývoj vícebojařských výkonů v České republice v letech 1955–2019	87
P. BAHENSKÝ, P. TLUSTÝ, D. MARKO & L. VEITHOVÁ	
Svalová, silová a odrazová asymetrie u mladých fotbalistů	95
K. KRÁLOVÁ & L. FIALOVÁ	
Porovnání volnočasových aktivit aktivních a inaktivních adolescentů	105
L. ODRÁŠKA, H. KRČ & K. FILIPOVÁ	
Vzťah medzi jednotlivými disciplínami a športovým výkonom v triatlone	115
H. PAVLIČÍKOVÁ	
Tělovýchovný a sportovní tisk v Českých Budějovicích od svých počátků do první poloviny 20. století	123
T. POLÍVKA & L. FIALOVÁ	
Názory adolescentů z Prahy a blízkého okolí na realizované kurikulum v hodinách Tělesné výchovy	133
J. ŠTUMBAUER	
Historie cykloturistiky a vodní turistiky v Českých Budějovicích od jejich počátků do roku 1938	143
POKYNY PRO AUTORY PŘÍSPĚVKŮ	159

Contents

G. BAGO Development of decathlon performance in the Czech Republic between 1955 and 2019	87
P. BAHENSKÝ, P. TLUSTÝ, D. MARKO & L. VEITHOVÁ Muscle, strength and rebound asymmetry in young football players	95
K. KRÁLOVÁ & L. FIALOVÁ Comparison of Leisure Activities of Active and Inactive Adolescents	105
L. ODRÁŠKA, H. KRČ & K. FILIPOVÁ The relationship between individual disciplines and sports performance in triathlon	115
H. PAVLIČÍKOVÁ Sports journalism in České Budějovice from its beginnings to the first half of the 20th century	123
T. POLÍVKA & L. FIALOVÁ Adolescents opinions on the implemented curriculum in Physical Education classes	133
J. ŠTUMBAUER History of cycling and water tourism in České Budějovice (Budweis) from their beginnings to 1938	143
AUTHOR INSTRUCTIONS	159

VÝVOJ VÍCEBOJAŘSKÝCH VÝKONŮ V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1955–2019

DEVELOPMENT OF DECATHLON PERFORMANCE IN THE CZECH REPUBLIC BETWEEN 1955 AND 2019

G. Bago

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu

Abstract

The present study examines the development of performance in the men's decathlon from 1955 to the present (2019). Using a time-series analysis, we explored the historical development of performance in the men's decathlon in the Czech Republic. The set under study included the top 10 decathlon performances in each year. Yearbooks of the Czech Association of Athletics (ČAS) and the Czech National Sports Council (ČSTV) were used as data sources. The performances were evaluated according to the internationally recognized scoring tables for decathlon events. For comparison, all performances from 1955 were recalculated on the basis of the latest internationally valid tables. After World War II, there has been a continuous improvement in performance. The performance curve of the average of the first top ten competitors had an increasing trend until approximately the year 2002, with a certain stagnation between 1975 and 1990. After that year, there has been a decline in performance and subsequent stagnation of performance up to the present. We consider the most prominent variables in the development of this performance curves to be the athletes whose scores noticeably exceed those of other competitors (Změlík, Dvořák, Šebrle). Currently, the average performance level of the top ten decathletes is found at low values corresponding to the period between 1965 to 1970. The question remains about the future development of this discipline.

Keywords: athletics; athletic decathlon; development of performance; history

Souhrn

Tato studie se zabývá vývojem výkonnosti v desetiboji mužů od roku 1955 po současnost (2019). Prostřednictvím analýzy časových řad jsme zjišťovali, průběh historického vývoje výkonnosti v desetiboji u mužů v ČR. Do zkoumaného souboru jsme zařadili vždy 10 nejlepších výkonů v desetiboji v jednotlivých letech. Zdrojem dat jsou ročenky ČAS a ČSTV. Výkony byly hodnoceny podle mezinárodně uznávaných bodovacích tabulek pro víceboje. Pro porovnání byly podle posledních mezinárodně platných tabulek přepočítány všechny výkony od roku 1955. Po 2. světové válce dochází k neustálému zlepšování výkonnosti. Rostoucí tendenci má křivka výkonu průměru prvních deseti závodníků zhruba do roku 2002 s určitou stagnací mezi lety 1975 až 1990. Po tomto roce dochází k poklesu výkonnosti a následné stagnaci výkonů až do současnosti. Za nejvýraznější proměnlivé faktory vývoje této křivky výkonnosti považujeme atlety, jejichž bodové hodnocení zřetelně převyšuje bodové hodnocení ostatních závodníků (Změlík, Dvořák, Šebrle). V současnosti je průměrná výkonnostní úroveň prvních deseti desetibojařů na nízkých hodnotách odpovídajících období 1965 až 1970. Otázkou zůstává další budoucí vývoj této disciplíny.

Klíčová slova: atletika; atletický desetiboj; vývoj výkonnosti; historie

Introduction

The men's decathlon consists of ten disciplines. Thus, an athlete must be versatile to complete a race that lasts two days. The today's high level of decathlon has been brought about mainly by

the high-quality technical level in the individual disciplines. Performances require a very high level of concentration and mental resilience. Decathletes must be prepared for gradually increasing tiredness, which might cause, among other things, fear of failure (Dale, 2000). Accordingly, preparation for all disciplines is important not only in technical terms but also from the fitness, mental, organisation and social aspects. Decathlon events are the only athletic disciplines where performance is expressed in points (Ryba, 2002).

Therefore, a scoring table is prepared to reflect the individual performances, or scores can be calculated on the basis of formulas. The advantage of the current scoring system resides in the fact that it can be easily converted into a computer and a system that transforms performance into scores (Vindušková, 1984). The development of performance in decathlon is dependent on a number of factors, which, in particular, include the following:

- social conditions (professionalization and commercialization of sports, changes in the position of women in society, etc.)
- expansion of the competition programme at the national and international levels
- material and technical conditions (artificial surface of tracks and approaches, landing pits, vaulting poles, sportswear and footwear)
- development of training
- changes in scoring (Vindušková, 2007)

Decathlon cannot be treated as a sum of ten independent disciplines and must be understood as a single demanding discipline that comprises ten parts. It is therefore important to accomplish “special decathlon endurance”, characterized by the smallest possible difference between the sum of points earned in decathlon and the sum of points for the highest individual performance in the individual disciplines (Vančura, 1974).

The evaluation of decathlon has undergone a plethora of changes. Since 1911, decathlon was evaluated using ten types of scoring tables. Apart from their advantages, those six types of tables contained a number of errors and various misleading statements, adjusted over the course of time. From 1955, tables were changed in the years 1950-52, 1962 and 1985. First and foremost, the tables function as a guarantee that a decathlete’s performance will be justly scored with regard to his capabilities and subject to his body proportions. The current tables are very progressive in the evaluation of the long jump and hurdles. Relatively the fewest scores are gained for the javelin throw and shot put (Trkal, 2002). The development of performance in the individual athletic disciplines has been influenced by many factors, among which the most important are changes of the athletic rules, the development and use of materials and technological advancement, new progressive training methods, permitted and prohibited performance-enhancing substances and the level of “anti-doping” controls, etc. Currently, despite the “stabilization” of these factors, there has been a steady increase in performance and record breaking (Broďani, 2013).

Knowledge of the development of the individual athletic disciplines leads to further development of knowledge thanks to certain representative indicators of various human abilities and their interrelations. Thus, the question is whether the performance in the individual disciplines (representing certain human abilities) is close to the limits of his abilities and where further development will likely be directed. Forecasts of the development of performance by means of analyses and modelling of development may determine certain assumed trends (Kovář, 2008).

Decathlon disciplines can be divided into several groups, which most often are the following: sprint and jump, throwing and endurance (Broďani, Kováčová, & Czaková, 2020). The precondition for peak performance in decathlon consists in technical and motor prerequisites, mainly of the speed and strength nature, and also coordination and endurance (Ryba, 2002). The objective of decathletes’ training is to develop motor abilities and improve the technique in the individual disciplines (Vindušková & Koukal, 2003). The development of performance in the individual athletic disciplines is affected by a number of factors. First, the growth in performance is generally fast, then gradually slows down as the limit performance is saturated. The issue of limit performance is fundamental in the time-series analysis and prediction of performance (Karp, 2006; Semerád & Bahenský, 2015; Bahenský, 2017; Tilingier, 2004).

From the historical perspective, the 1950's saw sports become not only a part of social life but also a tool of political propaganda. For this reason, the government paid great attention to the centralized training of athletes (Slavík & Osoba, 2016). The best conditions were offered primarily in clubs of the Army sports system. These clubs were providers of the best conditions for national representatives, including athletes. The system of the state sports support reached its peak in the mid-1970's, when top sports centres were introduced in 1974, followed by youth training centres in 1984 and other forms of sports centres (Ptáčníková, 2003; Jirka et al., 1997). Youth training centres (TSM) and a part of top sports centres (SVS) were abolished in 1991. The Czech Athletic Federation reintroduced youth centres in 1995 under the banner CTM (Talented Youth Centres), which were replaced by SCM (Sports Youth Centres) founded by the Ministry of Education, Youth and Sports in 1998. In the performance development of individual athletes, the level of talent, the adaptation of the training load to the athlete's individual dispositions and biological age play a great role (Bahenský, 2019; Bahenský & Tlustý, 2020). The development of performance after World War II was affected also by changes in training methods. The training methods used have gradually improved, and training has become more and more individualized (Bahenský & Grosicki, 2021).

In the Czech Republic, decathlon is a highly successful sports discipline, with such competitors as Robert Změlík, Tomáš Dvořák, and Roman Šebrle achieving excellent success in world competitions. Together with these athletes, a generation of coaches grew up who took care of the performance growth of these competitors, e.g. Robert Černý, Rudolf Černý, Boleslav Patera, Jiří Ryba, Zdeněk Váňa, Luděk Svoboda, Josef Karas and others (Ryba, 2002; Karta atleta, 2021).

Since the end of World War II, athletic disciplines have undergone in the Czech Republic a development that will show certain common features. The objective of this study is to analyse the performance of decathletes in the Czech Republic from 1955 to 2019.

Methodology

This study is concerned with the development of performances in the men's decathlon from 1955 to the present. By means of a time-series analysis, we determined the historical development of performance in decathlon for men in the Czech Republic. Using athletic yearbooks, we extracted the top ten best results in 65 athletic seasons for each year. Based on the best scored performances of the top ten Czech competitors in each year, we ascertained the course of performance in the men's decathlon from 1955 to the present (2019). The year 2020 was not included for the reason of the very small number of competitions held. Competitions were cancelled for epidemiological reasons (Covid-19). This development of the performance value in decathlon during 1955-2019 is reflected graphically for the first top ten competitors and, in annual tables, using the example of the first, fifth and tenth competitors. The graph also clearly depicts the development trend of decathlon performance in the Czech Republic during the period under review.

Within the study, we posed the following research questions: Did the performance in the men's decathlon improve during the period under review? Which athletes were the greatest influence on the development of the Czech leading competitors? Is the best competitor's performance related to that of the wider range of top competitors? In the set under study, we included the top ten decathlon performances in decathlon in the individual years in the Czech Republic during the period under review, i.e. 1955-2019. Data were collected based on an analysis of documents. To process and evaluate the study, we chose the method of an analysis of time series, which illustrate the development of decathlon performances in the men's decathlon in the Czech Republic.

We have observed the course of scores of the annual performances of the best decathletes of the season, pointing at the absolute top performance, the fifth and tenth best performances of the season, which is indicative of the wider range of top competitors. To determine the development trends, we have also worked with the average values of the top ten competitors in the seasons and have monitored the year-to-year changes of these performances between 1955 and 2019: accordingly, this is a longitudinal analysis.

The study compares the best decathlon performances of the individual years under review. The data were taken from yearbooks of the Czech Association of Athletics (ČAS) and the Czech National Sports Council (ČSTV), which are now available on the respective websites. The performances were assessed according to internationally recognized scoring tables for decathlon events. For the section

of development of decathlon performances (1955-2019) analysed by us, the scoring tables underwent changes in 1950-52, 1962 and 1985. For comparison, all performances from 1955 were recalculated according to the latest internationally valid tables. The year 1955 was chosen as the beginning of the period under review due to the lack of data in the previous period after World War II. Until 1968, tables with results of Czech competitors were used, from 1969, we worked with Czech tables. The efforts to select only Czech decathletes from the tables before 1969 were unsuccessful since the tables did not provide any information on the athletes' nationality. Accordingly, it was impossible to select Czech athletes from the tables.

Using Spearman's correlation coefficient, a correlation analysis was conducted for performances in the first, fifth and tenth places in the annual tables to determine the correlation of the performance level in these places. The critical value of Spearman's correlation coefficient at the level $\alpha = 0,05$ for 65 variables is 0.244.

Results and discussion

World War II brought with it a devastating effect on all sports disciplines. Nonetheless, after World War II, there has been a steady improvement in performance in all sports disciplines, and this is including decathlon. The performance curve of the average performance of the top ten athletes had a growing trend approximately until 2002, with some stagnation between 1975 and 1990 (Figure 1). After that year, there has been a decline in performance and subsequent stagnation of performance until the present.

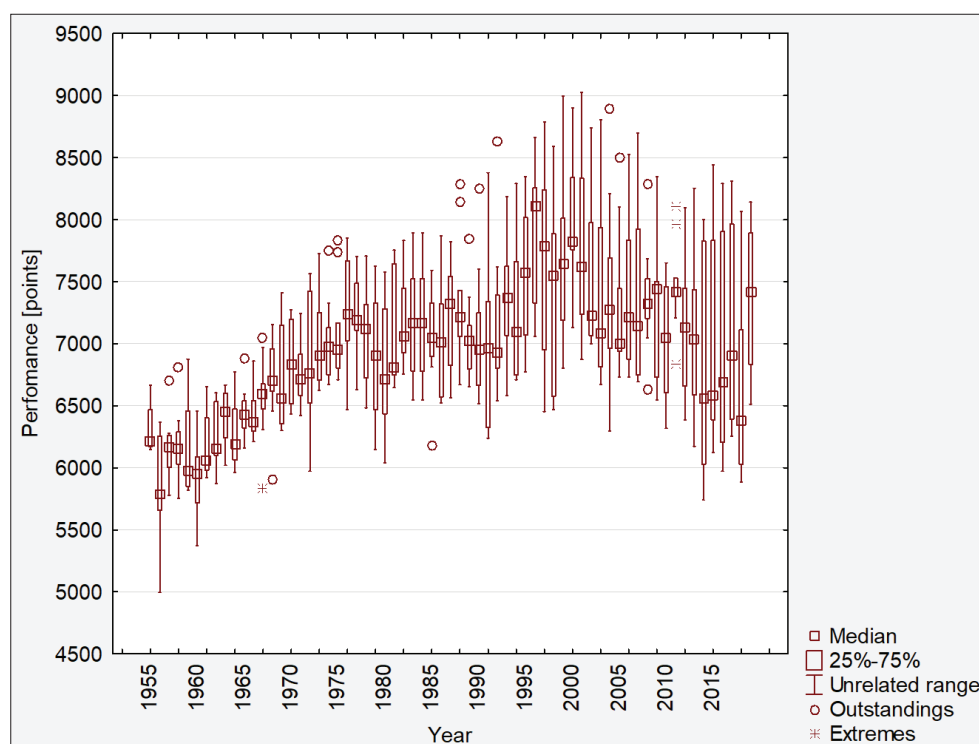

Figure 1./ Obrázek 1.

Development of performance in decathlon between 1955 and 2019 for the top ten athletes in annual tables./ Vývoj hodnoty výkonu v desetiboji v letech 1955–2019 prvních deseti závodníků v ročních tabulkách.

The course of the performance curve for the average of the top ten performances (Figure 1) initially shows a rise, which began due to the post-war reconstruction of society and development of the sports system. Decathlon saw the period of a steady fast development of performance, which lasted until 1975. Clubs were founded and expanded, stadiums were constructed, and training methods were developed. Conditions for the development in the society and sports were unique from the today's

point of view, and thus allowed a continuous growth in performance. Slowdown in the growth in performance occurred in the mid-1980's and a certain stagnation was apparent until 1990. Unlike in other sports disciplines, where social changes in the Velvet Revolution year, mainly the reduction in the state support, leading to the collapse of the sports support system (Bahenský, 2017), and causing a decline in performance from 1990, performance growth kicked off again in decathlon. The trend of the performance curve for the best performance of the season and for the set of the average of the top ten decathletes from 1989 until 2002 had an increasing level. This was followed by a rather declining performance up to the present, with a slight performance in the years 2010 and 2019. These developments are different from those in other athletic disciplines (Bahenský, 2017, Kursová, 2019).

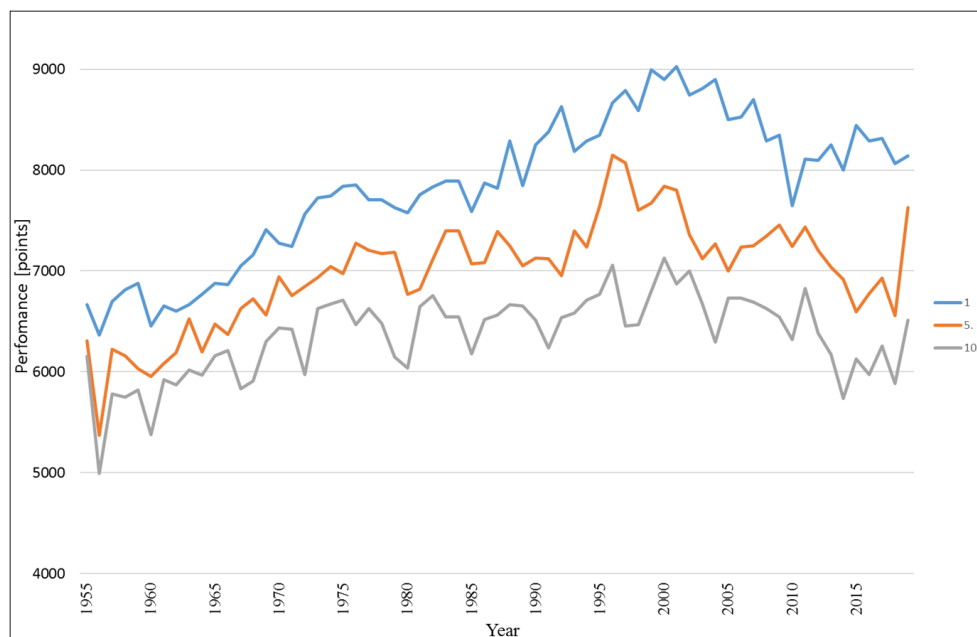

Figure 2./ Obrázek 2.

Development of the value of performance in decathlon between 1955 and 2019 using an example of the 1st, 5th and 10th competitors in annual tables./ Vývoj hodnoty výkonu v desetiboji v letech 1955–2019 na příkladu 1., 5. a 10. závodníka v ročních tabulkách.

The most significant variable factors of the development of the performance curve are considered to be the athletes whose scores noticeably exceed those of the other athletes. The results of the first, fifth and tenth decathletes in the period between 1955 and 2019 vary most in the period from 1995 to 2002 (Figure 2). Moreover, Figure 3 clearly shows the period when the difference between the best and the tenth athletes in the annual tables was greatest. These data also illustrate the fact that the 1990's saw a relatively large difference between the best and the tenth athletes in the annual tables, thanks to the world-class level of the leading competitors. These results were largely contributed to by Robert Změlík, Tomáš Dvořák and Roman Šebrle in that period. During 2014–2016, the reason for the even greater standard deviation of the top ten annual performance is seen in the rather lower level of performance of the wider range of national top athletes, rather than a high level of the best athletes.

Our best decathletes took turns at the top, “passing the baton”. Robert Změlík was replaced by Tomáš Dvořák, who was later replaced by Roman Šebrle. They always competed together and subsequently, they alternated each other at the top of the Czech and world athletics. Roman Šebrle was replaced by Adam Sebastian Helcelet, who has competed to date, though not with the same success as the decathletes before him achieved.

Among other aspects, the above-named sportsmen's efficiency contributed to their extraordinary performance. For example, Tomáš Dvořák's efficiency of his decathlon world record performance stood at 99.89% and that of Roman Šebrle even exceeded the one-hundred percent value at 100.33%. These

numbers are very surprising, especially with respect to the fact that every discipline completed may have a negative impact on the readiness to perform greatly in the next discipline, and thus tiredness adds up.

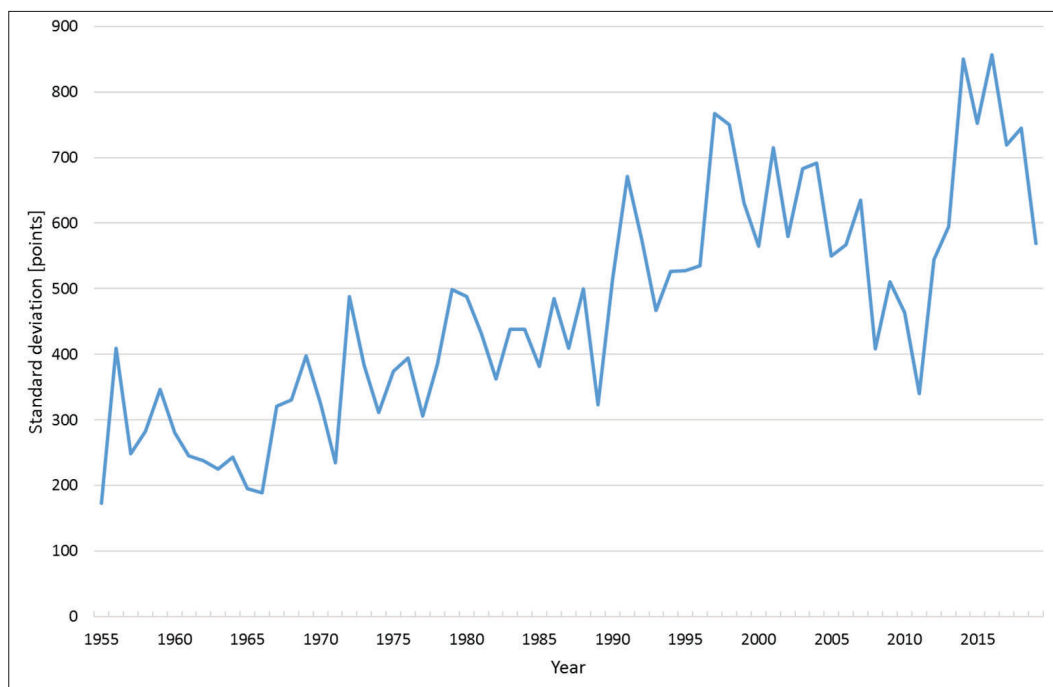

Figure 3./ Obrázek 3.

Standard deviation of the top ten performances in each year between 1955 and 2019./ Směrodatná odchylka nejlepších deseti výkonů v každém roce v letech 1955–2019.

Table 1./ Tabulka 1.

The best decathletes in the history of the Czech Republic./ Nejlepší desetibojaři historie České republiky.

Ranking	Performance	Surname and first name
1.	9026	Šebrle Roman
2.	8994	Dvořák Tomáš
3.	8627	Změlík Robert
4.	8339	Ryba Jiří
5.	8335	Helcelet Adam Sebastien
6.	8314	Poděbradský Jan
7.	8289	Valenta Věroslav
8.	8256	Damašek Kamil
9.	8142	Doležal Jan
10.	8141	Hrabaň Roman
11.	8122	Sýkora Jiří
12.	7967	Lukáš Marek
13.	7941	Machura Martin
14.	7922	Karas Josef
15.	7834	Sóldos Peter
16.	7801	Pastrňák Aleš
17.	7756	Komenda Tomáš
18.	7748	Knejp Jiří
19.	7683	Sajdok Stanislav
20.	7667	Šárec Petr

Robert Změlík is the 1992 Olympics winner and the 1997 world champion in the indoor heptathlon. He was the first Czechoslovak Olympics decathlon champion. Rober Změlík's strength included the long jump, 110 m hurdles, 100 m sprint and 1,500 m run. On the other hand, his weaknesses were the shot put and throws. He retired from his sports career as young as 29 in the year 1998 (Jirka et al., 2013).

Tomáš Dvořák is a three-time world champion in decathlon in 1997, 1999 and 2001. He won the European championship in 2000 and took silver in the world heptathlon championship in 2002. He ended his career in 2008. Tomáš Dvořák was an excellent hurdler and long jumper who broke the eight-meter threshold. His personal decathlon record is only six points away from the 9,000-point mark (Jirka et al., 2013).

Roman Šebrle is the 2004 Olympics winner and a silver medallist in the 2000 Summer Olympics, the 2007 world champion, and European champion in 2002 and 2006. He was the first decathlete in the world to break the 9,000-point mark.

Table 1 shows personal records of the top twenty decathletes in the history of the Czech Republic. Here, too, the distance between the first two or three decathletes from the remaining athletes is apparent. Table 2 provides values of the correlation coefficient. All the values stated exceed the critical value of Spearman's correlation coefficient. It can be said that the performance of the wider range of top athletes significantly correlated with the performance of the best athlete. This confirms the efforts to maximize the performance of the wider group of athletes and to encourage a larger number of athletes in the given discipline.

Table 2./ Tabulka 2.

Spearman's correlation coefficient among the 1st, 5th and 10th performances in each year between 1955 and 2019./ Spearmanův korelační koeficient mezi 1., 5. a 10. výkonem v každém roce v období 1955–2019.

	1.	5.	10.
1.	-	0,830	0,720
5.	0,830	-	0,823
10.	0,720	0,823	-

Note: All values given in the Table are statistically significant at the level $\alpha = 0.05$.

Poznámka: všechny hodnoty uvedené v tabulce jsou statisticky významné na hladině $\alpha = 0,05$.

Conclusions

This study presents the development of performance in decathlon during the period from 1955 to the present. The greatest upswing began after the war, especially thanks to the intensive support provided by the government. The performance level would grow until the mid-1980's. This trend was replaced by a certain decline or stagnation until 1990. Then a growth in performance in decathlon re-emerges and continues until 2002, mainly influenced by strong individualities in this sport. From then to the present, there has been a decline in performance and a subsequent stagnation.

Unlike in the case of other athletic disciplines, the peak period of performance in the men's decathlon falls within the period of the turn of the 20th and 21th centuries. The results show that the best performances were recorded between 1995 and 2002, not only for the best athlete, but also for the wider range of national top athletes (the fifth and tenth best athlete of the year). We may ask to what extent these performances were influenced by the individualities who are not born every year, or what role the effect of group training played (placing the best athletes in one training group and healthy rivalry among athletes), or how important the exchange of experience between successful athletes' coaches or the system of sports support were. Importantly, in running disciplines (except for 800 m run), the best performances were achieved at the turn of 1970's and 1980's; after 1989, there was a significant decline in performance, similar to other athletic disciplines (Bahenský, 2017).

Currently, the average performance level of the top ten decathletes is found to be at low levels corresponding to the period between 1965 and 1970. The question remains the future development of this disciplines, which awaits other individualities of the type Změlík, Dvořák or Šebrle. At present, regarding the individual development of performance of Czech decathletes Adam Sebastian Helcelet

and Eliška Klučinová, a note is made of the high effectivity of their best decathlon performance and a steady progress of their performance. However, the today's best Czech decathletes lag behind the world's leading decathletes in sprint disciplines.

References

- Bahenský, P. (2017). Analýza vývoje výkonnosti v běhu mužů na 800 m v ČR 1945–2016. *Studia Sportiva*, 11(2), 55–67. DOI: <https://doi.org/10.5817/sts2017-2-6>
- Bahenský, P. (2019). Success of elite adolescent female runners in adulthood. *Studia Sportiva*, 13(1), 6–16. DOI: <https://doi.org/10.5817/sts2019-1-1>
- Bahenský, P., & Grosicki, G. J. (2021). Superior Adaptations in Adolescent Runners Using Heart Rate Variability (HRV)-Guided Training at Altitude. *Biosensors*, 11(3), 77. DOI: <https://doi.org/10.3390/bios11030077>
- Bahenský, P., & Tlustý, T. (2020). Age of peak performance of elite men in middle-and long distance running in the Czech Republic between 1945–2019. *Journal of Education, Health and Sport*, 10(5), 180–189. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/JEHS.2020.10.05.019>
- Brodani, J. (2013). *Vývojové trendy a prognózy v atletických disciplínách do roku 2016*. Vyd. 1. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa.
- Broďáni, J., Kováčová, N., & Czaková, M. (2020). Klasifikácia atletického desaťboja prostredníctvom metód hierarchickej zhlukovej analýzy. *Studia Kinanthropologica*, 21(2), 103–111.
- Dale, G. A. (2000). Distractions and coping strategies of elite decathletes during their most memorable performances. *The sport psychologist*, 14(1), 17–41.
- Jirka, J., Trkal, V., Tikal, V., Skočovský, M., Hetflejš, J., Havlín, J., & Follprecht, L. (2013). *Kdo byl kdo v české atletice*. 3., dopl. vyd. Praha: Olympia.
- Jirka, J., Havlín, J., Hrnčíř, S., Macák, F., Trkal, V., Fikejz, J., . . . Vyčichlo, J. (1997). *Sto let královny*. Praha: Iris.
- Karp, J. (2006). The limits of running performance. *News studies in Athletics*, 3, 51–56.
- Kovář, K. (2008). *Prognóza vývoje ve vybraných atletických disciplínách na období 2008–2016*. (Diplomová práce, UK FTVS, Praha).
- Kursová, V. (2019). Výkonnostní změny ve skoku dalekém mužů v poválečném období. *Studia Kinanthropologica*, 20(3), 251–258.
- Ryba, J. (2002). *Atletické víceboje*. 1. vyd. Praha: Olympia.
- Semerád, M., & Bahenský, P. (2015). Vývoj světové výkonnosti v atletických disciplínách žen, hodů kladivem a běhu na 3 000 m překážek. *Studia Kinanthropologica*, 16(2), 83–91.
- Slavík, H., & Osoba, M. (2016). *120 let české atletiky*. Praha: ČAS.
- Tilinger, P. (2004). *Prognózování vývoje výkonnosti ve sportu*. Praha: Karolinum.
- Trkal V. (2003). *Bodovací tabulky pro atletické víceboje*. 1. vyd. Praha: Olympia.
- Vančura, Č. (1974). *Pětiboj dorostenek*. Praha: Ústřední výbor České tělovýchovné organizace.
- Vindušková, J. (1984). *Sedmiboj ženy*. Základní programový materiál pro oblast vrcholového sportu. Praha: Ústřední výbor ČSTV.
- Vindušková, J. (2007). *Repetitorium atletika*. (Učební text). Praha: FTVS.
- Vindušková, J., & Koukal, J. (2003). Trénink vícebojů. In J. Vindušková (Ed.), *Abeceda atletického trenéra*. Praha: Olympia.

Electronic sources

- Karta atleta (2021). [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <https://online.atletika.cz/vysledky-atleta>
- Ptáčníková, S. (2003). Organizační vývoj Správy tělovýchovy a vrcholového sportu FMV a jejích nástupců v letech 1974–1993. *Internetová verze Sborníku AMV 1/2003*. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik1-2003/vyvoj_stvs.pdf

PaedDr. Gustav Bago, Ph.D.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta, katedra tělesné výchovy a sportu

Na Sádkách 2a/305

370 05 České Budějovice

bago@pf.jcu.cz

SVALOVÁ, SILOVÁ A ODRAZOVÁ ASYMETRIE U MLADÝCH FOTBALISTŮ

MUSCLE, STRENGTH AND REBOUND ASYMMETRY IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS

P. Bahenský,¹ P. Tlustý,² D. Marko¹ & L. Veithová¹

¹Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu

²Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra matematiky

Abstract

The aim of our study was to verify the relationship between the amount of muscle mass (MM), the rebound force (one-leg jump) and the speed of power output (1s power in the Wingate test), all measured on each leg separately. The study participants were players in the highest national youth football competition ($n = 69$, age = 16.0 ± 1.2 years, height = 178.8 ± 6.4 cm, weight = 70.8 ± 8.7 kg). The amount of MM was measured on the lower legs (LL), the height of reflection of the one-foot on the reflecting board and the one-second maximum power in the 30s Wingate test (WAnT). Dependency was sought through correlation analysis ($p < 0.05$). The differences in the amount of MM between limbs do not increase as a result of football training. A significant relationship was confirmed between the height of the jump and the maximum 1s power in WAnT ($r = 0.294$, $p < 0.05$), similarly between the amount of MM and the absolute power for individual limbs in WAnT ($r = 0.829$ for right LL and 0.798 for left LL, $p < 0.01$). There is no general relationship (when analysing the results on the two LL) between the reflecting force and the quantity of MM, nor is there a relationship between the quantity of MM and the maximum 1s power at the speed force load. The amount of MM does not affect the reflecting force or the speed of power in WAnT. This is an important factor in the choice of empowerment methods for adolescent footballers.

Keywords: asymmetry; football; force; bounce; muscles; adolescent

Souhrn

Ve hrách ovlivňuje laterálnost motorický výkon. Hlavním cílem naší studie bylo ověřit vztah množství svalové hmoty (SH), odrazové síly (výskok jednonož) a rychlostně silového výkonu (1s výkon při Wingate testu), měřeno zvlášť na jednotlivých dolních končetinách (DK). Účastníci studie byli hráči nejvyšší národní mládežnické fotbalové soutěže ($n = 69$, věk = $16,0 \pm 1,2$ let, výška = $178,8 \pm 6,4$ cm, hmotnost = $70,8 \pm 8,7$ kg). Na DK bylo měřeno množství SH, výška výskoku jednonož na odrazové desce a jednosekundový maximální výkon při 30s Wingate testu (WAnT). Závislost jsme hledali prostřednictvím korelační analýzy ($p < 0,05$). Rozdíly v množství svalové hmoty mezi končetinami se v důsledku fotbalového tréninku nezvětšují. Mezi výškou výskoku a maximálním 1s výkonem ve WAnT ($r = 0,294$, $p < 0,05$) byl potvrzen významný vztah, podobně i mezi množstvím SH a absolutním výkonem u jednotlivých končetin při WAnT ($r = 0,829$ pro pravou DK a $0,798$ pro levou DK, $p < 0,01$). Neexistuje obecný vztah (při analýze výsledků na obou DK) mezi odrazovou silou a množstvím SH, ani vztah mezi množstvím SH a maximálním 1s výkonem při rychlostně silovém zatížení. Množství SH neovlivňuje odrazovou sílu ani rychlostně silový výkon ve WAnT. To je důležitým faktorem při volbě posilovacích metod adolescentních fotbalistů.

Klíčová slova: asymetrie; fotbal; síla; odraz; svaly; adolescent

Úvod

Lateralita se vyvíjela v průběhu evoluce člověka. Má genetický základ a vede k tendenci preferovat jednu stranu těla při pohybových činnostech. Projevuje se zejména volbou jedné horní či dolní končetiny (DK) spojené s motorickými dovednostmi a ovlivňuje provedení pohybu i dosažený výkon (Hepper, 2013; Serrien, Ivry, & Swinnen, 2006). Na rozdíl od horní končetiny, kde pravou ruku preferuje 90 % populace, pravou DK pro odraz preferuje pouze 25 – 45% lidí (Čuk, Leben-Seljak, & Stefancic, 2001). Na lateralitu mají také vliv různé faktory prostředí, které mohou ovlivnit jeho podobu, a to i v časném postnatálním období (Alibejk & Angaji, 2010; Elliot & Roy, 1996; Orsini & Satz, 1986).

V týmových sportech včetně fotbalu hraje lateralita významnou roli. S ohledem na stále se zrychlující tempo a úroveň hry získávají výhodu ti hráči, kteří jsou schopni hrát na vysoké úrovni oběma nohama (Stöckel & Weigelt, 2012; Stöckel & Carey, 2016). Takových hráčů je ve fotbale stále více (Grouios, Kollias, Tsorbatzoudis, & Alexandris, 2002). Většina (71 %) hráčů má odlišnou odrazovou DK a preferovanou DK pro kopání (Čuk et al., 2001). Hráči, kteří píší pravou rukou, preferují převážně i pravou DK pro kopání a levou DK pro odraz. U píšících levou rukou je situace opačná (Gabbard, 1996).

Cyklický pohyb je ve fotbale zastoupen během a chůzí, což jsou symetrické pohybové aktivity. Mezi asymetrické aktivity zpravidla patří hra s míčem, zejména vedení míče, střelba, nahrávky, atd. Pokud je ale tréninkové zatížení stanoveno optimálně, preferovaná i nepreferovaná DK jsou rozvíjené stejnoměrně (Teixeira & Caminha, 2003; Teixeira & Teixeira, 2008). V tom případě s rostoucí úrovní hráčů klesá praktická míra preference DK (Buchheit & Mendez-Villanueva, 2014; Stöckel & Carey, 2016). Snaha o symetrické pohybové zatížení je důležitá i ze zdravotního hlediska, může předcházet zraněním (Vagenas & Hoshizaki, 1992).

Existují sporty, v nichž je hypertrofie svalu žádoucí (Haff & Triplett, 2015; Zatsiorsky, Kraemer, & Fry, 2020). Úroveň síly a objem svalové hmoty (SH) jsou zpravidla v přímé závislosti (Schmidtbleicher, 1992). Ve sportech, kde je dominantní dovednostní složka, je vhodné sílu hodnotit při specifickém pohybu. Provedení některých pohybových úkonů je podmíněno určitou úrovní svalové síly a určitým množstvím SH, ale jen do určité míry. Fotbal patří mezi sporty, kde svalová síla hraje svoji roli, ale hypertrofie svalu není žádoucí. Je potřeba volit takové metody posilování, kdy dochází k minimální svalové hypertrofii (Hoff & Helgerud, 2004; Støren, Helgerud, Støa, & Hoff, 2008; Haff & Triplett, 2015). V tréninku fotbalistů jsou hlavním cílem specifické pohybové dovednosti, ne hypertrofie svalů (Behm & Sale, 1993; Almåsbaek & Hoff, 1996; Millet, Jaouen, Borrani, & Candau, 2002; Støren, Helgerud, Støa, & Hoff, 2008).

Jedním z častých silových projevů fotbalistů při hře je výskok. Proto k cílům silového tréninku ve fotbale patří i dosažení maximálního výšky výskoku (Wisloff, Helgerud, & Hoff, 1998; Ostojic, 2004). Vedle výšky výskoku se síla při optimálním tréninku také podílí na rozvoji rychlostních schopností (Yamauchi & Ishii, 2007). Pro hodnocení úrovně odrazové síly lze použít Boscův výskokový test, pro test rozvoje lokomočních silových schopností lze použít Wingate anaerobní test (WAnT) (Bouchard, Malina, & Pérusse 1997). Při tréninku silových schopností u fotbalistů jde o dosažení optimální velikosti svalů, které umožní rychlé a racionální provedení požadovaného pohybového úkonu. Dominantní je v tomto případě nervová koordinace (Behm & Sale, 1993; Hoff & Helgerud, 2004). Cílem tréninku síly je kultivace rozhodující pohybových dovedností (Rutherford & Jones, 1986; Behm & Sale, 1993).

Vlastní fotbalový trénink je zaměřen na kultivaci specifických pohybových dovedností a ovlivňuje přednostně pohybové dovednosti, rozvoj kondice není do určité úrovně u dětí a mládeže primární. Je třeba mít na paměti, že vyvážený trénink přiměřený věku by měl pomoci k optimálnímu rozvoji sportovce (Bahenský & Bunc, 2018). Rozvoj „obecných“ pohybových schopností musí dosáhnout takové úrovně, která je nezbytná pro realizaci specifického fotbalového výkonu (Hoff & Helgerud, 2004). Obecně neplatí, že čím vyšší je úroveň silových a rychlostních předpokladů, tím vyšší bude i specifická fotbalová výkonnost. Na hráče různých postů jsou také vynakládány rozdílné požadavky (Reilly, 1990; Davis, Brewer, & Atkin, 1992; Bangsbo & Ekblom, 1994).

Studie, které se zabývají problematikou vztahu množství SH dolních končetin a rychlostně-silového výkonu, jako je výskok, založené na hodnocení jednotlivých končetin, u adolescentů prakticky neexistují. Cílem této studie je zjištění asymetrie a souvislosti mezi množstvím SH, rychlostně silovým výkonem a odrazovou silou jednotlivých DK u dospívajících fotbalistů vrcholové úrovně.

Metodika

Soubor probandů

Účastníci studie jsou členy fotbalového týmu hrajícího nejvyšší národní soutěž, v kategoriích U16 – U19 ($n = 69$, věk = $16,0 \pm 1,2$ let, výška = $178,8 \pm 6,4$ cm, hmotnost = $70,8 \pm 8,7$ kg). Všichni účastníci trénují v klubu národní úrovně nejpozději od 10 let věku, jejich průměrná tréninková zátěž je v rozsahu 12–16 hodin týdně. Testování proběhlo v Laboratoři zátěžové diagnostiky na KTVS PF JU v Českých Budějovicích těsně před začátkem soutěžního období. Všichni účastníci byli zdraví, nikdo nebyl zraněn nebo v procesu rehabilitace po zranění. Všichni účastníci nebo jejich rodiče podepsali informovaný souhlas. Všechny procedury byly v souladu s etickými standardy a s Helsinskou deklarací.

Procedury

Všichni účastníci byli testováni ve stejnou denní dobu, mezi 15. a 17. hodinou, před tréninkem, nejméně 3 hodiny po obědě, bez užití kofeinu a v poslední hodině i bez pití. Prostřednictvím testu výskoku na basketbalový koš z krátkého rozběhu a kopu na terč v bráně z krátkého rozběhu, jsme stanovili preferovanou DK pro odraz a kopání do míče. Oba testy byly provedeny dvakrát, v případě použití rozdílné DK byl test opakován potřetí, což se stalo u výskoku na koš ve dvou případech. Laboratorní hodnocení začalo posouzením tělesného složení. Pět minut poté byl změřena výška výskoku. WAnT byl použit asi 5 minut po odrazovém testu. Složení těla, včetně množství (SH) na jednotlivých končetinách, bylo měřeno na přístroji Tanita BC 418 MA (Tanita Corp., Tokio, Japonsko). Poté byla na odrazové desce (Lode, Groningen, Nizozemí) změřena výška výskoku z pravé a z levé DK. Odraz byl proveden z podřepu (úhel v kolenou 90°), ruce v bok.

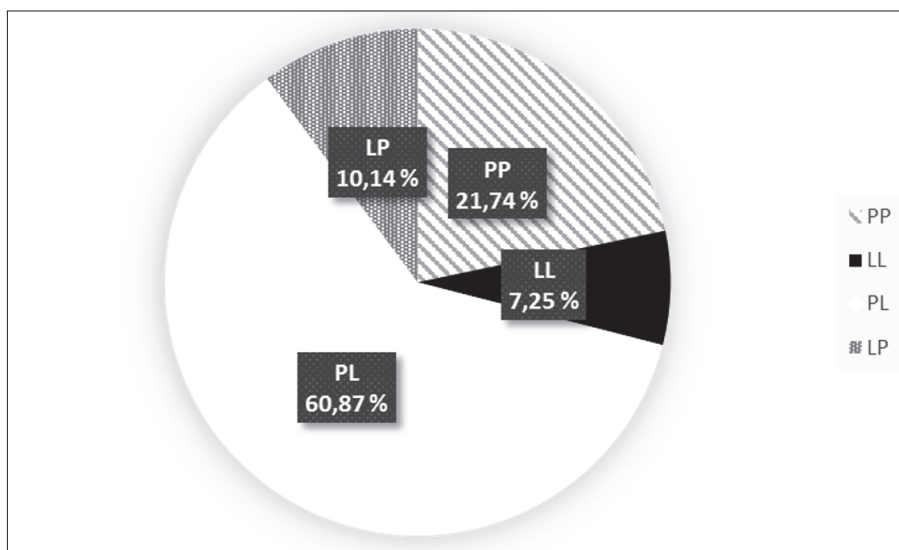
V průběhu 30s WAnT byla měřena anaerobní síla jednotlivých DK. Test byl použit pro stanovení maximální absolutní a relativní síly za 1 sekundu pro každou DK. WAnT byl prováděn na bicyklovém ergometru Excalibur (Lode, Groningen, Nizozemí). Protokol testu se skládal z pětiminutového zahřátí, 30 s all-out testu a tříminutového zklidnění. Zjišťovali jsme velikost rozdílu mezi levou a pravou DK v množství SH a rozdíly v motorickém výkonu mezi jednotlivými končetinami pomocí měření výšky výskoku jednoho z výkonu při WAnT v maximální (jednosekundové) intenzitě zátěže.

Statistická analýza

Data byla prezentována jako průměr a směrodatná odchylka (SD), pokud není uvedeno jinak. Závislost množství SH, odrazových schopností a silových schopností při WAnT byla hodnocena prostřednictvím korelační analýzy (Spearmanův korelační koeficient). Základní hladina významnosti byla stanovena na hranici $p < 0.05$. Kritická hodnota Spearmanova korelačního koeficientu pro jednostranný test u 69 probandů na hladině $p = 0,05$ je 0,237, na hladině $p = 0,01$ je 0,309, na hladině $p = 0,001$ je 0,390. Rozdíly u skupin hráčů dle preference končetin v jednotlivých parametrech u jednotlivých hráčů jsme posuzovali prostřednictvím t-testu na hladině významnosti $p < 0,05$. Graficky jsme vyjádřili rozdíly mezi preferovanou a nepreferovanou DK u jednotlivých hráčů z pohledu množství SH, výšky výskoku a výkonu při maximální (jednosekundové) intenzitě WAnT. Tyto rozdíly jsme také vyhodnotili vzhledem k věku hráčů. Pro vyhodnocení odlišností mezi končetinami jsme také použili kumulativní hodnocení tří parametrů ve formě bezrozměrných veličin. Data byla zpracována v tabulkovém procesoru Microsoft Excel a v programu Statistica 12.

Výsledky

V souboru participantů převažují jedinci s preferovanou pravou DK pro kopání (83 % hráčů) a preferovanou levou DK pro odraz (68 %), viz obrázek 1. Nebyly ale prokázány významné rozdíly ve sledovaných parametrech mezi hráči s rozdílnou odrazovou končetinou ($p = 0,81$) ani s rozdílnou preferovanou DK během hry ($p = 0,84$).

Obrázek 1./ Figure 1.

Procentuální zastoupení hráčů dle preferované DK pro kopání a pro odraz./ Percentage of players by preferred lower leg for kicking and for rebounding.

Pozn.: 1. písmeno: kterou nohu preferují při kopu, 2. písmeno: která noha je preferovaná pro odraz; L – levá, P – pravá

V tabulce 1 jsou uvedeny základní somatické, odrazové parametry a silové parametry testovaných hráčů v průběhu WAnT. U hráčů je významně vyšší množství SH na pravé DK, než na levé ($p < 0,01$), bez ohledu na preferenci DK.

Tabulka 1./ Table 1.

Naměřené parametry./ Measured parameters.

parametr	hodnota
počet probandů [n]	69
výška [cm]	$178,8 \pm 6,4$
hmotnost [kg]	$70,8 \pm 8,7$
věk [roky]	$16,0 \pm 1,2$
svalová hmota P [kg]	$10,53 \pm 1,23^{***}$
svalová hmota L [kg]	$10,13 \pm 1,19$
výskok P [cm]	$19,5 \pm 3,3$
výskok L [cm]	$19,8 \pm 3,3$
max. výkon na bicyklu P [W]	$1508,4 \pm 213,5^{***}$
max. výkon na bicyklu L [W]	$1438,0 \pm 209,1$
*** - významný rozdíl ($p < 0,001$)	

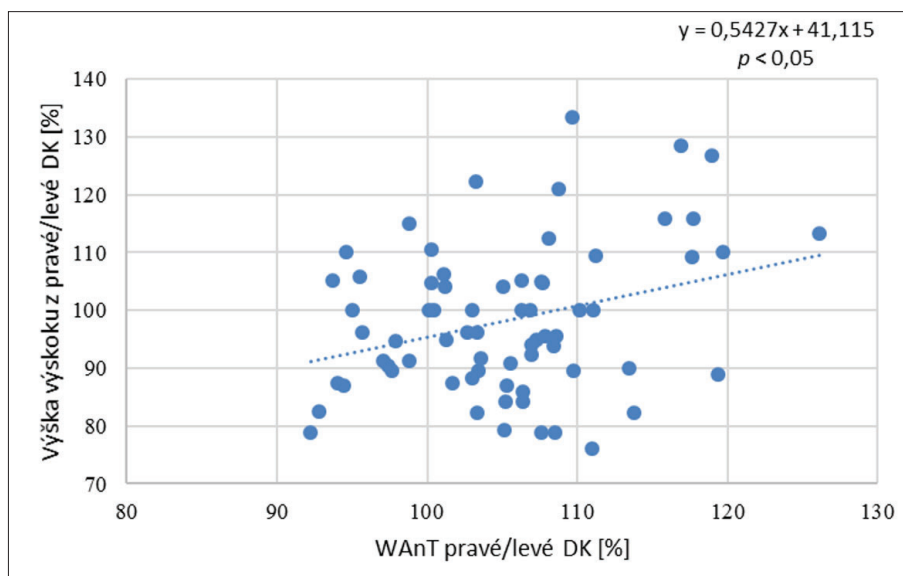
Tabulka 2./ Table 2.

Vztah mezi jednotlivými proměnnými, korelační koeficienty./ Relationship between variables, correlation coefficients.

Hodnocené parametry	Korelační koeficient	Hladina významnosti
Rozdíl mezi P a L DK: výška výskoku a 1s výkon při WAnT	0,294	$p < 0,05$
Vztah svalová hmota a 1s výkon u P DK	0,829	$p < 0,001$
Vztah svalová hmota a 1s výkon u L DK	0,798	$p < 0,001$
Rozdíl mezi P a L DK: množství SH a 1s výkon při WAnT	0,098	$p > 0,50$
Rozdíl mezi P a L DK: množství SH a výška výskoku	0,085	$p > 0,50$

V tabulce 2 je prezentován vztah mezi několika parametry (výška výskoku, množství SH a 1s výkon při WAnT z jednotlivých DK). Zjistili jsme, že při posuzování parametrů v rámci jedné DK je významný vztah mezi množstvím SH a 1s výkonem při WAnT. Pokud ale tento vztah hodnotíme na obou končetinách zároveň, neexistuje významná souvislost mezi množstvím SH a 1s výkonem při tomto testu. Stejně tak nebyl potvrzen významný vztah mezi množstvím SH a výškou výskoku z jedné DK. Byla ale potvrzena významná pozitivní souvislost mezi výškou výskoku jednohož a výkonem jedné DK při 1s WAnT (tabulka 2, obrázek 2).

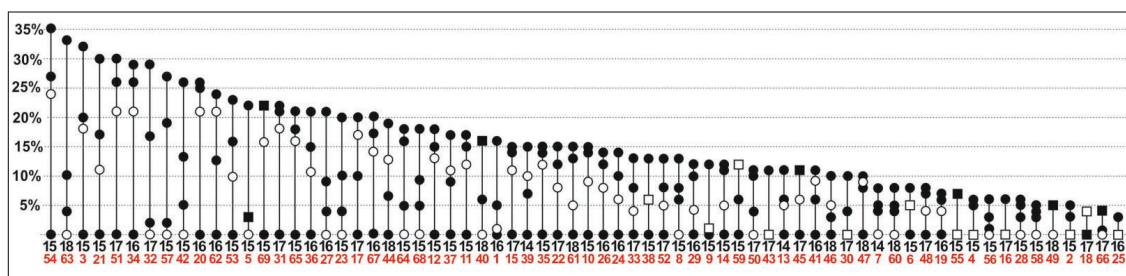
Obrázek 2 prezentuje závislost 1s výkonu jedné DK při WAnT a výskoku jednohož komplexně u obou DK.

Obrázek 2./ Figure 2.

Vztah 1s výkonu při WAnT a výšky výskoku./ Relationship of 1s power at WAnT and jump height.

Obrázek 3 zachycuje porovnání výkonů (pravá DK × levá DK) ve třech parametrech – vrcholný výkon při WAnT (za 1 sekundu), výšku výskoku a množství SH. Jako referenční hladina (100 %) byla zvolena příslušná hodnota výkonu pro levou nohu (v grafu vyznačena bílým kroužkem). Výkony pro pravou DK byly přepočteny (vyjádřeny v procentech) vzhledem k referenčním hodnotám výkonů levé nohy. Z obrázku 3 je patrné, že bez ohledu na preferenci odrazu je u více než třetiny hráčů pravá DK zcela preferovaná. Obrázek 3 pomocí rozpětí znázorňuje variabilitu sledovaných parametrů jednotlivých hráčů.

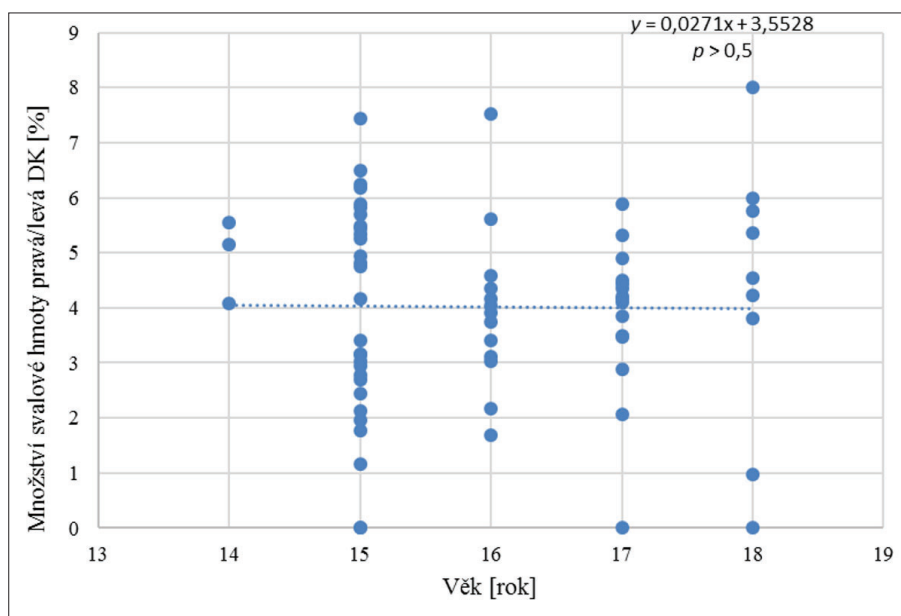
Obrázek 3./ Figure 3.

Vztah věku a rozptylu sledovaných parametrů u jednotlivých končetin (množství SH, výška odrazu, výkon při WAnT za 1s)./ Relationship of age and dispersion of the parameters of interest for each limb (amount of muscle mass, height of jump, power at WAnT in 1s).

Pozn.: Osa y vyjadřuje míru odchylky pravé DK od levé v %. Bílé je uvedena hodnota levé DK. Na ose x je uveden věk hráče (černě) a číslo hráče (červeně).

Opačný případ, tj. že by levá noha byla ve všech sledovaných ukazatelích lepší než noha pravá, se v našem souboru nevyskytuje, a to ani mezi hráči, kteří preferují levou nohu při odrazu i kopání (hráči číslo 5, 22, 29, 43, 52). U dvou z těchto hráčů je naopak zcela preferovaná pravá noha (hráči 5 a 43). Z grafů je dále patrné, že ve sledovaných ukazatelích vykazují někteří hráči nevyrovnanost parametrů (největší rozptyl parametrů 35 %), zatímco u jiných jsou rozdíly mezi měřenými ukazateli pro pravou a levou nohu malé (nejméně 4 %). Průměrný rozptyl rozdílu ve sledovaných ukazatelích mezi končetinami je $15,9 \pm 8,1$ %.

Na obrázku 4 je prezentován rozdíl množství SH mezi jednotlivými DK. Je zaznamenáno její nevýznamné snižování rozdílu s rostoucím věkem v důsledku tréninku mládežnických fotbalistů.

Obrázek 4./ Figure 4.

Vztah procentuálního rozdílu SH hmoty jednotlivých DK a věku./ Relationship of percentage difference in muscle mass of individual lower limbs and age.

Diskuze

V této studii bylo zjištěno, že rozdíly v zapojení jednotlivých končetin jsou mezi adolescentními hráči fotbalu velmi rozdílné. Pohybují se od 4 do 35 %, nejčastěji okolo 15 %. Prokázali jsme, že tyto rozdíly v množství svalové hmoty se s narůstajícím věkem nezměňují, předpokládáme, že při vhodné stanoveném tréninku by se mohly i snižovat. To je dáno, větším efektem učení v adolescentním věku a dlouhodobým efektem učení (Faigenbaum, 2009; Behringer, vom Heede, Matthews, & Mester, 2011). Nezjistili jsme ale významné rozdíly v silových testech mezi výkonem preferované a nepreferované DK, podobně jako Mangine, Noyes, Mullen, & Barber (1990).

Poměr hráčů přednostně používajících pro hru pravou a levou nohu (83 % : 17 %) se neliší od publikovaných dat (Loffing, Sölter, & Hagemann, 2014), stejně jako poměr pravé a levé (30 % : 70 %) odrazové dolní končetiny (Loffing et al., 2014).

Výsledky ukazují, že při hodnocení jednotlivých DK zvláště existuje významná souvislost mezi množstvím SH a velikostí svalové síly u příslušné DK. Neexistuje ale souvislost mezi silou DK při WANt a množstvím SH při hodnocení obou jednotlivých končetin společně. To je v souladu se závěry při hodnocení 30s testu (Bahenský, Marko, Bunc, & Tlustý, 2020). Souvislost také nebyla nalezena mezi úrovní odrazové síly a množstvím SH na DK. Tyto závěry potvrzují, že maximální úroveň svalové síly, resp. množství SH, nejsou nezbytné podmínky výkonu ve fotbalu. Rozhodují zejména pohybové dovednosti (Hoff & Helgerud, 2004; Støren, Helgerud, Støa, & Hoff, 2008), ty je potřeba testovat specifickým testem (Marko, Bahenský, Snarr, & Malátová, 2021). Z toho vyplývá, že ve sportech, kde je součástí sportovního výkonu odraz a rychlostní síla, je nezbytné upravit v současnosti používané metody posilování tak, aby při zvyšování silových schopností nedocházelo ke zbytečnému nárůstu

svalové hmoty. Rozdíly v množství svalové hmoty mezi končetinami se v důsledku fotbalového tréninku nezměňují.

Výška výskoku a rychlostní síla zjištěná při WAnT spolu významně korelují. Sílu DK lze tedy testovat oběma z uvedených způsobů. Nalezená významná souvislost výšky výskoku z jedné DK a 1-sekundovým výkonem jedné DK při WAnT znamená, že silový výkon DK je do určité míry nezávislý na způsobu hodnocení, což odpovídá závěrům publikovaných studií, které použily jinou metodiku: hodnocení obou končetin a výskoku snožmo (Wisloeff, Helgerud, & Hoff 1998; Nikolaidis et al., 2016; Nikolaidis & Knechtle, 2021).

Mezi limity studie patří příslušnost všech hráčů do výběru jednoho klubu z nejvyšší národní soutěže. Dalším limitem je nejednotná tréninková historie. Všichni sice hrají fotbal na vrcholové mládežnické úrovni po dobu minimálně 5 let, ale jejich tréninkové zatížení nebylo po celou dobu zcela totožné, odlišnosti byly dány různými trenéry jednotlivých kategorií.

Určitá úroveň odrazových a rychlostně silových dispozic je ve fotbale žádoucí. Její navýšení ale nutně nesouvisí s nárůstem SH. Práce přináší potvrzení užitečných poznatků ohledně zapojení jednotlivých končetin a podněty pro praxi ohledně způsobů posilování. Ukazuje, že vyvážené tréninkové zatížení mladých fotbalistů nezpůsobuje strukturální rozdíly mezi končetinami a může vést k rovnoměrnému zapojení DK.

Závěr

Tato studie prokázala souvislost mezi odrazovou silovou schopností prezentovanou výškou výskoku a rychlostní silovou schopností jedné končetiny prezentovanou 1s maximálním výkonem při WAnT. Prokázali jsme, že při hodnocení obou DK není souvislost mezi množstvím SH a 1s výkonem při WAnT. Také jsme prokázali, že není absolutní souvislost mezi odrazovou silou a množstvím SH. To je důležitým faktorem při volbě posilovacích metod. Rozdíly mezi DK jsou u adolescentních hráčů rozmanité, ale za použití dostatečného a vyváženého tréninkového zatížení se v průběhu sportovní kariéry nezhoršují.

Literatura

- Alibek, H., & Angaji A. (2010). Developmental Aspects of Left-handedness. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 4(5), 877–881.
- Almåsbaek, B., & Hoff, J. (1996). Coordination, the determinant of velocity specificity?. *Journal of Applied Physiology*, 81(5), 2046–2052.
- Bahenský, P., & Bunc, V. (2018). *Trénink mládeže v bězích na střední a dlouhé tratě*. Praha: Karolinum.
- Bahenský, P., Marko, D., Bunc, V., & Tlustý, P. (2020). Power, Muscle and Take-off Asymmetry in Young Soccer Players. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(17), 6040. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph17176040>
- Bangsbo, J. (1994). Physiological demands. In B. Ekblom (Ed.), *IOC Handbook of Sports Medicine and Science: Football (Soccer)* (pp. 43–58), Blackwell Scientific Publications: Oxford.
- Behm, D. G., & Sale, D. G. (1993). Velocity specificity of resistance training. *Sports Medicine*, 15(6), 374–388.
- Behringer, M., vom Heede, A., Matthews, M., & Mester, J. (2011). Effects of strength training on motor performance skills in children and adolescents: a meta-analysis. *Pediatric exercise science*, 23(2), 186–206.
- Bouchard, C., Malina, R. M., & Pérusse, L. (1997). *Genetics of Fitness and Physical Performance*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Buchheit, M., & Mendez-Villanueva, A. (2014). Effects of age, maturity and body dimensions on match running performance in highly trained under-15 soccer players. *Journal of Sports Sciences*, 32(13), 1271–1278.
- Čuk, T., Leben-Seljak, P., & Stefancic, M. (2001). Lateral asymmetry of human long bones. *Variability and Evolution*, 9, 19–23.
- Davis, J. A., Brewer, J., & Atkin, D. (1992). Pre-season physiological characteristics of English first and second division soccer players. *Journal of Sports Sciences*, 10(6), 541–547.
- Elliott, D., & Roy, E. A. (1996). *Manual asymmetries in motor performance*. Boca Raton: CRC Press.

- Faigenbaum, A. D., Kraemer, W. J., Blimkie, C. J., Jeffreys, I., Micheli, L. J., Nitka, M., & Rowland, T. W. (2009). Youth resistance training: updated position statement paper from the national strength and conditioning association. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23, S60–S79.
- Gabbard, C. (1996). Foot laterality in children, adolescents, and adults. *Laterality: Asymmetries of Body, Brain and Cognition*, 1(3), 199–206.
- Grouios, G., Kollias, N., Tsorbatzoudis, H., & Alexandris, K. (2002). Over-representation of mixed-footedness among professional and semi-professional soccer players: an innate superiority or a strategic advantage?. *Journal of Human Movement Studies*, 42(1), 19–30.
- Haff, G. G., & Triplett, N. T. (Eds.). (2015). *Essentials of strength training and conditioning 4th edition*. Human kinetics.
- Hepper, P. G. (2013). The developmental origins of laterality: Fetal handedness. *Developmental Psychobiology*, 55(6), 588–595.
- Hoff, J., & Helgerud, J. (2004). Endurance and strength training for soccer players. *Sports medicine*, 34(3), 165–180.
- Loffing, F., Sölter, F., & Hagemann, N. (2014). Left preference for sport tasks does not necessarily indicate left-handedness: sport-specific lateral preferences, relationship with handedness and implications for laterality research in behavioural sciences. *PloS one*, 9(8).
- Mangine, R. E., Noyes, F. R., Mullen, M. P., & Barber, S. D. (1990). A physiological profile of the elite soccer athlete. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 12(4), 147–152.
- Marko, D., Bahenský, P., Snarr, R. L., & Malátová, R. (2021). VO2peak Comparison of a Treadmill Vs. Cycling Protocol in Elite Teenage Competitive Runners, Cyclists, and Swimmers. *Journal of Strength and Conditioning Research*, DOI: 10.1519/JSC.0000000000004005
- Millet, G. P., Jaouen, B., Borrani, F., & Candau, R. (2002). Effects of concurrent endurance and strength training on running economy and VO2 kinetics. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 34(8), 1351–1359.
- Nikolaidis, P. T., Afonso, J., Clemente-Suarez, V. J., Alvarado, J. R. P., Driss, T., Knechtle, B., & Torres-Luque, G. (2016). Vertical jumping tests versus wingate anaerobic test in female volleyball players: the role of age. *Sports*, 4(1), 9.
- Nikolaidis, P. T., & Knechtle, B. (2021). Development and validation of prediction formula of Wingate test peak power from force-velocity test in men soccer players. *Frontiers in Psychology*, 5481.
- Orsini, D. L., & Satz, P. (1986). A syndrome of pathological left-handedness: Correlates of early left hemisphere injury. *Archives of Neuropsychology*, 43(4), 333–337.
- Ostojic, S. M. (2004). Elite and nonelite soccer players: preseasonal physical and physiological characteristics. *Research in Sports Medicine*, 12(2), 143–150.
- Reilly, T., Secher, N., Snell, P., & Williams, C. (1990). Physiology of sports: An overview. *Physiology of sports*, 465–485.
- Rutherford, O. M., & Jones, D. A. (1986). The role of learning and coordination in strength training. *European journal of applied physiology and occupational physiology*, 55(1), 100–105.
- Serrien, D. J., Ivry, R. B., & Swinnen, S. P. (2006). Dynamics of hemispheric specialization and integration in the context of motor control. *Nature Reviews Neuroscience*, 7(2), 160–166.
- Schmidtbleicher, D. (1992). Training for power events. *Strength and power in sport*, 1, 381–395.
- Stöckel, T., & Carey, D. P. (2016). Laterality effects on performance in team sports: insights from soccer and basketball. In *Laterality in sports*, 309–328. Academic Press.
- Stöckel, T., & Weigelt, M. (2012). Plasticity of human handedness: Decreased one-hand bias and intermanual performance asymmetry in expert basketball players. *Journal of Sports Sciences*, 30(10), 1037–1045.
- Støren, Ø., Helgerud, J., Støa, E. M., & Hoff, J. (2008). Maximal strength training improves running economy in distance runners. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 40(6), 1087–1092.
- Teixeira, L. A., & Caminha, L. Q. (2003). Intermanual transfer of force control is modulated by asymmetry of muscular strength. *Experimental Brain Research*, 149(3), 312–319.
- Teixeira, M. C. T., & Teixeira, L. A. (2008). Leg preference and interlateral performance asymmetry in soccer player children. *Developmental Psychobiology*, 50(8), 799–806.
- Vagenas, G., & Hoshizaki, B. (1992). A multivariable analysis of lower extremity kinematic asymmetry in running. *International Journal of Sport Biomechanics*, 8, 11–29.

- Wisloeff, U., Helgerud, J., & Hoff, J. (1998). Strength and endurance of elite soccer players. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 30(3), 462–467.
- Yamauchi, J., & Ishii, N. (2007). Relations between force-velocity characteristics of the knee-hip extension movement and vertical jump performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 21(3), 703–709.
- Zatsiorsky, V. M., Kraemer, W. J., & Fry, A. C. (2020). *Science and practice of strength training*. Human Kinetics.

PhDr. Petr Bahenský, Ph.D.
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta, katedra tělesné výchovy a sportu
Na Sádkách 2a/305
370 05 České Budějovice
pbahensky@pf.jcu.cz

POROVNÁNÍ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT AKTIVNÍCH A INAKTIVNÍCH ADOLESCENTŮ

COMPARISON OF LEISURE ACTIVITIES OF ACTIVE AND INACTIVE ADOLESCENTS

K. Králová & L. Fialová

Univerzita Karlova v Praze, FTVS, Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky TV a sportu

Abstract

Lack of physical activity is a negative trend in modern society and manifests itself in all age groups. One of the reasons for this condition is the preference for passive leisure activities. Passive activities with a screen (mobile phone, television, computer etc.) are very popular in the youth group. This research aimed to compare the preference for leisure activities among a group of active and inactive high school students (15-16 years, $n = 315$). Weekly monitoring of walking using wearable electronics was used to analyze the inactivity of the respondents. A student was marked as inactive if the set number of steps per day was not reached (11,000 steps for boys, 9,000 steps for girls).

Inactivity was found in 29.5% of respondents (35% of boys and 24% of girls). The survey of the content of leisure time showed statistically significant differences between active and inactive groups of students (mostly at the level of significance $p < 0.001$). The most popular leisure activity of both groups was listening to music. In second place, active students mentioned sports (54%), which is mentioned by less than a quarter of inactive students (22%). On the contrary, work with a computer or mobile phone was significantly more often mentioned by inactive students (44% compared to 25% of active students). Both groups would like to devote more time to physical activities in their free time.

Keywords: adolescence; leisure activities; inactivity; step counting; physical activity

Souhrn

Nedostatek pohybové aktivity je negativním trendem moderní společnosti a projevuje se ve všech věkových skupinách. Jednou z příčin tohoto stavu je upřednostňování pasivních volnočasových aktivit. Velké popularitě ve skupině mládeže se těší pasivní aktivity s obrazovkou (mobilem, televizí, počítačem apod.). Cílem tohoto výzkumu je porovnání preferencí volnočasových aktivit mezi skupinou aktivních a inaktivních středoškoláků (15-16 let, $n = 315$) studujících instituce nabízející střední vzdělání s výučním listem. Pro analýzu inaktivity respondentů byl použit týdenní monitoring chůze za využití nositelné elektroniky. Jedinec byl označen za pohybově nedostatečně aktivního, v případě nedosažení stanoveného průměrného počtu kroků za den (11 000 kroků chlapci, 9 000 kroků dívky). Inaktivita byla zjištěna u 29,5 % respondentů (35 % chlapců a 24 % děvčat). Šetření obsahové náplně volného času prokázalo statisticky významné rozdíly mezi aktivními a inaktivními skupinami studentů středních odborných škol (povětšinou na hladině významnosti $p < 0,001$). Nejpopulárnější volnočasovou aktivitou obou skupin byl poslech hudby. Na druhém místě aktivní studenti uvedli sportování (54 %), které zmiňuje méně než čtvrtina inaktivních studentů (22 %). Naopak práce s počítačem či mobilem byla výrazně častěji zmiňována inaktivními studenty středních odborných škol (44 % oproti 25 % aktivních studentů). Obě skupiny by se ve svém volném čase rády více věnovaly pohybovým aktivitám.

Klíčová slova: adolescence; volnočasové aktivity; inaktivita; step counting; pohybová aktivita

Úvod

Pohybová aktivita přináší lidskému organismu nespočet pozitiv. I přes tento obecně známý fakt je znakem moderní společnosti její nedostatek napříč všemi věkovými kategoriemi. K poklesu vykonávané pohybové aktivity dochází v průběhu téměř celého života. První úbytky jsou patrné již v dětství s nástupem na základní školu. Hravé prostředí mateřských škol je vystřídáno sezením ve školních lavicích a často ani mimoškolní aktivity nemají aktivní charakter (Dishman et al., 2018; Sigmund, Sigmundová & El Ansari, 2009). Dle Coll et al. (2014) je dalším rizikovým obdobím dospívání, a to zejména po 14. roku věku. Dospívání je totiž typické poklesem oblíbenosti pohybových aktivit a dochází také k častému zanechání sportovní kariéry a aktivního sportování.

V předchozích vývojových obdobích byla potřeba pohybu a dobrodružství uspokojována prostřednictvím pohybových her. Adolescenti však bývají jen zřídka přitahováni podobnými aktivitami a sami vyhledávají prožitky spíše virtuálního a digitálního charakteru, doprovázené minimalizací pohybové aktivity. To se projevuje rovněž v četnosti nadváhy, která podle WHO (2020) postihuje 18 % děvčat a 19 % chlapců, obezita pak 6 % děvčat a 8 % chlapců. Sigmundová a Sigmund (2015) zjistili, že zdravotní doporučení zaměřená na chůzi pro kategorii adolescentů ve věku 15–18 let plní 75 % dívek a pouze 55 % chlapců. Tato doporučení stanovují 9 000 kroků denně pro dívky a 11 000 kroků denně pro chlapce ve věku 15–16 let. Na obdobném objemu se shodují i starší výzkumy Adamse a Johnsoona (2013). Autory použitá doporučení jsou pouhým minimem pro adekvátní zatížení organismu a udržení tělesné zdatnosti pro dané věkové kategorie a pohlaví.

Jansa (2017) ve svém výzkumu zjistil, že 40 % českých chlapců ve věku 15–18 let netráví volný čas jakoukoli pohybovou aktivitou. V dívčí skupině se jednalo o 55 %. Tyto a další výzkumy (Gába et al., 2018; Sigmund et al., 2016; Sigmundová et al., 2017) ukazují, že množství pohybové aktivity českých adolescentů není dostatečné v kategorii běžné ani záměrné pohybové aktivity.

Volný čas, způsob jeho využití, obsah, struktura a společnost, se kterou je tráven, představují komplex faktorů s významným vlivem na proces vývoje a vytváření osobnosti mladého jedince. Může mít pozitivní dopad na jedince, neboť slouží jako formativní a edukační prostředek kultivace osobnosti. Jak uvádí Nagy, Székely a Barbarsis (2017) je důležitou složkou při vytváření zdravých návyků a aktivního životního stylu mládeže. Stejně tak může mít vliv negativní a představovat zdravotní a sociální rizika, pakliže jeho obsah není naplněn vhodnými aktivitami. Pohybová aktivita má ve volném čase významné postavení, avšak v ekonomicky rozvinutých státech bývá stále častěji upozaďována aktivitami pasivními. Antala et al. (2012) ve svém výzkumu uvádí, že nejčastější volnočasovou aktivitou adolescentů je poslouchání hudby (59,7 % respondentů). Sledování televize upřednostňuje 31,3 % adolescentů, avšak dochází ke zkracování doby strávené u televize, neboť ta je vystřídána aktivitami u počítače (hraním her, surfováním po internetu a dalšími). Brug et al. (2012) dodává, že školáci tráví sezením průměrně 5 hodin ze dne, o víkendu je to dokonce 6 hodin. Simón et al. (2019) průměrnou dobu strávenou před obrazovkou určují na 6 hodin a 12 minut, a to nezávisle na pohlaví. Naopak Cureau et al. (2016) ve svém výzkumu zjistili rozdíl v aktivních a pasivních volnočasových aktivitách dle pohlaví. Podle autorů 71 % dívek upřednostňuje pasivní volnočasové aktivity oproti 38 % chlapců. Trávení volného času s výpočetní technikou je logickým důsledkem dostupnosti počítačů a mobilních telefonů v domácnostech, zvyšováním počítačové gramotnosti i potřeby komunikace prostřednictvím sociálních sítí. V období adolescence má klíčový význam sociální kontakt. Střetávání se s vrstevníky je důležitou aktivitou – jako obvyklou volnočasovou aktivitu ji v Anatlově et al. (2012) výzkumu označilo 33,3 % adolescentů. V dnešní moderní době je tato potřeba často uspokojena internetem a reálné trávení volného času s přáteli je tak upozaďováno. Vysoký byl zájem o sportovní aktivity (52,7 % respondentů), které mají s rostoucím věkem nižší zastoupení. Sport se větší popularitě těší v chlapecké kategorii, pouze 43 % středoškoláček uvedlo sportování jako jednu ze svých pravidelných volnočasových aktivit (Antala et al., 2012; Sigmundová & Sigmund, 2015).

Volnočasové aktivity nedostatečně kompenzující školní sedavou činnost mládeže jsou problémem všech vyspělých států a jsou předmětem mnoha výzkumů. Většina dostupných studií porovnává volnočasové aktivity na základě pohlaví či věku. Cílem předkládané studie bylo najít inaktivní jedince v kategorii adolescentních studentů středních odborných škol a porovnat rozdílnost v preferenci volnočasových aktivit s aktivními adolescenty. Vzájemné porovnání umožní přesnější pochopení rozdílnosti mezi adolescenty aktivními a inaktivními.

Metodika

Výzkum proběhl na čtyřech středních odborných školách v Moravskoslezském kraji a Praze v období říjen – listopad 2017 a březen – listopad 2018. Z celkově oslovených 9 škol s obdobným zaměřením s participací na studii souhlasily 4 školy. Jednalo se o 2 střední odborné školy nabízející obor kadeřník/kadeřnice, 2 školy nabízející obor automechanik a 1 ze škol nabízela obor masér/masérka. Kritériem pro zařazení studenta do výzkumu byl věk 15–16 let, studium učebního oboru s výučním listem a souhlas s participací na výzkumu (studenta a jeho zákonného zástupce). Každý student ve studii vystupoval pod anonymním kódem. Do studie bylo zapojeno 339 studentů, avšak kompletní výsledky byly sesbírány od 315 adolescentů. V první části studie bylo využito kvantitativní metody monitoringu chůze pomocí fitness náramků Sigma Activo. Pohybová aktivita respondentů (konkrétně počet kroků za den) byla sledována po dobu sedmi dnů. Po této době byla data z náramků vyhodnocena mobilní aplikací Sigma Activ, která kooperuje s užitou elektronikou. Informace o počtu kroků umožnily rozdělit studenty na ty, kteří splňují doporučení o minimálním počtu kroků za den (studenty aktivní) a na ty, kteří doporučení nesplňují (studenty inaktivní). Skupiny byly stanoveny rozdílně pro dívky a chlapce na základě dělení uváděného Adamsem, Johnsonem a Tudor-Lockem (2013), Sigmundovou a Sigmundem (2015) a dalšími. Dívky byly aktivní, pokud denně ušly 9 000 kroků a více, u chlapců to bylo 11 000 kroků a více. V další části respondenti vyplnili standardizovaný dotazník Antaly et al. (2012) analyzující názory a postoje adolescentů na školní tělesnou výchovu. V předložené studii byla z celkového počtu 30 otázek zpracována data ze 2 otázek – jedné polootevřené a jedné otevřené. Řešené otázky se zabývaly volnočasovými aktivitami studentů a aktivitami, které by ve volném čase rádi dělali, kdyby k tomu měli ideální podmínky. Odpovědi na otevřenou otázku řešící volnočasovou aktivitu za ideálních podmínek byly roztrženy do skupin dle svého obsahu. V důsledku vícečetnosti odpovědí součet procent v uvedených výsledcích přesahuje 100 % přes jednotlivé kategorie. Data z dotazníků byla přepsána a dále vyhodnocena pomocí programu STATISTICA. Pro porovnání dat mezi jednotlivými kategoriemi studentů byl použit χ^2 -test nezávislosti v kombinační tabulce. V předpokládané studii je u grafů porovnávajících dvě kategoriální veličiny uvedena vždy nejprve hodnota testového kritéria chi-kvadrát testu s označením Chi a vedle ní symbol, udávající, zdali P-hodnota překročila stanovenou hladinu významnosti.

Hodinová dotace TV byla na všech čtyřech institucích stejná, tedy 45 min dvakrát týdně – v týdny teoretické výuky. Což znamená dotaci 90 minut za 14 dní. Výzkum byl veden vždy pouze v týdnech teoretické výuky, a tedy nezahrnuje týdny praxe. Na polovině škol byla TV vedena aprobovaným tělocvikářem či tělocvikářkou, na polovině škol byla vyučována neaprobovaným pedagogem či pedagogkou. Ve výzkumu nefiguruje žádný student, který by byl ubytován na internátě, nicméně všichni adolescenti do školy dochází či dojíždí z prostředí vlastní rodiny.

Limity studie

Limitem předkládané studie je záměrný výběr žáků středních škol s výučním listem, jenž neposkytuje příliš variabilní vzorek pro obecné závěry ze studie vyplývající. Limitem studie je dále i zkreslení výsledků v průběhu užívání nositelné elektroniky. Studenti ve snaze vypadat pohybově aktivnější mohli po dobu výzkumu záměrně navyšovat množství kroků a tím nebýt zahrnuti do kategorie inaktivních studentů, kam by se jinak řadit měli. Zkreslení mohlo nastat i v opačném případě, tedy že studenti jindy pohybově aktivní vykazovali v dobu provádění výzkumu nízkou pohybovou aktivitu z důvodu např. nemoci, brigády, nepřízně počasí apod. Z důvodu co nejvyšší eliminace těchto vlivů byl zvolen sedmidenní výzkum, který podle řady autorů (Clemes & Griffiths, 2008; Tudor-Locke & Myers, 2001) pomáhá minimalizovat zkreslení výsledků. Dalším limitem jsou i zvolené otázky, které nezohledňují množství času, které studenti daným aktivitám věnují. Ve studii se tedy jedná pouze o preferenci volnočasových aktivit, ne o jejich konkrétní časovou distribuci.

Výsledky

Z celkového počtu 315 studentů splňovalo doporučení o minimálním počtu kroků za den (11 000 kroků chlapci, 9 000 kroků dívky) 222 studentů (70,5 %). Jak ukazuje tabulka 1, byly to častěji dívky (75,8 %). Na základě počtu kroků tak bylo možné studenty řadit do čtyř kategorií: aktivní chlapci, aktivní dívky, hypoaktivní chlapci a hypoaktivní dívky.

Tabulka 1./ Table 1.

Plnění pohybového kritéria./ Fulfillment of movement standards.

	Chlapci (Boys)	Děvčata (Girls)	Celkem (Overall)
Aktivní (Active)	106 (tj. 65,4 %)	116 (tj. 75,8 %)	222 (tj. 70,5 %)
Inaktivní (Inactive)	56 (tj. 36,6 %)	37 (tj. 24,2 %)	93 (tj. 29,5 %)
Celkem (Overall)	162	153	315

První z otázek zněla: „Čemu se věnuješ nejčastěji ve volném čase?“ a bylo na ni možno odpovědět jednou až třemi možnostmi. Celkem bylo uvedeno 914 odpovědí. Nejčastěji studenti ve volném čase poslouchají hudbu, o něco častěji pak studenti aktivní (64,9 % oproti 57 % inaktivních studentů). Druhou nejčastější volnočasovou aktivitou aktivních studentů bylo sportování, které uvedlo 120 z nich (54,1 %). Pro studenty inaktivní se však jednalo až o pátou nejčastější aktivitu, kterou zmínilo 20 z nich (21,5 %). Studenti inaktivní naopak téměř dvakrát častěji upřednostňují práci s mobilem či počítačem (41 tj. 44,1 %) oproti studentům aktivním (55 tj. 24,8 %). Rovněž sledování televize je pro inaktivní skupinu častější odpovědí (33 tj. 35,5 % inaktivních studentů oproti 49 tj. 22,1 % aktivních studentů). V ostatních odpovědích není mezi skupinami významný rozdíl.

Tabulka 2./ Table 2.

Volnočasové aktivity studentů./ Student's leisure activities.

	Aktivní (Active)	Inaktivní (Inactive)
Poslouchání hudby (Listening to music)	144 (tj. 64,9 %)	53 (tj. 57 %)
Sportování (Sport)	120 (tj. 54,1 %)	20 (tj. 21,5 %)
Posezení s přáteli (Hanging out with friends)	86 (tj. 38,7 %)	34 (tj. 36,6 %)
Práce s PC, mobilem (Computer work, phone)	55 (tj. 24,8 %)	41 (tj. 44,1 %)
Sledování tv (Watching television)	49 (tj. 22,1 %)	33 (tj. 35,5 %)
Kulturní akce (Cultural events)	44 (tj. 19,8 %)	15 (tj. 16,1 %)
Čtení (Reading)	38 (tj. 17,1 %)	14 (tj. 15,1 %)
Návštěva sport. utkání (Attending sport events)	29 (tj. 13,1 %)	12 (tj. 12,9 %)
Umělecké aktivity (Craftwork)	21 (tj. 9,5 %)	12 (tj. 12,9 %)
Jiné (Other)	15 (tj. 6,8 %)	13 (tj. 14,0 %)
Domácí práce (Housework)	16 (tj. 7,2 %)	6 (tj. 6,5 %)
Sebevzdělávání (Studying)	11 (tj. 5,0 %)	7 (tj. 7,5 %)
Pasivní odpočinek (Passive rest)	13 (tj. 5,9 %)	4 (tj. 4,3 %)
Poslouchání rozhlasu (Listening to the radio)	8 (tj. 3,6 %)	1 (tj. 1,1 %)

$$n_{\text{aktivní}} = 22 / n_{\text{active}} = 22$$

$$n_{\text{inaktivní}} = 93 / n_{\text{inactive}} = 93$$

$$p > 0,05 \text{ Chi} = 10,1$$

Tabulka 3 dále udává řešené volnočasové aktivity ve čtyřech kategoriích studentů. Nejoblíbenější aktivitou obou inaktivních kategorií, a také aktivních dívek je poslouchání hudby. Aktivní chlapci uvedli sportování jako nejčastější volnočasovou aktivitu (69 tj. 70,8 %), inaktivní chlapci však stejnou aktivitu uvedli v dvakrát nižším počtu (29 tj. 32,1 %). V obou kategoriích dívek neměly sportovní aktivity velké zastoupení. Uvedlo je 45 tj. 38,8 % aktivních dívek a pouze 2 tj. 5,4 % inaktivních dívek, pro které bylo sportování druhou nejméně označovanou odpovědí. Dívky v porovnání s chlapci častěji uváděly „Posezení s přáteli, kamarády“ jako oblíbenou volnočasovou aktivitu. Také „Kulturní akce“ a „Umělecké aktivity“ byly častěji voleny dívkami než chlapci. Naopak návštěva sportovních utkání byla významně častěji zaznamenána v kategorii chlapců. Pomocí chí-kvadrát testu dobré shody byly prokázány rozdíly ve všech kategoriích na statistické hladině p-hodnota < 0,001.

Tabulka 3. / Table 3.

Volnočasové aktivity při rozlišení čtyř kategorií studentů. / Student's leisure activities in four groups.

	Aktivní chlapci (Active boys)	Inaktivní chlapci (Inactive boys)	Aktivní dívky (Active girls)	Inaktivní dívky (Inactive girls)
Poslouchání hudby (Listening to music)	69 (tj. 65,1 %)	29 (tj. 51,8 %)	75 (tj. 64,7 %)	24 (tj. 64,9 %)
Sportování (Sport)	75 (tj. 70,8 %)	18 (tj. 32,1 %)	45 (tj. 38,8 %)	2 (tj. 5,4 %)
Posezení s přáteli (Hanging out with friends)	29 (tj. 27,4 %)	14 (tj. 25 %)	57 (tj. 49,1 %)	20 (tj. 54,1 %)
Práce s PC, mobilem (Computer work, phone)	30 (tj. 28,3 %)	23 (tj. 41,1 %)	25 (tj. 21,6 %)	18 (tj. 48,6 %)
Sledování tv (Watching television)	24 (tj. 22,6 %)	24 (tj. 42,9 %)	25 (tj. 21,6 %)	9 (tj. 24,3 %)
Klturní akce (Cultural events)	10 (tj. 9,4 %)	9 (tj. 16,1 %)	34 (tj. 29,3 %)	6 (tj. 16,2 %)
Čtení (Reading)	21 (tj. 19,8 %)	8 (tj. 14,3 %)	17 (tj. 14,7 %)	6 (tj. 16,2 %)
Návštěva sport. utkání (Attending sport events)	23 (tj. 21,7 %)	11 (tj. 19,6 %)	6 (tj. 5,2 %)	1 (tj. 2,7 %)
Umělecké aktivity (Craftwork)	6 (tj. 5,7 %)	4 (tj. 7,1 %)	15 (tj. 12,9 %)	8 (tj. 21,6 %)
Jiné (Other)	7 (tj. 6,6 %)	8 (tj. 14,3 %)	8 (tj. 6,9 %)	5 (tj. 13,5 %)
Domácí práce (Housework)	7 (tj. 6,6 %)	3 (tj. 5,4 %)	9 (tj. 7,8 %)	3 (tj. 8,1 %)
Sebevzdělávání (Studying)	2 (tj. 1,9 %)	4 (tj. 7,1 %)	9 (tj. 7,8 %)	3 (tj. 8,1 %)
Pasivní odpočinek (Passive rest)	5 (tj. 4,7 %)	2 (tj. 3,6 %)	8 (tj. 6,9 %)	2 (tj. 5,4 %)
Poslouchání rozhlasu (Listening to the radio)	5 (tj. 4,7 %)	1 (tj. 1,8 %)	3 (tj. 2,6 %)	0 (tj. 0,0 %)

Inaktivní chlapci X aktivní chlapci $\chi^2 = 34,88^{***}$ $p < 0,001$ / *Inactive boys X active boys*
 $\chi^2 = 34,88^{***}$ $p < 0,001$

Inaktivní děvčata X aktivní děvčata $\chi^2 = 47,81^{***}$ $p < 0,001$ / *Inactive girls X active girls*
 $\chi^2 = 47,81^{***}$ $p < 0,001$

Aktivní děvčata X aktivní chlapci $\chi^2 = 44,99^{***}$ $p < 0,00$ / *Active girls X active boys* $\chi^2 = 44,99^{***}$
 $p < 0,00$

Inaktivní děvčata X inaktivní chlapci $\chi^2 = 59,93^{***}$ $p < 0,001$ / *Inactive girls X inactive boys*
 $\chi^2 = 59,93^{***}$ $p < 0,001$

Druhá otázka zkoumala, jaké aktivitě by se student rád věnoval, pokud by k ní měl vhodné podmínky. Odpovědi byly otevřené a studenti mohli uvést až tři aktivity. 35 studentů neuvedlo žádnou konkrétní odpověď. Od zbylých 280 studentů bylo získáno 468 odpovědí.

Celkově nejuváděnější odpovědí byl sport, nejčastěji se jednalo o nějakou formu posilování (body building, CrossFit, core trénink, body pump apod.). Kromě posilování by se aktivní studenti rádi věnovali běhu (23 tj. 10,4 %) a fotbalu (17 tj. 7,7 %), inaktivní studenti rovněž běhu (8 tj. 8,6 %) a bojovým sportům (7 tj. 7,5 %). Mimo sportovní aktivity bylo nejčastěji uváděno cestování a turistika, tanec a přátelé. Celkově se sport vyskytl v 69,5 % odpovědí aktivních studentů a 58,1 % inaktivních studentů.

Tabulka 5 odpovědi dále rozvádí při rozlišení pohlaví a aktivity studentů. Při rozlišení pohlaví se ukazují rozdíly převážně v tradičně chlapeckých a dívčích aktivitách. Odpověď „Fotbal“ uvedlo 22 chlapců ale jen jedna dívka a odpověď „Tanec“ uvedlo 21 dívek, ale žádný chlapec. Bojové sporty jsou atraktivnější pro chlapce, a to především pro inaktivní chlapce (6 tj. 10,7 %). Naopak turistika je atraktivnější pro dívky. 6 tj. 16,2 % inaktivních dívek by se rádo věnovalo péči o zvíře, což byla odpověď uváděna výrazně častěji než v ostatních skupinách. Pro inaktivní chlapce byl po sportu nejhojněji zmiňován motorismus (7 tj. 12,5 %). Chlapci by téměř dvakrát častěji chtěli věnovat volný čas výpočetní technice v porovnání s děvčaty. V kategorii studentů inaktivních, aktivních a děvčat byl rozdíl významný na statistické hladině p -hodnota $< 0,001$, přičemž největší rozdíl byl v porovnání inaktivních dívek s inaktivními chlapci.

Tabulka 4./ Table 4.

Volnočasové aktivity studentů při optimální podmínkách./ Student's leisure activities under optimal conditons.

	Aktivní studenti	Inaktivní studenti
Posilování	36 (tj. 16,2 %)	16 (tj. 17,2 %)
Fotbal	17 (tj. 7,7 %)	6 (tj. 6,5 %)
Tanec	16 (tj. 7,2 %)	5 (tj. 5,4 %)
Bojové sporty	9 (tj. 4,1 %)	7 (tj. 7,5 %)
Turistika a cestování	23 (tj. 10,4 %)	8 (tj. 8,6 %)
Běh	23 (tj. 10,4 %)	8 (tj. 8,6 %)
Zvířata	10 (tj. 4,5 %)	8 (tj. 8,6 %)
Přátelé	19 (tj. 8,6 %)	9 (tj. 9,7 %)
Brigáda	7 (tj. 3,2 %)	2 (tj. 2,2 %)
Četba	12 (tj. 5,4 %)	2 (tj. 2,2 %)
Motorismus	6 (tj. 2,7 %)	8 (tj. 8,6 %)
Plavání	14 (tj. 6,3 %)	6 (tj. 6,5 %)
Jiný sport	55 (tj. 24,8 %)	11 (tj. 11,8 %)
Studium	11 (tj. 5,0 %)	7 (tj. 7,5 %)
Televize	9 (tj. 4,1 %)	4 (tj. 4,3 %)
Výpočetní technika	12 (tj. 5,4 %)	8 (tj. 8,6 %)
Jiné	45 (tj. 20,3 %)	29 (tj. 31,2 %)

$p > 0,05$ $Chi = 20,96$

Tabulka 5./ Table 5.

Volnočasové aktivity studentů při optimální podmínkách ve čtyřech kategoriích studentů./ Student's leisure activities under optimal conditons in four groups.

	Aktivní chlapci	Inaktivní chlapci	Aktivní dívky	Inaktivní dívky
Posilování	15 (tj. 14,2 %)	10 (tj. 17,9 %)	21 (tj. 18,1 %)	6 (tj. 16,2 %)
Fotbal	16 (tj. 15,1 %)	6 (tj. 10,7 %)	1 (tj. 0,9 %)	0 (tj. 0,0 %)
Tanec	0 (tj. 0,0 %)	0 (tj. 0,0 %)	16 (tj. 13,8 %)	5 (tj. 13,5 %)
Bojové sporty	4 (tj. 3,8 %)	6 (tj. 10,7 %)	5 (tj. 4,3 %)	1 (tj. 2,7 %)
Turistika a cestování	9 (tj. 8,5 %)	3 (tj. 5,4 %)	14 (tj. 12,1 %)	5 (tj. 13,5 %)
Běh	7 (tj. 6,6 %)	3 (tj. 5,4 %)	16 (tj. 13,8 %)	5 (tj. 13,5 %)
Zvířata	3 (tj. 2,8 %)	2 (tj. 3,6 %)	7 (tj. 6,0 %)	6 (tj. 16,2 %)
Přátelé	6 (tj. 5,7 %)	3 (tj. 5,4 %)	13 (tj. 11,2 %)	6 (tj. 16,2 %)
Brigáda	3 (tj. 2,8 %)	0 (tj. 0,0 %)	4 (tj. 3,4 %)	2 (tj. 5,4 %)
Četba	3 (tj. 2,8 %)	2 (tj. 3,6 %)	9 (tj. 7,8 %)	0 (tj. 0,0 %)
Motorismus	6 (tj. 5,7 %)	7 (tj. 12,5 %)	0 (tj. 0,0 %)	1 (tj. 2,7 %)
Plavání	5 (tj. 4,7 %)	4 (tj. 7,1 %)	9 (tj. 7,8 %)	2 (tj. 5,4 %)
Jiný sport	23 (tj. 21,7 %)	11 (tj. 19,6 %)	32 (tj. 27,6 %)	0 (tj. 0,0 %)
Studium	3 (tj. 2,8 %)	3 (tj. 5,4 %)	8 (tj. 6,9 %)	4 (tj. 10,8 %)
Televize	6 (tj. 5,7 %)	2 (tj. 3,6 %)	3 (tj. 2,6 %)	2 (tj. 5,4 %)
Výpočetní technika	7 (tj. 6,6 %)	6 (tj. 10,7 %)	5 (tj. 4,3 %)	2 (tj. 5,4 %)
Jiné	13 (tj. 12,3 %)	10 (tj. 17,9 %)	32 (tj. 27,6 %)	19 (tj. 51,4 %)

Inaktivní chlapci X aktivní chlapci $Chi = 13,59$ $p > 0,05$ / *Inactive boys X active boys* $Chi = 13,59$ $p > 0,05$

Inaktivní děvčata X aktivní děvčata $Chi = 54,93***$ $p < 0,001$ / *Inactive girls X active girls* $Chi = 54,93***$ $p < 0,001$

Aktivní děvčata X aktivní chlapci $Chi = 45,61***$ $p < 0,001$ / *Active girls X active boys* $Chi = 45,61***$ $p < 0,001$

Inaktivní děvčata X inaktivní chlapci $Chi = 101,45***$ $p < 0,001$ / *Inactive girls X inactive boys* $Chi = 101,45***$ $p < 0,001$

Diskuze

Zdravotní doporučení o minimálním denním počtu kroků splňuje 65,4 % chlapců a 75,8 % dívek ve věku 15–16 let studujících střední odborné školy poskytující vzdělání ukončené výučním listem. V porovnání s obdobným výzkumem Sigmundové et al. (2015), který však zkoumal adolescenty ze všech typů středních škol, je množství aktivních dívek téměř stejné, avšak v předkládané studii je více aktivních chlapců než ve studii Sigmundové et al. (2015), a to přibližně o 10 %. Větší inaktivita chlapců je pravděpodobně způsobena i vyššími nároky na chlapeckou skupinu. Denní minimum kroků je pro ně stanoveno na 11 000 (u dívek je to 9 000).

Mezi nejčastější volnočasové aktivity patřil poslech hudby, sportování, práce s mobilem a počítačem a posezení s přáteli. V porovnání s výsledky s Antalou et al. (2012) je preference volnočasových aktivit všech studentů podobná, ale liší se v pravidelném sledování televize. V předloženém výzkumu je sledování televize uváděno v nižší četnosti, ale naopak signifikantní nárůst četnosti je patrný v aktivitě „Práce s počítačem a mobilem“. Tento fakt se dá vysvětlit výměnou televize za jinou obrazovku (mobilní telefon, počítač, tablet apod.), což potvrzují i další výzkumy (Barnett et al, 2018; Bertuol et al., 2019; Lizandra et al., 2019). Při porovnání aktivních a inaktivních studentů se ukazuje, že „Sportování“ je uváděno aktivními studenty dvakrát častěji, zatímco „Práce s počítačem, mobilem“ je dvakrát častěji uváděno studenty inaktivními. Toto zjištění bylo přepokládáno a dokládá, že pohybové aktivity nejsou pro inaktivní jedince běžnou volnočasovou zábavou. Odborníci se shodují, že důvodem je zlepšující se ekonomická situace, díky které se výpočetní technika stává běžně dostupnou pro mládež, čímž mění i preferenci volnočasových aktivit (Faria et al., 2020; Heradstveit et al., 2020). Zejména adolescenti, kteří nemají vytvořený návyk na pravidelnou pohybovou aktivitu, tak jako výplň svého volného času volí právě činnosti s obrazovkou. Dle Rideouta a Robba (2019) adolescenti ve věku 15–16 let u obrazovky stráví průměrně 7 hodin a 22 minut denně. Dá se tedy předpokládat, že u zkoumaných inaktivních studentů bude tento čas ještě delší. Sportování jako pravidelnou volnočasovou aktivitu uvedlo pouze 5,4 % inaktivních dívek. Jednalo se o druhou nejméně zmiňovanou odpověď v této kategorii. Uvedený fakt považujeme za překvapivý, neboť jsou v období adolescence zmiňovány zvýšené nároky na vzhled a body image a pohybová aktivita je jedním z prostředků, jak vzhled pozitivně ovlivnit. Proto bylo očekáváno větší zapojení dívek do sportovních aktivit.

Pozitivním se jeví fakt, že by se studenti ve volném čase rádi více věnovali sportovním a pohybovým aktivitám, a to především posilování (16,2 % aktivních studentů a 17,2 % inaktivních studentů), chlapci fotbalu a dívky tanci. Inaktivní adolescenti by dali větší prostor pohybovým aktivitám o 10 % častěji než adolescenti aktivní. Kvalitativní výzkum Patrikssona a Kougioumtzise (2014) zjišťoval důvody, proč se inaktivní studenti těmto aktivitám nevěnují více, i přesto že uvádějí, že by chtěli. Analyzován byl: nedostatek zájmu, nezbyvající čas, nedostatečná podpora v rodině či kruhu přátel a nedostatek možností pro vykonávání specifické aktivity. Podobné výsledky prezentuje také Králová (2020).

Probandy byli pouze studenti středních škol nabízejících vzdělání ukončené výučním listem. Jejich studium se skládá z týdne praktické výuky následovaným týdnem teoretické výuky. Pohybová aktivita v týdny praktické výuky se pak liší dle oboru, ale celkově je navýšena už jen proto, že žáci při ní častěji stojí a popocházejí. Pro minimalizaci zkreslení pohybové aktivity druhem učebního oboru probíhalo měření pouze v týdny teoretické. Ty se neliší od školního týdne jiných středoškoláků, proto by vliv studované instituce na množství pohybové aktivity neměl být zásadní. Jelikož neexistují výzkumy zkoumající rozdílnost preference volnočasových aktivit podle typu studované střední školy, není možné vyslovit závěr, zdali je skupina žáků středních odborných škol s výučním listem v něčem odlišná. Na čem však rozdílnost mezi jednotlivými studenty závisí hodně, je socioekonomické zázemí každého adolescenta a rodinné zázemí. Neb trávení volného času dětí je zásadně ovlivňováno způsobem trávení volného času rodičů (Langoy et al, 2019; Zejil et al., 2000). Dalším subjektem, který je schopný výběr volnočasových aktivit částečně ovlivnit, jsou samy střední školy. Školy mají tu výhodu, že jsou pro adolescenty známým a bezpečným prostředím, které oslovuje celý kolektiv žáků. Většinou je však nabídka jejich zájmových kroužků, klubů, workshopů apod. minimální.

Závěr

Cílem studie byl popis rozdílnosti preference volnočasových aktivit aktivních a inaktivních adolescentů. Studie odhalila inaktivitu u 41,9 % zkoumaných středoškoláků, častěji pak u chlapců. Adolescenti, nezávisle na pohybovém režimu a pohlaví, pro trávení volného času nejčastěji volí poslech

hudby. Další činnosti jsou ovlivněny právě pohybovým režimem studenta, kdy se jedinci inaktivní ve větší míře věnují pasivním činnostem. Sportování, které bylo vyhodnoceno jako druhá nejčastější aktivita aktivních adolescentů, byla inaktivními studenty zmiňována až jako pátá nejčastější činnost. Skupinou inaktivních dívek dokonce jako druhá nejméně oblíbená volnočasová aktivita. Je tedy zjevné, že pohybové aktivity svým obsahem nejsou pro inaktivní skupinu mládeže dostatečně atraktivní. Inaktivita nedostatečně pohybově aktivních adolescentů je tedy ovlivněna i jejich preferencí volnočasových aktivit, kdy upřednostňují aktivity pasivní, sedavé. Pozitivní je však zjištění, že za ideálních podmínek by se všechny skupiny studentů více věnovaly nějakému druhu pohybové aktivity. Tento fakt odkazuje na důležitost kvalitativního rozboru dané problematiky, neboť je vhodné zjistit, co konkrétně adolescentům brání v navýšení objemu pohybových aktivit (Nedostatečná nabídka aktivních volnočasových aktivit? Nedostatečná pohybová zkušenost? Nezáměr rodičů? Nedostatečná osvěta? apod.)

Literatura

- Adams, M.A., Johnson, W.D., & Tudor-Locke, C. (2013). Steps/day translation of the moderate-to-vigorous physical activity guideline for children and adolescents. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10, 49. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-10-49>
- Antala, B., Šimonek, J., Čillík, I., Labudová, J., Medeková, H., Bebčáková, V., Dančíková, V., Kraček, S., Pavlíková, A., & Melek, P. (2012). *Telesná a športová výchova v názoroch žiakov základných a stredných škôl*. Bratislava: END.
- Barnett, T. A., Kelly, A. S., Young, D. R., Perry, C. K., Pratt, C. A., Edwards, N. M., Rao, G. & Vos, M. B. (2018). Sedentary behaviors in today's youth: Approaches to the prevention and management of childhood obesity: A scientific statement from the American Heart Association Circulation, 138, 142–159. <https://doi.org/10.1161/CIR.0000000000000591>
- Bertuol, C., Silva, K., Barbosa Filho, V., Bandeira, A., Lopes, M., & Nahas, M. (2019). Preference for leisure activities among adolescents in southern Brazil: What changed after a decade? *Revista de Psicologia del Deporte*, 28, 71–80.
- Brug, J., Van Stralen, M. M., Te Velde, S. J., Chinapaw, M. J. M., De Bourdeaudhuij, I., & Lien, N. (2012). Differences in Weight Status and Energy-Balance Related Behaviors among Schoolchildren across Europe: *The ENERGY-Project*, 7(4), e34742.
- Coll, C. D. V. N., Knuth, A. G., Bastos, J. P., Hallal P. C., & Bertoldi, A. D. (2014). Time Trends of Physical Activity Among Brazilian Adolescents Over a 7-Year Period. *Journal of Adolescent Health*, 54(2), 209–213.
- Clemes, S. A., & Griffiths, P. L. (2008). How many days of pedometer monitoring predict monthly ambulatory activity in adults? *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 40(9), 1589–1595.
- Cureau, F. V., da Silva, N. T. L., Bloch, K. V., Fujimori, E., Belfort, D. R., de Carvalho, K. M. B., de Leon, E. B., de Vasconcellos, M. T. L., Ekelund, U., & Schaan, B. D. (2016). Erica: leisure-time physical inactivity in Brazilian adolescents. *Revista de Saúde Pública* [online]. 23(1) [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <https://www.scielo.org/article/rsp/2016.v50suppl1/4s/es/>
- Dishman, R. K., Heath, G., & Lee, I. M. (2018). *Physical activity epidemiology*. 2nd ed. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Faria, F.R., Neves, M., Howe, C.A., Sasaki, J.E., & dos Santos Amorim, P.R. (2020). Behavioral classes related to physical activity and sedentary behavior on the evaluation of health and mental outcomes among Brazilian adolescents. *PLoS ONE*, 15(6), e0234374.
- Heradstveit, O., Haugland, S., Hysing, M., Stormark, K.M., Sivertsen, B., & Bøe, T. (2020). Physical inactivity, non-participation in sports and socioeconomic status: a large population-based study among Norwegian adolescents. *BMC Public Health*, 20, 1010.
- Gába, A., Rubín, L., Badura, P., & Roubalová, E. (2018). Results from the Czech Republic's 2018 Report Card on Physical Activity for Children and Youth. *Journal of Physical Activity & Health*, 15(2), 338–340.
- Jansa, P. (2017). Komparace postojů a názorů adolescentů ve věku 15-18 let ke sportu a pohybovým aktivitám. *Studia Sportiva*, 11(1), 90–99.
- Králová, K. (2020). *Bariéry aktivního životního stylu hypokinetické mládeže* (Disertační práce, FTVS UK, Praha).

- Langøy, A., Smith, O.R.F., Wold, B., Samdal, O., & Haug, E.M. (2019). Associations between family structure and young people's physical activity and screen time behaviors. *BMC Public Health*, 19, 433. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-6740-2>
- Lizandra, J., Devís-Devís, J., Valencia-Peris, A., Tomás, J.M., & Peiró-Velert, C. (2019). Screen time and moderate-to-vigorous physical activity changes and displacement in adolescence: A prospective cohort study. *European Journal of Sport Science*, 19(5), 686–695.
- Nagy Á., Székely L., & Barbarics M. (2017). Youth and Leisure Time. In Z. Benkő, I. Modi, & K. Tarkó (Eds.), *Leisure, Health and Well-Being. Leisure Studies in a Global Era* (pp. 153–170).
- Patriksson, G., & Kougioumtzis, K. (2014). Active Lifestyles. Physical Literacy as a way to promote Physical Activity in inactive groups.
- Rideout, V., & Robb, M. B. (2019). *The Common Sense census: Media use by tweens and teens*. San Francisco, CA: Common Sense Media.
- Sigmundová, D., & Sigmund, E. (2015). *Trendy v pohybovém chování českých dětí a adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Sigmund, E., Sigmundová, D., Baďura, P., Voráčová, J., Pavelka, J., Kalman, M., Vokáčová, J., & Hamřík, Z. (2016). Trends in excessive body weight, physical activity and screen time in Czech adolescents (2002–2014). *European Journal of Public Health*, 26(1), 174–215. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckw174.215>
- Sigmund, E., Sigmundová, D., & El Ansari, W. (2009). Changes in physical activity in pre-schoolers and first-grade children: longitudinal study in the Czech Republic. *Child: Care, Health and Development*, 35(3), 376–382.
- Sigmundová, D., Sigmund, E., Bucksch, J., Baďura, P., Kalman, M., & Hamřík, Z. Trends in screen time behaviours in Czech schoolchildren between 2002 and 2014: HBSC study. *Central European Journal of Public Health*, 25(88), 15–20.
- Simón, L., Aibar, A., García-González, L., Abós, Á., & Sevil, J. (2017). "Hyperconnected" Adolescents: Sedentary Screen Time According To Gender and Type of Day. *European Journal of Human Movement*, 43(18), 49–66.
- Tudor-Locke, C. E., & Myers, A. M. (2001). Methodological considerations for researchers and practitioners using pedometers to measure physical (ambulatory) activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 72(1), 1–12.
- Zeijl, E., te Poel, Y., Du Bois-Reymond, M., Ravestloot, J., & Meulman, J.J. (2000). The Role of Parents and Peers in the Leisure Activities of Young Adolescents. *Journal of Leisure Research*, 32(3), 281–302. <https://doi.org/10.1080/00222216.2000.11949918>

PhDr. Kateřina Králová, Ph.D.

UK FTVS

José Martího 31

162 52, Praha 6

kralo.katerina@gmail.com

VZŤAH MEDZI JEDNOTLIVÝMI DISCIPLÍNAMI A ŠPORTOVÝM VÝKONOM V TRIATLONE

THE RELATIONSHIP BETWEEN INDIVIDUAL DISCIPLINES AND SPORTS PERFORMANCE IN TRIATHLON

L. Odráška,¹ H. Krč² & K. Filipová³

¹Trnavská Univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra školskej pedagogiky

²Univerzita Komenského v Bratislave, Lekárska fakulta, Ústav telesnej výchovy a športu

³Stredná športová škola, Nitra

Abstract

The aim of the work was to find out what is the relationship between individual disciplines and the overall performance in triathlon. For the analysis, we used the results of three top events for each variant of triathlon for the years 2019 to 2021. The analyzed consisted of athletes in the elite category. We analyzed the sprint triathlon, the Olympic triathlon, the long triathlon and the off-road triathlon. We used Spearman's correlation coefficient to verify the relationships between the individual variables. Results: For all monitored triathlons, we observed statistically significant relationships ($p < 0,05$) for running, with the most significant contribution to the overall result in Olympic ($R = 0,907; 0,840; 0,964$) and long men's triathlon ($R = 0,832; 0,772; 0,878$). For cycling, we observed statistically significant relationships ($p < 0,01$) in all but one of the triathlons monitored, with cycling most significantly contributing to the overall result in the off-road triathlon of men ($R = 0,932; 0,896; 0,961$), women ($R = 0,946; 0,826; 0,875$) and in women's long triathlon ($R = 0,879; 0,706; 0,864$). For the men's sprint triathlon, we observed the most significant correlations twice for running ($R = 0,965; 0,849$) and once for cycling ($R = 0,873$). Women in the sprint, similarly to men, were dominated twice by running ($R = 0,885; 0,820$) and once by cycling ($R = 0,895$). For the women's Olympic Triathlon, we recorded the strongest correlation for running ($R = 0,827; 0,828$) and once for cycling ($R = 0,907$).

Keywords: triathlon; performance; analysis

Súhrn

Cieľom práce bolo zistiť, aký je vzťah medzi jednotlivými disciplínami a celkovým výkonom v triatlone. K analýze sme použili výsledky z troch vrcholných podujatí pre každú variantu triatlonu za roky 2019 až 2021. Analyzovanú vzorku tvorili pretekári a pretekárky kategórie elite. Sledovali sme šprint triatlon, olympijský triatlon, dlhý triatlon a terénny triatlon. Na overenie vzťahov medzi jednotlivými premennými sme použili Spearmanov korelačný koeficient. Výsledky: Pre všetky sledované triatlony sme pozorovali štatisticky významné vzťahy ($p < 0,05$) pre beh, pričom najvýraznejšie sa podieľa na celkovom výsledku v olympijskom ($R = 0,907; 0,840; 0,964$) a dlhom triatlone mužov ($R = 0,832; 0,772; 0,878$). Pre cyklistiku sme pozorovali štatisticky významné vzťahy ($p < 0,01$) vo všetkých sledovaných triatlonoch okrem jedného, pričom najvýraznejšie sa cyklistika podieľala na celkovom výsledku v terénnom triatlone mužov ($R = 0,932; 0,896; 0,961$), žien ($R = 0,946; 0,826; 0,875$) a v dlhom triatlone žien ($R = 0,879; 0,706; 0,864$). Pre šprint triatlon mužov sme najvýznamnejšie korelácie zaznamenali dva krát pre beh ($R = 0,965; 0,849$) a raz pre cyklistiku ($R = 0,873$). U žien v šprinte, podobne ako u mužov, dominoval dva krát beh ($R = 0,885; 0,820$) a raz cyklistika ($R = 0,895$). Pre olympijský triatlon žien sme zaznamenali najvýraznejšiu koreláciu pre beh ($R = 0,827; 0,828$) a raz pre cyklistiku ($R = 0,907$).

Kľúčové slová: triatlon; výkon; vzťahová analýza

Úvod

Formánek & Horčíč, (2003) definujú triatlon ako vytrvalostný viacboj a multišport, ktorý kombinuje tri športy: plávanie, cyklistiku a beh v ich vytrvalostnej podobe. Charakteristická požiadavka na výkon je špeciálna vytrvalosť športovca, ktorá je potrebná na vyrovnanie sa s meniacou sa intenzitou a charakterom zaťaženia počas pretekov. Samotný výkon začína okamihom štartu a končí prebehom cieľovej čiary, pričom triatlonista absolvuje disciplíny bezprostredne za sebou a v presne stanovenom poradí. Medzi disciplínami sa musí pretekár zastaviť v depe, kde po plávaní zanecháva už nepotrebné plavecké pomôcky a vybaví sa pomôckami na bicykel a následne po cyklistike na bežeckú časť. Medzinárodná triatlonová únia (ITU) rozdeľuje triatlon do štyroch hlavných kategórií (tab. 1). V športovej praxi sa stretávame aj s tzv. stredným triatlonom, ktorý sa realizuje na polovičných vzdialenostiach dlhého triatlonu. Podiel jednotlivých častí je pre jednotlivé triatlony rozdielny (tab. 2). Z celkového času v cieľi je však pre všetky varianty dominantná cyklistika, nasledovaná behom a najnižší podiel na celkovom čase má plávanie. Prechody medzi jednotlivými časťami (z anglického transition - T) tvoria menej ako 2 % z celkového času.

Tabuľka 1./ Table 1.

Rozdelenie triatlonov podľa vzdialenosti./ Competition distances (World Triathlon Competition Rules 2020).

Triatlon/ Triathlon	km	km	km
Šprint/ Sprint	0,75	20	5
Olympijský/ Olympic	1,5	40	10
Dlhý/ Long	3,8	180	42
Terénny/ Cross	0,75 - 1,9	20 - 90	5 - 21

Tabuľka 2./ Table 2.

Priemerný podiel jednotlivých častí triatlonu na celkovom čase v nami sledovaných triatlonoch./ The average proportion of individual parts of the triathlon in the total time in the triathlons we monitor.

Triatlon/ Triathlon	Plávanie	T1	Bicykel	T2	Beh
Šprint/ Sprint	18,00%	1,57%	50,22%	0,65%	30,00%
Olympijský/ Olympic	15,00%	0,59%	50,00%	1,00%	36,00%
Dlhý/ Long	10,72%	0,57%	52,70%	0,55%	35,77%
Terénny/ Cross	14,86%	0,54%	58,35%	0,44%	26,25%

Špecifikum triatlonu je, že pre jednotlivé vzdialenosti neplatia jednotné pravidlá. Podľa pravidiel medzinárodnej triatlonovej únie je jazda v zákryte (tzv. drafting) za iným jazdcom povolená pre šprint, olympijský a terénny triatlon. Pre dlhý triatlon je jazda v zákryte zakázaná. Predpokladáme preto, že vzťah medzi jednotlivými disciplínami a výsledným časom pre rôzne varianty triatlonu budú rozdielne. Vzťahom medzi jednotlivými časťami triatlonu a celkovým výsledkom sa zaoberali mnohé štúdie (Schuylenbergh, Eynde & Hespel, 2004; Figueiredo, Marques & Lepers, 2016; Millet & Vleck, 2000; Horne, 2017; Cejuela et al., 2013; Sousa et al., 2021) a dospeli k rôznym záverom. Pre vzdialenosti šprint triatlonu Horne (2017) poukazuje na to, že na svetovom šampionáte, kde boli športovci rozdelení podľa vekových skupín, mala cyklistika najsilnejší vzťah k celkovému času, zatiaľ čo najnižšia korelácia s časom v cieľi bola zistená v plaveckej časti. Rovnako tak Sousa et al., (2021) tvrdia, že najlepším prediktorom výsledku v šprinte je cyklistika. Pokiaľ ide o bežeckú časť, tí istí autori dospeli k záveru, že dôležitosť behu v predikcii celkového výkonu klesá s klesajúcou vzdialenosťou pretekov. Olaya et al., (2021) skúmali vzťah jednotlivých segmentov šprint triatlonu a celkovým výsledkom. Autori sledovali oficiálne výsledky z podujatí svetovej triatlonovej série v rokoch 2012 až 2019. Celkovo bolo sledovaných 2144 záznamov, z toho 1143 mužov a 1001 žien. K analýze autori použili vnútrotriadny korelačný koeficient ICC. Výsledky preukázali, že výkon v cyklistickom segmente predstavoval najlepšiu zhodu s celkovým výkonom u elitných mužov ($ICC_a = 0,871$, $IC95\% = (0,711 - 0,927)$) a elitných žien ($ICC_a = 0,907$, $IC95\% = (0,875 - 0,929)$). V rozpore s tým je štúdia autorov

Schuylenbergh, Eynde & Hespel, (2004), kde autori uvádzajú, že bežecká časť by mala byť primárnym determinantom úspechu v triatlonoch na krátkych tratiach v kategórii elite; treba však poznamenať, že tento výskum bol realizovaný na študentoch telesnej výchovy. Napriek tomu boli podobné výsledky pozorované na olympijskej vzdialenosti (Sousa et al., 2021). Pri olympijskom triatlone Cejuela et al., (2021) sledovali korelácie pre všetky časti triatlonu vrátane času medzi prechodmi plávanie - cyklistika, cyklistika - beh. Percentá celkového času zodpovedajúceho každej časti pretekov boli: 16,2% plávanie; 0,74% pri prechode medzi plávaním a cyklistikou (T1); 53,07% cyklistika; 0,47% pri prechode medzi cyklistikou a behom (T2) a 29,5% beh. Korelácie medzi každou časťou pretekov a konečným umiestnením boli: $r = 0,36$ pre plávanie, $r = 0,25$ pre T1, $r = 0,62$ pre cyklistiku, $r = 0,33$ pre T2 a $r = 0,83$ pre beh. Pre dlhý triatlon sledovali korelácie medzi jednotlivými časťami triatlonu a celkovým výsledkom Sousa et al., (2021). Disciplínou s najväčším podielom na celkovom čase pretekov bola cyklistika ($54,13\% \pm 1,06$), ktorú nasledoval beh ($34,83\% \pm 1,02$), plávanie ($10,20\% \pm 0,64$) a súčtom časov prechodu ($0,84\% \pm 0,18$). Korelácie pre jednotlivé disciplíny a výsledný čas boli nasledovné: $r = 0,327$ pre plávanie; $r = 0,520$ pre cyklistiku a $r = 0,151$ pre beh. Pre terénny triatlon sa koreláciou medzi jednotlivými disciplínami a celkovým výsledkom zaoberal Hurst (2018), pričom sledoval koreláciu jednotlivých disciplín terénneho triatlonu a celkového výsledku v súťaži. Pre mužov boli výsledky: plávanie - $R_2 = 0,17$; cyklistika - $R_2 = 0,31$; beh - $R_2 = 0,16$. Pre ženy boli výsledky: plávanie - $R_2 = 0,15$; cyklistika - $R_2 = 0,26$ a beh - $R_2 = 0,46$. Pre rôzne disciplíny triatlonu môžeme pozorovať rôzne výsledky korelačných analýz, pričom najčastejšie pozorujeme najvýznamnejší vzťah s celkovým výsledkom pre cyklistiku. Cieľom práce bolo zistiť, aký je vzťah medzi jednotlivými disciplínami a celkovým výkonom v triatlone v roku 2021.

Metodika

Sledovaný súbor tvorili muži a ženy kategórie elite. Analyzovali sme výsledky z vrcholných podujatí (tab. 3), ktoré sme získali zo stránky www.triathlon.org. Sledovali sme dosiahnuté časy v jednotlivých disciplínach triatlonu (plávanie, cyklistika, beh), čas strávený v prechodnej časti (T1;T2) po plávaní a cyklistike a celkový čas pretekára v cieľi. Sledovali sme MS - majstrovstvá sveta; ME - majstrovstvá Európy; WC - svetový pohár a EC - európsky pohár. Celkovo sme spracovali 3 podujatia pre každú verziu triatlonu pre obe pohlavia. Snažili sme sa tak čiastočne eliminovať vplyv počasia, profilu trate prípadne taktiky na sledované parametre. Získané empirické údaje sme podrobili matematicko - štatistickému spracovaniu s využitím počítačového programu Microsoft Office Excel 2016 (Microsoft Corporation, Washington - USA) a IBM SPSS Statistics 25 (IBM, Armonk, NY - USA). Na overenie normality rozloženia dát sme použili Shapiro-Wilk test. K analýze vzťahov medzi jednotlivými časťami triatlonu a celkovým výsledkom sme na základe výsledkov testu normality rozloženia dát použili Spearmanov korelačný koeficient, interpretovaný podľa Chráska, 2007.

Výsledky

Získané výsledky pre jednotlivé pohlavie a disciplínu uvádzame v tabuľke č. 3 až č. 8.

Tabuľka 3./ Table 3.

Korelácie pre sprint triatlon muži./ Correlation for sprint triathlon men.

	Huatulco 2021 - WC	Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,212 49	0,378** 49	0,247 49	0,313* 49	0,965** 49	1 49
	Coimbra 2021 - EC						
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,641** 58	0,397** 58	0,873** 58	0,366** 58	0,778** 58	1,000 58
	Barcelona 2021 - EC						
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,714** 64	0,343** 64	0,793** 64	0,255* 64	0,849** 64	1,000 64

** . Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$

* . Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 4./ Table 4.

Korelácie pre olympijský triatlon muži./ Correlation for olympic triathlon men.

Valencia 2021 - ECH		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,385** 50	0,421** 50	0,397** 50	0,351* 50	0,907** 50	1,000 50
Karlovy Vary 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,461** 53	0,209 53	0,836** 53	-0,446** 53	0,840** 53	1,000 53
Lisbon 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,237 54	0,262 54	0,006 54	0,316* 54	0,964** 54	1,000 54

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 5./ Table 5.

Korelácie pre dlhý triatlon muži./ Correlation for long triathlon men.

Amsterdam 2021 - MS		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,574** 26	0,269 26	0,683** 26	0,607** 26	0,832** 26	1 26
Roth 2021 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,542* 19	0,099 19	0,660** 19	0,339 19	0,772** 19	1,000 19
Amsterdam 2019 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,386 21	0,443* 21	0,800** 21	0,544* 21	0,878** 21	1,000 21

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 6./ Table 6.

Korelácie pre terénny triatlon muži./ Correlation for cross triathlon men.

Paganella 2021 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,480** 30	0,391* 30	0,932** 30	0,295 30	0,844** 30	1 30
El Anillo 2021 - MS		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,425* 34	0,435* 34	0,896** 34	0,526** 34	0,773** 34	1,000 34
Pontevedra 2019 - MS		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,393** 48	0,369** 48	0,961** 48	0,454** 48	0,764** 48	1,000 48

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 7./ Table 7.

Korelácie pre sprint triatlon ženy./ Correlation for sprint triathlon women.

Abu Dhabi 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,713** 43	0,356* 43	0,895** 43	-0,166 43	0,894** 43	1,000 43
Haeundae 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,864** 30	0,535** 30	0,864** 30	0,495** 30	0,885** 30	1,000 30
Barcelona 2021 - EC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,714** 71	0,606** 71	0,771** 71	0,524** 71	0,820** 71	1,000 71

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 8./ Table 8.

Korelácie pre olympijský triatlon ženy./ Correlation for olympic triathlon women.

Valencia 2021 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,416** 44	0,298* 44	0,698** 44	0,487** 44	0,827** 44	1,000 44
Karlovy Vary 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,245 27	0,133 27	0,907** 27	0,122 27	0,809** 27	1,000 27
Edmonton 2021 - WC		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,646** 33	0,495** 33	0,685** 33	0,342 33	0,828** 33	1,000 33

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 9./ Table 9.

Korelácie pre long triatlon ženy./ Correlation for long triathlon women.

Almere 2021 - MS		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,862** 16	0,591* 16	0,879** 16	0,602* 16	0,821** 16	1 16
Finland 2021 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,550* 15	0,401 15	0,706** 15	0,021 15	0,692** 15	1,000 15
Almere 2019 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,400 11	0,036 11	0,864** 11	0,419 11	0,645* 11	1,000 11

**. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ *. Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Tabuľka 10./ Table 10.

Korelácie pre kros triatlon ženy./ Correlation for cross triathlon women.

Paganella 2021 - ME		Plávanie/ Swimm	T1	Bicykel/ Bike	T2	Beh/ Run	Cieľ/ Finish
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,414 19	0,409 19	0,946** 19	0,801** 19	0,921** 19	1 19
El Anillo 2021 - MS							
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,373 17	0,220 17	0,826** 17	0,330 17	0,651** 17	1,000 17
Pontevedra 2019 - MS							
Cieľ/ Finish	Korelácia/correlation n	0,268 30	0,503** 30	0,875** 30	0,202 30	0,617** 30	1,000 30

** . Korelácia je štatisticky významná $p < 0,01$ * . Korelácia je štatisticky významná $p < 0,05$

Diskusia

Celkovo sme analyzovali štyri varianty triatlonu - po tri preteky z každého, pričom sme sledovali vzťahy pre obe pohlavia. Celkovo sme tak obsiahli osem súborov dát. Pre šprint triatlon u mužov sme najtesnejšie vzťahy ($p < 0,01$) zaznamenali dva krát pre beh ($R = 0,965$; $0,849$) a raz pre bicykel ($R = 0,87$). U žien podobne dva krát pre beh ($R = 0,885$; $0,820$) a raz pre bicykel ($R = 0,895$). Výsledky nepreukázali jednoznačnú dominanciu jednej disciplíny, čo potvrdzujú aj rozdielne výsledky štúdií iných autorov. Napríklad Kovářová, Jurič a Kovář (2012) zaznamenali najvýraznejší vzťah k celkovému výkonu v šprint triatlone pre beh ($R = ,995$; $p < 0,01$) Olaya et al., (2021) zistili najvýraznejší vzťah k celkovému výkonu pre cyklistiku ($ICC_a = 0,871$ u mužov a $ICC = 0,907$ u žien). Pre olympijský triatlon sme u mužov zaznamenali štatisticky významné ($p < 0,01$) vzťahy tri krát pre beh ($R = 0,907$; $0,840$; $0,964$), u žien dva krát pre beh ($R = 0,827$; $0,828$) a raz pre cyklistiku ($R = 0,907$). Fröhlich et. al., (2008) sledovali výsledky majstrovstiev sveta v olympijskom triatlone počas rokov 2003 až 2007 pričom podobne ako v našom prípade zaznamenali najvýznamnejšie korelácie pre beh ($R = 0,860$ (2003); $0,863$ (2004); $0,951$ (2005); $0,848$ (2006)). Jedine v roku 2006 zaznamenali autori najvýznamnejšiu koreláciu pre cyklistiku ($R = ,908$). Celkovo tak možno konštatovať, že v šprinte a olympijskom triatlone dominuje beh. Predpokladáme, že nejednoznačné výsledky sú dané meniacami sa podmienkami počas jednotlivých súťaží. Čím viac pretekári počas plaveckej a cyklistickej časti budú taktizovať a pôjdu "pomaly" tým je pravdepodobnejšie, že sa rozhodne na behu. Ďalším výrazným faktorom ktorý môže ovplyvňovať správanie sa pretekárov počas pretekov je, že počas šprintu a olympijského triatlonu je povolená jazda v zákryte. Ak je pretekár po plaveckej časti aj viac vzađu, stačí mu aby sa na cyklistike dostal do balíka. Následne počas cyklistickej časti môže taktizovať, voziť sa vzađu, šetriť energiu a na bežeckej časti rozhodnúť. Výsledky nemožno síce zovšeobecniť ale minimálne naznačujú, že práve táto taktický variant je často využívaný a preto ako najvýznamnejší faktor výsledku v šprint a olympijskom triatlone opakovane vychádza beh. Pre dlhý triatlon sme predpokladali, že dominantné postavenie cyklistiky. Cyklistika sa na celkovom čase podieľa najvýraznejšie ($52,70\%$) a zároveň pre dlhý triatlon nie je povolená jazda v závese. Výsledky sú preto mierne prekvapivé. Zatiaľ čo u žien sme zaznamenali štatisticky najvýznamnejšie vzťahy ($p < 0,01$) pre cyklistiku ($R = 0,879$; $0,706$; $0,864$) u mužov boli najvýznamnejšie vzťahy vo všetkých sledovaných triatlonoch dosiahnuté pre beh ($R = 0,832$; $0,772$; $0,878$). Predpokladáme, že to bolo spôsobené vyrovnaným štartovým poľom u mužov. Rozdiel medzi prvým a desiatym pretekárom v cieľi bol v cyklistike 6% u mužov vs. 8% u žien. V bežeckej časti 6% u mužov vs. 4% u žien. Je teda zrejmé, že u žien sa vytvorili výraznejšie rozdiely už v cyklistickej časti. Ďalším možným vysvetlením je celková dĺžka jednotlivých úsekov pri dlhom triatlone. Bežecká časť trvá v priemere najlepším desiatim pretekárom v cieľi cca 3 hod. Z pohľadu fyziológie je beh najnáročnejší a spolu s únavou po predchádzajúcich dvoch častiach môže spôsobiť, že rozdiely medzi jednotlivými pretekármi budú výraznejšie, čo sa môže odradiť aj na celkovom umiestení. Kovářová, Jurič a Kovář (2012) zaznamenali pri analýze dlhého triatlonu pre beh ($R = 1,000$; $p < 0,01$) dokonca poradie bežeckej časti v zhode s poradím v cieľi. Pre terénny triatlon sme zaznamenali najvyššiu koreláciu tak u mužov ($R = 0,932$; $0,896$; $0,961$; $p < 0,01$) ako aj u žien ($R = 0,946$; $0,826$; $0,875$; $p < 0,01$) pre cyklistickú časť. Hoci sa cyklistika v terénnom triatlone podieľa najvyšším percentom ($58,35\%$) na celkovom čase s pomedzi všetkých variant triatlonu,

predpokladáme, že tesné korelácie sú spôsobené najmä jej náročnosťou. Terénny triatlon je špecifický najmä tým, že tak cyklistická ako aj bežecká trať sú väčšinou vedené na tratiach s veľkým prevýšením a cyklistika okrem iného zvykne obsahovať technicky veľmi náročné pasáže. V nami sledovaných triatlonoch predstavovalo priemerné prevýšenie cyklistickej časti 1000 m. Je preto pravdepodobné, že vynikajúci cyklisti si dokážu vybudovať počas cyklistickej časti rozhodujúci náskok. Hurst (2018) u mužov zaznamenal najvýznamnejšie korelácie pre cyklistiku ($R_2 = 0,31$) a u žien pre beh ($R_2 = 0,46$). Keďže autor sledoval len jeden pretek výsledky mohli byť skreslené profilom trate, prípadne počasím. Naše výsledky naznačujú, že vyrovnanosť štartového poľa je vyššia u mužov, čo môže spôsobovať rozdielne výsledky vzťahovej analýzy medzi pohlaviami. Treba však poukázať na fakt, že výsledky pre malý počet sledovanej vzorky nemožno zovšeobecniť. Do ďalších výskumov odporúčame realizovať sledovanie v priebehu niekoľkých rokov, prípadne sa zamerať len na jednu variantu triatlonu a sledovať viac pretekov. Taktiež odporúčame výskum rozšíriť na kategóriu jednotlivých vekových skupín.

Záver

Cieľom práce bolo zistiť, aký je vzťah medzi jednotlivými disciplínami a celkovým výkonom v triatlone v roku 2021. Sledovali sme dosiahnuté časy v jednotlivých disciplínach triatlonu (plávanie, cyklistika, beh), čas strávený v prechodnej časti (T1; T2) po plávaní a cyklistike a celkový čas pretekára v cieľi. Analyzovanú vzorku tvorili pretekári a pretekárky kategórie elite v štyroch rôznych variantoch triatlonu (šprint, olympijský, dlhý a terénny). Na overenie vzťahov medzi jednotlivými premennými sme použili Spearmanov korelačný koeficient. Pre všetky sledované triatlony sme pozorovali štatisticky významné vzťahy ($p < 0,05$) pre beh, pričom najvýraznejšie sa beh podieľa na celkovom výsledku v olympijskom ($R = 0,907; 0,840; 0,964$) a dlhom triatlone mužov ($R = 0,832; 0,772; 0,878$). Pre cyklistiku sme pozorovali štatisticky významné vzťahy ($p < 0,01$) pozorovali vo všetkých sledovaných triatlonoch okrem jedného, pričom najvýraznejšie sa cyklistika podieľala na celkovom výsledku v terénnom triatlone mužov ($R = 0,932; 0,896; 0,961$), žien ($R = 0,946; 0,826; 0,875$) a v dlhom triatlone žien ($R = 0,879; 0,706; 0,864$). Pre šprint triatlon mužov sme najvýznamnejšie korelácie zaznamenali dva krát pre beh ($R = 0,965; 0,849$) a raz pre cyklistiku ($R = 0,873$). U žien v šprinte, podobne ako u mužov, dominoval dva krát beh ($R = 0,885; 0,820$) a raz cyklistika ($R = 0,895$). Pre olympijský triatlon žien sme zaznamenali najvýraznejšiu koreláciu pre beh ($R = 0,827; 0,828$) a raz pre cyklistiku ($R = 0,907$). Do športovej praxe odporúčame podľa varianty triatlonu v tréningovom procese zamerať sa viac na disciplínu, ktorá ovplyvňuje celkový výkon najviac. V preteku odporúčame taktiku upraviť tak, aby pretekár čo najviac šetril sily, využíval plávanie, resp. jazdu v závese (ak to pravidlá umožňujú) a snažil sa pretek rozhodnúť v tej časti, ktorá determinuje celkový výkon najviac.

Literatúra

- Cejuela, R., Cala, A., Pérez-Turpin, J. A., Villa, J. G., Cortell, J. M., & Chinchilla, J. J. (2013). Temporal activity in particular segments and transitions in the olympic triathlon. *Journal of human kinetics*, 36(1), 87–95. <https://doi.org/10.2478/hukin-2013-0009>
- Figueiredo, P., Marques, E. A., & Lepers, R. (2016). Changes in Contributions of Swimming, Cycling, and Running Performances on Overall Triathlon Performance Over a 26-Year Period. *Journal of strength and conditioning research*, 30(9), 2406–2415. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000001335>
- Horne, M. J. (2017) The relationship of race discipline with overall performance in sprint and standard distance triathlon age-group world championships. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 12(6), 814–822. <https://doi.org/10.1177/1747954117738878>
- Hurst, H. (2018). The influence of swim, cycle and run performance on overall race outcome at the off-road triathlon world championships. *Journal of Science and Cycling*, 6(2), 35–40. DOI: 10.28985/171231.jsc.12
- Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výskumu. Základy kvantitatívneho výskumu*. Grada.
- Kovářová, L., Jurič, M., & Kovář, K. (2012). Analýza výkonu v triatlone. *Studia sportiva*, 6(1), 83–92. DOI: 10.5817/StS2012-1-9
- Formánek, J., & Horčic, J. (2003). *Triatlon*. Praha: Olympia.
- Fröhlich, M., Klein, M., Pieter, A., Emrich, E., & Gießing, J. (2008). Consequences of the Three Disciplines on the Overall Result in Olympic-distance Triathlon. *International Journal of Sports Science and Engineering*, 2(4), 204–210.

- Millet, G. P., & Vleck, V. E. (2000). Physiological and biomechanical adaptations to the cycle to run transition in Olympic triathlon: review and practical recommendations for training. *British journal of sports medicine*, 34(5), 384–390. DOI: 10.1136/bjsm.34.5.384
- Olaya, C. J., Fernández-Sáez, J., Østerlie, O., & Ferriz-Valero, A. (2021). Contribution of Segments to Overall Result in Elite Triathletes: Sprint Distance. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 8422. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph18168422>
- Sousa, C. V., Aguiar, S., Olher, R. R., Cunha, R., Nikolaidis, P. T., Villiger, E., Rosemann, T., & Knechtle, B. (2021). What Is the Best Discipline to Predict Overall Triathlon Performance? An Analysis of Sprint, Olympic, Ironman® 70.3, and Ironman® 140.6. *Frontiers in physiology*, 12, 654552. DOI: <https://doi.org/10.3389/fphys.2021.654552>
- Van Schuylenbergh, R., Eynde, B. V., & Hespel, P. (2004). Prediction of sprint triathlon performance from laboratory tests. *European journal of applied physiology*, 91(1), 94–99. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00421-003-0911-6>
- World Triathlon Competition Rules 2020 - Maison du Sport International Av. de Rhodanie 54 Lausanne CH -1007, Switzerland. Získané 19. Novembra 2021, z (https://www.triathlon.org/uploads/docs/World_Triathlon_Sport_Competition_Rules_2020_201811253.pdf) - str. 100

Mgr. Lukáš Odráška, PhD.
Trnavská Univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta
Katedra školskej pedagogiky
lukas.odraska@truni.sk

TĚLOVÝCHOVNÝ A SPORTOVNÍ TISK V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH OD SVÝCH POČÁTKŮ DO PRVNÍ POLOVINY 20. STOLETÍ

SPORTS JOURNALISM IN ČESKÉ BUDĚJOVICE FROM ITS BEGIN- NINGS TO THE FIRST HALF OF THE 20TH CENTURY

H. Pavličíková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd

Abstract

It is indisputable that provincial periodicals perform a pivotal role in all spheres of local life because they, unlike national papers, make a seminal contribution to the local people's identification with their region and its particular segments. The inextinguishable task of local papers and magazines is to encourage the population's getting involved in regional affairs and bolster their integration into diverse activities, including sports pursuits. From this perspective we often cannot make a full appraisal of the informational, political and social function of local media which frequently remain beyond the intellectual curiosity of pundits. Among others, this article is focused on stimulating greater interest in this subject through presenting hitherto unpublished survey of the origins and development of Czech and German sports papers and periodicals published in České Budějovice till the mid- 20th century. The readership of these publications constituted a public to whom preoccupation with regional sports activities became the cement of coherence. The České Budějovice-based sports publications participated in organising particular gatherings (such as mass gymnastic events; Sokol gymnastic festivals; competitions; general assemblies); shared in building new facilities and stadiums, and promoted the cohesion of club membership by recognising sports pursuits as leisure-time relaxation. Last but not least, in troubled times they provided their readers with support and encouragement. Since the development of journalism in Budějovice was affected by the long-time coexistence of Czech and German communities, there were both political and interest periodicals published in Czech or German language, which was also the case of sports oriented newspapers.

Keywords: periodicals; sport; physical education; journalism

Souhrn

Role lokálního periodického tisku ve všech oblastech života společnosti je neoddiskutovatelná, protože na rozdíl od periodik celostátních přispívají k tomu, aby napomáhala k identifikaci obyvatel jednotlivých obcí s jejich regionem a jeho konkrétních částí. Podporovat participaci lidí na událostech v regionu a jejich integraci do různých aktivit v řadě oblastí včetně tělovýchovných a sportovních je neopominutelnou funkcí regionálních novin a časopisů. Z tohoto úhlu pohledu často nedokážeme informační, politickou a sociální roli lokálních médií dostatečně docenit a rovněž často bývají regionální média na okraji hlubšího badatelského zkoumání. Mimo jiné i pro zvýšení zájmu o dané téma se tato stať věnuje dosud nepublikovanému přehledu o počátcích a vývoji českého a německého sportovního a tělovýchovného tisku v Českých Budějovicích a jeho vývoji až do poloviny dvacátého století. Čtenáři těchto periodik představovali publikum, které bylo svým zájmem o tělovýchovné a sportovní dění v regionu velice silně motivováno k dalším aktivitám. Českobudějovická sportovní a tělovýchovná periodika pomáhala při organizaci jednotlivých akcí (hromadných cvičení, sletů, soutěží, valných hromad), při stavbě nových budov a stadiónů, přispívala ke stmelování členské základny, která v tělovýchovných a sportovních aktivitách spatřovala mimo jiné náplň volného času a potřebu relaxace. A v neposlední řadě v těžkých dobách dokázala své čtenáře povzbudit. Vývoj novinářství v Českých Budějovicích byl ovlivněn dlouholetou společnou historií českého a německého obyvatelstva, proto vedle sebe existovala

politická i zájmová periodika vycházející buď v českém, nebo v německém jazyce. Tak tomu bylo i v případě tělovýchovné a sportovně zaměřených listů.

Klíčová slova: periodický tisk; sport; tělovýchova; žurnalistika

Úvod

V souvislosti s několika století trvajícím společným soužitím českého a německého obyvatelstva v Českých Budějovicích je zajímavé sledovat i vývoj periodického tisku v tomto městě. První periodika, která v Českých Budějovicích vycházela, byla německá a vycházela v roce 1848. Jednalo se o titul *Der Löwe*, který změnil téhož roku název a vycházel s označením *Der Bürgerfreund*. Mnohem delší historii si zapsaly v roce 1852 německé noviny *Anzeiger aus dem Südlichen Böhmen*, které po změně názvu v roce 1862 na *Budweiser Kreisblatt* vycházely až do roku 1920. Obdobně od druhé poloviny 19. století (od roku 1873) vycházely německé noviny *Budweiser Zeitung*, které svou existenci ukončily až v květnových dnech roku 1945. První českobudějovický periodický tisk vydávaný v českém jazyce se objevil v roce 1864, měl název *Budivoj* a zanikl na začátku první světové války. Po ní se v Českých Budějovicích začal rozvíjet tisk politických stran, jako byl lidovecký *Hlas lidu* (1906-1938, 1945-1948), sociálně demokratický *Jihočeň* (1918-1938, 1945-1948), národně demokratický *Republikán* (1919-1935) a národně sociální *Stráž lidu* (1899-?). Nezávislým periodikem se staly v období 1895-1941 *Jihočeské listy*. V době 2. světové války vydávalo Národní souručenství list *Jihočeská jednota* (1939-1945). V prvních desetiletích dvacátého století se začaly objevovat i specializované časopisy, z těch českých si dlouhou existenci držel regionálně a hospodářsky zaměřený *Technický jih* (1929-1950), z kulturně společenských titulů není možné opomenout například *Probuzení* (1911-1919), *Kormidlo* (1921-1923) či *Jihočeský přehled* (1926-1932). Ze zájmově a vlastivědně zaměřených německých periodik se čtenářskému zájmu těšily časopisy *Der Dorfbote* (1922-1935), *Der Handwerker* (1906-1935) a hlavně *Waldheimat* (1924-1933). S ohledem na obsah naší stati je potřebné konstatovat, že i sportovní periodika vycházející v Českých Budějovicích v zásadě kopírovala vývojová specifika politicky i zájmově orientovaných listů. I v případě periodických publikací zaměřených výhradně na sport vycházely jako první tiskoviny německé, konkrétně se jednalo o titul *Bericht des Deutschen Turnvereines in Budweis*, který vycházel nepravidelně většinou při příležitosti významné události v českobudějovické německé tělesné výchově a sportu. Dochovaly se dva výtisky, které zahrnují vždy delší časový úsek, první se vztahuje k období 1889-1894, druhý k padesátiletému výročí spolku a zahrnuje tedy období od roku 1862 do roku 1912. K tomu je ovšem potřebné dodat, že tyto tiskoviny vycházely z ročních výročních zpráv, které se bohužel nedochovaly. Jiný sportovně orientovaný titul v německém jazyce vydáván nebyl. První český tělovýchovný a sportovní periodický titul vycházející v Českých Budějovicích od roku 1911 byl *Věstník Sokolské župy Husovy*. Na rozdíl od tohoto *Věstníku*, který se zabýval sokolským hnutím v celém jihočeském regionu, se *Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích* věnoval výhradně dění v metropoli jižních Čech. Periodikem s neoddiskutovatelnou žurnalistickou a odbornou úrovní byl nesporně *Jihočeský sportovní týdeník* (1922-1941). Zaměřoval se na ta sportovní odvětví, která byla provozována nejen v Českých Budějovicích, ale v celém jihočeském regionu. Mezi lety 1934-1939 byl vydáván časopis *Atlet SKCB*, který byl v roce 1940 vystřídán časopisem *Jihočeský atlet*. Ten vycházel od 14. 1. 1940 do roku 1941. Po druhé světové válce se nepodařilo ve městě obnovit ani jeden z českých sportovních a tělovýchovných listů. V roce 1948 vycházel krátce *Sokol na Jihočesku*. Periodika a tištěné prameny jsou v následujícím přehledu řazeny tak, jak na sebe navazovaly v časových úsecích, ať už to bylo z hlediska obsahu nebo formy.

Bericht des Deutschen Turnvereines in Budweis (1862-1912, 1889-1894)

Dva výroční tisky zachycující v různě dlouhých časových obdobích historii a činnost prvního německého výlučně tělovýchovného spolku v Českých Budějovicích s názvem Budweiser Turnverein¹ patří k významným informačním zdrojům, z nichž získáváme přehled o charakteru činnosti v jednotlivých letech, o počtu cvičebních hodin, o počtu členů, včetně přehledu o jejich profesích, o inventáři spolku

¹ Budweiser Turnverein zahájil svou činnost v roce 1862, změna názvu na Budweiser Deutscher Turnverein se uskutečnila v roce 1884. Podrobně o historii spolku v publikaci Jana Štumbauera z roku 2014 *Dějiny německé spolkové tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích od poloviny devatenáctého století do roku 1945*.

včetně knih. Ale zejména se jedná o zprávy vztahující se například k přípravám výstavby budovy, kde by probíhala prostná, nářadový tělocvik či pořadová cvičení – tedy k Německému domu, který dnes známe jako Dům kultury Slavie a kde začal spolek působit v roce 1872. Například z hlediska počtu cvičenců v daném kalendářním roce byl budějovický Turnverein řazen roku 1892 v rámci Rakouska na osmé místo z celkem 460 tělovýchovných spolků (pořadí bylo: Praha, Vídeň I, Vídeň II, Reichenberg, Jablonec, Graz, Brno). (Bericht 1889-1894, 15) Budweiser Deutscher Turnverein pořádal řadu významných akcí, jedna z nich byla s přesahem do celého Rakouska - v roce 1892 se uskutečnily na Střeleckém ostrově v pořadí šesté turnerské cvičební slavnosti – das VI. Deutsch-österreichische Kreisturnfest in Budweis. Z řady informací, které se k této akci dochovaly, se jeví jako poměrně zajímavá poznámka, která připomíná, že nebylo vůbec jednoduché takovou významnou akci do Budějovic prosadit. V dané době se jednalo o město, ve kterém co do počtu obyvatel převládala česká většina. A zejména z tohoto důvodu se zpozdíly přípravy takové významné akce, protože o jejím konání v Budějovicích bylo rozhodnuto až na poslední chvíli. (Bericht 1889-1894, 23) Historie spolku byla na stránkách výročních tisků prezentována jako součást života Němců v jejich otcovském městě, důležitým sdělením je jistě i konstatování, že Budweiser Turnverein (Budweiser Deutscher Turnverein) byl v Českých Budějovicích prvním spolkem s výrazným německým vlivem (Bericht 1862-1912, 3). Zejména charakteristika padesáti let činnosti spolku bilancuje tento významný časový úsek a v analogii na lidský život uvádí, že se jedná o časový rámec jedné generace. Nepřehlédnutelné jsou také uváděné přínosy tělesných cvičení na každého jedince, který se do činnosti spolku zapojí – jedná se o osvobozující pocit z dobře vykonané práce, radost, přátelství, o pocity, kdy smutek a starosti zůstávají stranou. (Bericht 1862-1912, 3). V úvodním článku s názvem „Vorwort. Liebe Turngenossen und Freunde!“, jehož autorem byl v dubnu 1912 Karl Schramm (tehdy klubový referent), se dovídáme, že každý rok vydával spolek výroční zprávy, které byly vždy důležitým informačním zdrojem k sestavení historie spolku, jejichž autory byli zejména Hugo Kraus, Ottokar Modry a Josef Stegmann. (Bericht 1862-1912, 4). Bohužel žádná z těchto dílčích zpráv, které mapovaly konkrétní kalendářní rok, se nedochovala, a proto o jejich existenci víme nepřímo pouze z tohoto svědectví.

Atlet SKČB (1934-1939)

První číslo časopisu vyšlo 24. 11. 1934, redaktory prvních čtyř čísel byli Ervín Pollak a E. Schling (bez uvedení křestního jména), dvojčíslo 7-8 redigovali Karel Nedobitý a Antonín Buršík, další dvojčíslo 9-10 vyšlo pod redakčním dohledem Karla Augustina, další čísla časopisu již na první straně redaktory neuváděla. Druhý ročník 1936/1937 začal vycházet 20. 2. 1936 s podtitulem „Soukromý tisk atletů SKČB“, redakčním řízením byl pověřen Karel Augustin a K. Kovářová (opět bez uvedení křestního jména), jak dokládá informace na poslední osmé straně druhého čísla z 18. 3. 1936, kde jsou poprvé zaznamenány podrobnější údaje: „Náš časopis vychází 12krát do roka, redakci vedou Kovářová a Augustin za spolupráce Chuma a Nedobitého.“ Další údaje o redakčním řízení nejsou až do roku 1939 uváděny, i když je z obsahu jednotlivých článků a zkratk jmen autorů pod nimi patrné, že nejčastějším přispěvatelem byl Karel Nedobitý,² který výrazně ovlivnil charakter listu, neboť vedle toho, že byl vynikajícím atletem, zároveň se intenzivně věnoval zpracování přehledů a statistik o atletickém dění ve městě i celém regionu. To vše publikoval i na stránkách Atletu SKB. Časopis se nevymykal tradici prvního čísla většiny periodik, ke které patří základní obsahové zaměření, proto můžeme z „Programového prohlášení“ vybrat některá důležitá sdělení, například fakt, že se jednalo o první časopis svého druhu v jižních Čechách, který byl výhradně zaměřený na atletiku. „*Skončili jsme svou celoroční úspěšnou lehkootletickou činnost a je naší povinností, abychom ani v zimních měsících neustali v práci pro náš odbor. . . Dobrému jménu svého klubu a svého odboru jsme povinni vytvořit časopis, který by skutečně odpovídal naší vyspělosti a našemu vedoucímu postavení v jihočeské i čsl. atletice. Redaktoři.*“ (Atlet 1934, 1/1) K formální stránce časopisu je možné konstatovat, že na rozdíl od jiných periodik byl psán na klasickém psacím stroji a dále kopírován. Struktura listu se řídila aktuálním atletickým děním, proto ji nelze zobecnit rozložením do klasických rubrik. Nicméně pečlivě zpracovanými výsledky jednotlivých soutěží, přehledy regionálních atletických rekordů a statistikami

² Karel Nedobitý (1905 -1986) byl československým atletem, bývalým držitelem československých rekordů na 5 km a 10 km, několikanásobným mistrem ČSR na 5 km a 10 km, reprezentoval ČSR na olympijských hrách v Paříži (1924) a Amsterdamu (1928). Působil jako trenér a novinář, zpracoval řadu ročenek o atletice (Archiv práce v lehké atletice).

na konci každého kalendářního roku se časopis jednoznačně řadí k významným informačním zdrojům o osobnostech a událostech regionální lehké atletiky v daném období. Poslední číslo *Atleta SKČB* bylo vydáno 10. 12. 1939. Poté změnil název na *Jihočeský atlet*, který ovšem vycházel v obtížných podmínkách druhé světové války a přes veškerou snahu nemohl vycházet dlouho, jak je zřejmé z následujících pasáží této stati.

Jihočeský atlet (1940-1941, 1944-1945)

Jak už jsme uvedli v úvodním přehledu, začal *Jihočeský atlet* (s podtitulem *Soukromý tisk jihočeských atletů*) vycházet 14. 1. 1940, ještě dvě první čísla v roce 1941 vyšla jako samostatný titul, od čísla třetího z 20. 2. 1941 se *Jihočeský atlet* stal přílohou *Jihočeského sportovního týdeníku*. Z měsíčníku se stal týdeník, jak ostatně dokládá vyjádření Karla Nedobitého: „*Jihočeský atlet bude nyní vycházet týdně v Jihočeském Sportovním Týdeníku. . . Všechny sportovní kluby budou nyní pravidelně sledovati naši celoroční činnost a jistě mezi sebou získáme nejen nové přátele, ale hlavně zájemce o lehkou atletiku.*“ (Nedobitý 1941, 1) V tomto formátu vycházel *Jihočeský atlet* až do konce roku 1941, spolu s *Jihočeským sportovním týdeníkem*. *Jihočeský sportovní týdeník* dnem 31. 12. 1941 ukončil svou činnost. Karel Nedobitý však chtěl dění v českobudějovické i jihočeské atletice nadále udržet alespoň základními informacemi a fotografiemi, proto zpracovával v dalších letech druhé světové války tabulky a statistiky, které byly vydávány jako *Archiv práce v lehké atletice*, jednalo se o roky 1942, 1943 i 1944. Skutečnost, že českobudějovický atletický oddíl mohl vykonávat svoji činnost i v období druhé světové války, zřejmě souviselo i se skutečností, kterou uvádí Karel Nedobitý ve *Výroční zprávě lehkootletického odboru S. K. Budějovice – 25 let budějovické atletiky 1917 – 1942*: „*Také SKB se přihlásil mezi zástupce Kuratoria a mnoho administrativní práce si vyžádalo vyplňování dotazníku. Rovněž do IV. kursu Kuratoria byli vysláni atleti Kolář a Bonuš, který se zúčastnil i V. speciálního tělovýchovného kursu. Z jara budou školeny také instruktorky SKB, takže v tomto ohledu je o atletický dorost u nás všemožně postaráno, v rámci převýchovy mládeže. Atleti SKB první zavedli povinný árijský pozdrav mezi členy a svým darem 500 K pro Německý Červený Kříž se postavili v čelo této sbírky mezi atletickými kluby.*“ (Nedobitý 1942) S touto skutečností pak souvisely některé polemiky, které se ohledně osobnosti Karla Nedobitého vedly. Není snadné odhadnout, do jaké míry ovlivnil obnovení *Jihočeského atleta* blížící se konec druhé světové války, nicméně je skutečností, že list byl jako samostatné periodikum znovu vydáván od 12. 12. 1944 do 30. 11. 1945 s podtitulem *Oběžník lehkootletického odboru S.K. Budějovice*. Celkem vyšlo v tomto období 16 čísel, která byla převážně věnována hodnocení deseti let českobudějovického atletického tisku, který se od roku 1934 věnoval informacím a komentářům o atletice, rovněž se celkem logicky objevovaly články o nových možnostech k rozvoji sportu – nejen atletiky – v osvobozené republice.

Jihočeský sportovní týdeník (1922-1941)

První číslo tohoto periodika vyšlo 7. března 1922 a bylo prezentováno na úvodní straně jako oficiální orgán Jihočeské župy fotbalové a Jihočeské odbočky Česko-slovenského fotbalového svazu v Českých Budějovicích. Postupně se v průběhu své devatenáctileté historie stalo oficiálním orgánem Jihočeské župy ledního hokeje, Jihočeské skupiny rozhodčích, Jihočeské župy házené, českobudějovických poboček Československého ski-klubu a Šachové župy. Jednotlivá vydání obsahovala většinou 4 strany. S výjimkou posledních čísel byl odpovědným redaktorem časopisu Václav Stehlíček, což je s ohledem na to, že měl týdeník devatenáct ročníků, zcela ojedinělé. V posledních číslech časopisu až do 14. 5. 1941 byl odpovědným redaktorem František Havel.

Jihočeský sportovní týdeník byl založen s cílem „... sloužit zájmům a podpoře všech vážných sportů a chce loyálně a nestranně publikovati vše, co bylo na tomto poli vykonáno ... jedině nezištná snaha o povznesení sportu byla pohnutkou jeho založení.“ (JST³ 1922, 1/1) Co bylo míněno vážnými sporty, lze vysledovat z jednotlivých rubrik, které byly v záhlaví týdeníku vyjmenovány v abecedním pořadí (ponecháváme v původním pravopisném znění): americké hry, atletika lehká i těžká, boxing, bruslařství, cyklistika, football, fotoamatérství, házená, hockey, lyžařství, skauting, šachy, tennis, turistika, vodní sporty, voley-ball. Je celkem logické, že v době, kdy nebyl dostatek krytých ploch pro sportování, a řada sportů byla vázána na konkrétní klimatické podmínky, byly jednotlivé rubriky obsahově vázány na určité roční období. Z programového prohlášení vyplývá, že *Jihočeský sportovní týdeník* navazoval

³ JST – Jihočeský sportovní týdeník.

na periodikum, které vycházelo dříve, ale velmi krátkou dobu: „... *Nejsme první, kteří předkládáme Vám 1. číslo sportovního časopisu pro jižní Čechy. Snaha o organizaci v jihočeském sportu podnítila svého času několik sušických sportovců k založení týdeníku Jihočeský Sport.*“ (JST 1922, 1/1). Je škoda, že se žádné z čísel nedochovalo, abychom mohli ukázat návaznost Jihočeského Sportu a Jihočeského sportovního týdeníku. Ačkoli se časopis chtěl vyhnout stranictví (JST 1922, 1/1), nebylo to s ohledem na určité společenskopolitické události možné, zejména pokud se jednalo o financování sportu, neboť i v období první republiky - obdobně jako dnes - bylo vázáno mimo jiné na veřejné prostředky. I proto se v článku „Jednali sportovci před volbami správně?“ objevily názory, že vládnoucí politické strany nedávají do tělovýchovy a sportu dostatek finančních prostředků, jak vyplývá z následujícího: „*Chceme, aby se těchto veřejných prostředků užilo pro tělesnou i duševní výchovu naší mládeže. Máme však dosud málo sympatií pro tyto snahy u vládnoucí dnešní generace.*“ (JST 1929, 4/ 4) Ačkoli měl časopis v názvu „jihočeský“ nevěnoval se pouze sportovním informacím a komentářům o dění v jihočeském regionu, ale přinášel zprávy o sportu v celé naší republice i ve světě. Největší pozornost byla v obsahu věnována fotbalu. Ke specifickým *Jihočeského sportovního týdeníku* patřilo i to, že obsahoval sportovně zaměřený fejeton (tehdy Feuilleton), tedy žánru, který měl a dosud má v české žurnalistice dlouholetou tradici a důležité žánrové postavení, přesto nebylo běžné, aby byly pravidelně publikovány fejetony na sportovní téma, jako tomu bylo v *Jihočeském sportovním týdeníku*. Vzhledem k této specifčnosti zařazujeme z jednoho takového fejetonu ukázkou: „*Za bariérou stojí starší, vážnější pán. Chování jeho arcí není zcela vážné, je vidět, že je v rozčilení. Ulevuje si chvílemi tlumenými výkřiky. Stojí za brankou „nepřátelskou“ a čeká až „jeho“ mužstvo dá goal. V tom příznivá situace, kdosi se utrhne, rána na goal, brankář však chytá. Pán se neudrží: Kdyby ten brankář stál uprostřed, tak to nemohl chytit. A on musel zrovna stát u tyče. Nato se ozve kdosi z obecnstva: Voní si myslej vašnosti, že tam ten golman má dělat třetí štangli?*“ (JST 1929, 4/2) *Jihočeský sportovní týdeník* zůstal dodnes v rámci našeho regionu zcela ojedinělým sportovně zaměřeným periodikem, které se již nikdy nepodařilo obnovit.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích (1927-1939)

V knihtiskárně Karla Fialy začalo v 15. 1. 1927 pod redakčním vedením profesora českého dívčího reálného gymnázia Františka Bezděka vycházet periodikum, které si za cíl vytкло informovat o činnosti jednotlivých sokolských odborů, o plánovaných akcích i o záměrech do budoucna: „... *proto přistupujeme k vydávání Zpravodaje tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, abychom se poznávali, abychom se jím uvědomovali o celé práci jednoty v tělocvičnách.*“ (Zpravodaj 1927, 1/1). Z programového prohlášení s titulkem „Milému členstvu bratrský pozdrav“ také vyplývá obsahové směřování k sokolsky výchovnému a vzdělávacímu cíli. Explicitně se rovněž uvádí, že „... *směr Zpravodaje bude tedy nepolitický.*“ (Zpravodaj 1927, 1/1). Což bylo záměrem nejednoho sportovního a tělovýchovného periodika té doby, ale s ohledem na řadu historických okolností zůstávalo jen u přání, jak dokazuje článek z května 1939 „O jedné národní nezbytnosti“, který cituje názory Eduarda Basse na okupaci Československa. (Zpravodaj 1939, 5/68) Za dobu existence *Zpravodaje* ve vedení redakce kromě Karla Bezděka působili od ročníku 1932-33 Karel Faltys, po něm v letech 1938-1940 Karel Fiala.

Měl-li se stát *Zpravodaj*, vycházející na osmi stranách, něčím víc než – obrazně řečeno – sokolskou informační hovorinou, pak tomu musela odpovídat i struktura jednotlivých rubrik, které byly většinou následující:

- a) Z odborů – sbor mužů, - sbor žen, - odbor lyžařský (zařazováno podle ročního období), - odbor volejbalový (opět zařazováno podle ročního období),
- b) Z redakce (o plánovaných článcích, které budou zařazovány v dalších číslech),
- c) Tělesná cvičení v různém věku,
- d) Různosti (Různé) – zprávy z členských schůzí.

Zajímavou součástí každého ročníku se stal seznam všech členů jednoty, většinou ho obsahovalo jedno z prvních čísel. Z rubriky „Tělesná cvičení v různém věku“ nás zaujal takovýto apel: „*Chceš brzy zestárnout? Pak nečti další řádky! Chceš-li však uchovat zdraví a svěžest duchovní i tělesnou až do stáří, půjdeš si pro radu. Obdržíš ji zdarma každé pondělí a pátek od 18 ½ do 19 ½ a od 20 do 21 hod. v tělocvičné gymnasia.*“ (Zpravodaj 1927, 2/16)

Pokud bychom měli označit jedno téma jako stěžejní, to znamená takové, které se objevovalo nejčastěji, pak takovým tématem jednoznačně byly stavební úpravy Sokolského ostrova a příprava výstavby sokolovny. Je jenom škoda, že se nedochovala všechna čísla *Zpravodaje*, protože bychom mohli mít kompletní přehled jednotlivých fází přípravy a vlastní stavby konkrétních objektů. Rok 1931 byl věnován rozsáhlým pracím na úpravě Sokolského ostrova. Pozornost byla soustředěna na vybudování nové moderní plovárny, s tím ale zároveň bylo nutné zasypat starou plovárnu, a dokončovaly se práce na základech budoucí sokolovny: „*Dokončují se práce základové, zadané v minulém roce. Buduje se šatna a nářadiště. Připravuje se odbourání jižní dřevěné tribuny stadionu a její nahrazení tribunou zemitou, jež bude posunuta k sokolovně. Tím bude dosaženo prodloužení stadionu a běžecké dráhy pro překážkový běh na 120 m a vhodného místa pro nářadový tělocvik.*” (Zpravodaj 1931, 7/91) Z jednotlivých čísel *Zpravodaje* je zřejmé, že se původní záměry realizovaly velmi obtížně, orgány sokolské jednoty se potýkaly s nedostatkem financí, stavební práce se protahovaly, a proto nepřekvapuje, že v roce 1936 se objevily diskuze, zda vůbec sokolovnu dostavět - a pokud ano, potom s konkrétními opatřeními ke zlevnění stavby. Nakonec se vše podařilo, jak dokládají nejenom informace ze *Zpravodaje*, ale i doba současná, kdy sokolovna tvoří zajímavou architektonickou dominantu města. Na rozdíl od *Věstníku sokolské župy Husovy*, kterému se budeme věnovat v další části naší stati, a který svým obsahem pokrýval celý jihočeský region, soustředil se *Zpravodaj* na sokolské hnutí v Českých Budějovicích.

Věstník Sokolské župy Husovy (1911-1941)

Když začal 15. 7. 1911 vycházet *Věstník Sokolské župy Husovy*, tehdy pod redakčním vedením Adolfa Nováka, Karla Ausobského a Františka Vodňanského, nikdo netušil, že do jeho historie zasáhne obě světové války. V roce 1914 přestal *Věstník* vycházet na dobu šesti let, obnoven byl až v roce 1920, kdy opět začal psát svou další historii, která byla přerušena zákazem činnosti sokolských organizací, a s nimi zanikl i *Věstník* - bylo to v roce 1941. Ve vedení redakce se během existence *Věstníku* vystřídal - vedle již v úvodu zmiňovaných redaktorů - Bohumil Vančata, Eduard Moravec a Bohuslav Potůček. Z „Programového prohlášení“ 1. čísla časopisu vyplývá, že chce být skutečným hlasatelem sokolských ideálů v nejširších vrstvách jihočeského lidu a mocnou vzpruhou opravdového sokolského života. Autor „Prohlášení“ František Vodňanský k tomu dodává: „*Vždyť jest stále ještě mnoho lidí u nás, kteří o Sokolstvu nevědí buď nic, nebo velice málo, anebo mají o něm falešné představy. . . Vidíme, že zde na českém jihu je především potřeba burcovat českého člověka, zatrásti dřímajícím českým citem a vyvolati v lidu našem s člověkem srostlou lásku k národu.*“ (Věstník 1911, 1/2) I z toho je zřejmé, že nešlo pouze o tělesné obrození českého národa, ale i o morální a vlastenecké hodnoty, které měly být podporovány: „*... přičiňme se, aby se splnil sen našich zakladatelů a Sokolstvo české bylo skutečně „národem ve zbraní“, pohotovým odraziti každý útok, ať přichází ze strany kterékoliv.*“ (Věstník 1911, 1/2) V obsahu prvního čísla dále nacházíme i úvahy o tom, že sokolská župa nesmí opomíjet nic, co by mohlo přispět ke zvýšení stálého pokroku - a protože k pokroku přispívají noviny a časopisy, vedla vytrvalá snaha župního předsednictva k založení *Věstníku*. *Věstník* měl po celou dobu své existence především informační funkci, jak napovídá jeho struktura rozdělená do jednotlivých rubrik: Zprávy úřední, Výkazy činnosti jednot župy Husovy, Besídka sokolská, Zprávy z okrsků a jednot. Pravidelně jednou za rok byl na stránkách *Věstníku* podáván přehled o všech okrscích a jednotách, a to velice podrobně - byly evidovány nejen počty členů, ale i vykonané přednášky, veřejná cvičení, používání krojů, vycházky a podobně. V období, kdy začínaly přípravy na hromadná vystoupení, od místních cvičení až po všesokolské slety, objevovaly se na stránkách *Věstníku* přesné podrobné popisy nákrasy jednotlivých cvičebních útvarů. Navíc bylo možné, aby se členové dlčích jednot vyjadřovali ke způsobu a aktuálnímu stavu přípravy. Tuto situaci například dokreslují připomínky z roku 1912 k přípravám na VI. všesokolský slet, kde se uvádí, že „*... pokud se týče zvláštního vystoupení žen na VI. sletě, odřeknuta byla naše účast, protože šerm krátkou holí není možno do té doby správně nacvičiti.*“ (Věstník 1912, 1/13) Redaktoři se často museli potýkat jak s nedostatkem peněz na vydávání periodika, tak i s malým množstvím příspěvků, proto býval obsah výjimečně omezen z tradičních 16 stran na počet stran od čtyř do osmi. Tento problém se objevil zejména po první světové válce a krátce před začátkem druhé světové války: „*... řada bratrů do Věstníku nepíše, snad zapomněli, snad zpohodlněli. . . Náklad na tisk je obrovský. Honorářů se nevyplácí ani haléře, a přece po finanční náklad hrozí stále Věstníku zastavení.*“ (Věstník 1920, 18/168) Je potřebné konstatovat, že po dobu pětadvaceti let své existence plnil *Věstník* jedinečnou úlohu v organizační, informační a vzdělávací práci pro sokolské hnutí v celém

jihočeském regionu – v tomto smyslu byla jeho role jedinečná a nezastupitelná. Obdobně zaměřené periodikum s takovým dosahem nevycházelo.

Sokol na Jihočesku (1948)

Po roce 1945 došlo k výrazným organizačním a strukturním změnám v českém (a tím i česko-budějovickém) periodickém tisku. Se vznikem Národní fronty mohly politické strany vznikat pouze s jejím souhlasem. Zároveň nově zřízené ministerstvo informací svou vyhláškou z 18. 5. 1945 v zásadě určilo strukturu periodického tisku v zemi: souhlas s vydáváním novin a časopisů mohly obdržet pouze státem uznané politické strany, státní úřady a veřejnoprávní instituce, a také masové a zájmové organizace celonárodního významu, které prokázaly na vydávání veřejný zájem. Současně s tím byly zastaveny všechny legální noviny a časopisy, které vycházely za okupace. (Bednařík, Cebe 2006, 34) Dalším regulačním prvkem pro vydávání periodického tisku se stala zásada, že v případě podání více žádostí o vydávání časopisu stejného zaměření v jednom oboru může být povolen pouze jeden, výjimku dostaly časopisy technické, kulturní a náboženské. Spolu s další zásadou, že periodický tisk nesmí být zdrojem zisku jednotlivce či skupiny, tak došlo zákonitě k tomu, že se počet vydávaných titulů omezil a snížil. (Bednařík, Cebe 2006, 32)⁴

Jediným časopisem, se zaměřením na tělovýchovu a sport, který vycházel v Českých Budějovicích po roce 1945, byl *Sokol na Jihočesku*. Je pravda, že regionální periodika politických stran měla pravidelnou sportovní rubriku, obdobně i *Mladý jih* nebo *Technický jih* se sportem zabývaly, ale nikoli v pravidelných rubrikách. K. F. Zieris v té době upozorňoval, že jen velmi omezeně vzniká periodický tisk obsahově zaměřený na tělovýchovu a sport, a domníval se, že příčinou je nesjednocená tělovýchova. (Zieris 1947, 29) Takový názor plně koresponduje se situací v tělovýchovném a sportovním tisku na Československu té doby, neboť až poté, co byl ustaven společný akční výbor Sokola na v únoru 1948, objevila se první čísla časopisu *Sokol na Jihočesku*.

Sokol na Jihočesku vycházel od 1. 3. 1948 každý měsíc s podtitulem *Věstník župy Husovy*. Měsíčník měl rozsah čtyři až šest stran. Z doby, kdy časopis začal vycházet, je tedy zřejmé, že si redaktoři museli být vědomi nové politické reality. Přesto se v obsahovém zaměření časopisu často vraceli jak k prvorepublikové tradici Sokola například odkazem na to, že T.G. Masaryk vstoupil do Sokola v roce 1884, nebo v článcích o sokolství Masaryka. (Sokol 1948, 7/1) S ohledem na charakteristiku předchozích periodik je v tomto případě důležité připomenout, že předchůdcem časopisu *Sokol na Jihočesku* byl *Věstník sokolské župy Husovy*, který - jak jsme již zmínili v přechozí pasáži vycházel od roku 1911 do roku 1941.

Vzhledem k tomu, že se v létě roku 1948 konal XI. všesokolský slet, reflektovaly tuto skutečnost i články v časopise, zejména se jednalo o přípravy v rámci župních sletů v jednotlivých regionech. Z tohoto pohledu plnil časopis funkci organizačního a informačního zpravodaje. První poválečný slet měl kromě tělesné zdatnosti prezentovat vůli národa k obraně socialismu a k míru. K zajímavostem časopisu patřily kurzívou tištěné články v pravém sloupci, které se zabývaly v té době aktuálními problémy, z nichž jeden podle našeho názoru přetrvával do současnosti, a sice, jak zlepšit vztah k tělovýchově a sportu u mladých lidí. I když většina příspěvků se objevovala bez podpisu či zkratky jména autora, domníváme se, že obsahové zaměření dával časopisu autor úvodních článků na první straně JUDr. Jindřich Autengruber, který byl starostou Československé župy Husovy. (Pavličíková 2014) *Sokol na Jihočesku* přestal vycházet 1. 12. 1948.

Závěr

Z přehledu tělovýchovných a sportovních periodik vyplývá, že se sice některé funkce regionálních médií shodují s funkcemi médií celostátních, přesto je podle našeho názoru zřejmé, že časová a prostorová blízkost představuje významnou zpravodajskou hodnotu a dokazuje, že informace z blízkého okolí jsou pro čtenáře jedním z důležitých aspektů, kvůli kterým se noviny a časopisy sledují. U regionálních

⁴ V Českých Budějovicích krátce po osvobození začaly vycházet jak listy politických stran *Naše svoboda* (národní socialisté), *Jihočeská pravda* (komunisté), *Hlas lidu* (lidovci) a *Jihočech* (sociální demokraté), tak tituly s kulturním a národohospodářským obsahem (*Jihočeský plán*, *Jihočeská kultura*, *Divadelní list*, *Technický jih* – tento časopis byl jediný, který navázal na svou prvorepublikovou existenci, kdy vycházel od roku 1927 až do roku 1941, ke znovu obnovení došlo v roce 1947.

médií se navíc ukazuje, že dokáží informacemi, komentáři, výzvami i doporučeními organizovat místní společenský a občanský život v mnoha jeho oblastech, včetně života tělovýchovného a sportovního. České Budějovice se svým historicky daným dlouholetým soužitím německého a českého obyvatelstva stávají zajímavým předmětem zájmu v řadě oblastí bádání, včetně dějin sportovní žurnalistiky. Jak upozorňuje Jan Štumbauer (2014), nestala se tato problematika dosud příliš frekventovaným tématem sportovní historie jak na celostátní, tak i regionální úrovni. Je to bezpochyby škoda, neboť sportovní a tělovýchovné aktivity českého i německého obyvatelstva se staly nedílnou součástí naší historie. A to přesto, že vzájemné soužití obou národů mělo ve své době tragické vyústění. (Štumbauer 2014, 15) V Českých Budějovicích existovala vedle sebe od devatenáctého století do konce druhé světové války česká a německá periodika nejrozličnějšího zaměření včetně tělovýchovy a sportu. Český tělovýchovný a sportovní tisk byl reprezentován tituly, které se orientovaly jak na jedno speciální odvětví (*Atlet SKCB, Jihočeský atlet*), tak na přehled regionálního, celostátního a světového sportovního dění (*Jihočeský sportovní týdeník*), opomenuto nebylo významné sokolské hnutí (*Věstník Sokolské župy Husovy, Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, Sokol na Jihočesku*), německý tělovýchovný a sportovní tisk se soustřeďoval na hodnocení činnosti organizace Budweiser Turnverein (později se změnami názvu) včetně podrobných statistik. Informace, které tato periodika přinášela, jsou pro nás dodnes významným zdrojem informací a statistik o sportovním a tělovýchovném dění v našem regionu, a mimo jiné i proto by měla být dalším předmětem badatelského zájmu.

Prameny a literatura

Archivní fondy

Státní oblastní archiv Třeboň, fond Okresní národní výbor v Českých Budějovicích.

Periodika

Atlet SKCB, roč. I-V, (1934-1939).

Jihočeský atlet, roč. I-V, (1940-1945).

Jihočeský sportovní týdeník, roč. I-XIX, (1922-1941).

Sokol na Jihočesku, roč. I, (1948).

Věstník Sokolské župy Husovy, roč. I-IV (1911-1914), roč. V-XXV (1920-1940).

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I. v Českých Budějovicích, roč. I-XIII (1927-1939).

Tištěné prameny

Bericht des Deutschen Turnvereines in Budweis für das 26. bis 31. Vereinsjahr 1889 – 1894.

Bericht des Deutschen Turnvereines 1862 – 1912.

25 let budějovické atletiky 1917 – 1942: výroční zpráva lehkooatletického odboru S. K. Budějovice 1942.

České Budějovice: soukromý náklad, 1943.

Literatura

Bednařík, P., & Cebe, J. (2006). Řízení českých médií v letech 1945 – 1948. In: *Masová média jako předmět odborného zájmu. Sborník Národního muzea v Praze, řada C – literární historie*. Praha: Národní muzeum.

Housková, L. (2003). *Kulturně společenská periodika v Českých Budějovicích (1918 – 1938)* (Diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika). Získáno z https://katalog.cbvk.cz/arlbvk/cs/detail-cbvk_us_cat-m0136776-Kulturne-spolecenska-periodika-v-ceskych-Budejovicich-19181939/?disprec=25&iset=1&pg=3

Nedobitý, K. (1959?). *Čtvrtstoletí práce lehkooatletického oddílu T.J. Tatraň KOH-I-NOOR Č. Budějovice*. České Budějovice: soukromý náklad.

Pavličíková, H. (2015). *Periodický tisk v Českých Budějovicích v letech 1945 – 1948* (Rigorózní práce, Univerzita Karlova, Praha, Česká republika). Získáno z <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/154321/?lang=en>

Šitnerová, P. (2008). *Českobudějovická periodika (1918 – 1938)* (Diplomová práce, Jihočeská univerzita, České Budějovice, Česká republika). Získáno z file:///C:/Users/Helena/Downloads/DIPLOMOVA+PRACE+Sitnerova%20(2).pdf

Štumbauer, J. (2014). *Dějiny německé spolkové tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích od poloviny devatenáctého století do roku 1945*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.

Zieris, K. F. (1947). *Nové základy českého periodického tisku*. Praha: Orbis.

PhDr. Helena Pavličíková, CSc.
Katedra společenských věd PF JU
Jeronýmová 10
371 15 České Budějovice
pavlic@pf.jcu.cz

NÁZORY ADOLESCENTŮ Z PRAHY A BLÍZKÉHO OKOLÍ NA REALIZOVANÉ KURIKULUM V HODINÁCH TĚLESNÉ VÝCHOVY

ADOLESCENTS OPINIONS ON THE IMPLEMENTED CURRICULUM IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES

T. Polívka & L. Fialová

Univerzita Karlova v Praze, FTVS, Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky TV a sportu

Abstract

The study describes the results of research carried out in the framework of raising awareness of school Physical Education. The aim of the study is to monitor variables affecting the relationship of adolescents to exercise activities. This study discusses the views of primary and secondary school pupils on the curriculum in the education field of Physical Education, and also detects popular physical activities. This is one of the variables that significantly influence the formation of a positive relationship to exercise activities as well as to a healthy lifestyle. Processing the results of a 480 response population produced interesting results. To calculate statistical significance, we used the Chi square test and assessed material significance using a coefficient of determination. Most students are satisfied with the implemented curriculum, 55 % of the sample is satisfied with the quality of the P.E. lessons. The most common reason for low interest is unattractive content. The most common reason for absence is illness or injury.

Keywords: implemented curriculum; physical activity; modern elements in P.E. lessons; quality of P.E. lessons; unattractive content

Souhrn

Studie interpretuje výsledky výzkumu realizovaného v rámci rozšíření povědomí o problematice školní Tělesné výchovy pomocí Antalova výzkumného nástroje. Cílem studie je odкрыtí proměnných ovlivňujících vztah adolescentů k pohybovým aktivitám, v této studii se jedná konkrétně o názory na realizované kurikulum ve vzdělávacím oboru Tělesná výchova. Ve studii zároveň zjišťujeme preference pohybových aktivit u zkoumaného souboru. Jedná se o jednu z proměnných významně ovlivňujících tvorbu pozitivního vztahu jedince k pohybovým aktivitám a zároveň také ke zdravému životnímu stylu. Zpracování výsledků souboru o velikosti 480 respondentů přineslo následující výsledky. Pro výpočet statistické významnosti jsme použili Chí kvadrát test a věcnou významnost jsme posuzovali pomocí koeficientu determinace. Většina žáků je spokojena s realizovaným kurikulem, 55 % souboru je spokojeno s kvalitou hodin TV. Nejčastějším důvodem nízkého zájmu je neatraktivní obsah. Nejčastější důvod absence je nemoc či zranění.

Klíčová slova: realizované kurikulum; pohybová aktivita; moderní prvky v hodinách TV; kvalita hodin TV; neatraktivní obsah

Úvod

V mnoha zahraničních státech je TV chápána jako jedna z důležitých součástí základního vzdělávání. V Norsku by měly být školy schopné kompenzovat nedostatek pohybu ve dnech, kdy děti nemají TV. Ve Španělsku jsou zase školy v realizaci TV poměrně autonomní, hlavní výhodu vidíme v autonomii zvolit si počet vyučovacích hodin. Podobné je to ve švédských kurikulárních programech. Podmínky pro kvalitní realizaci vzdělávacích cílů TV v ČR nedosahují takové kvality (Habrdlová, 2019; Vlček, 2011; Vlček, 2012; Lupač, 2018; Zoglowek, 2012).

Pro tvorbu pohybového režimu jsou klíčová období dětství a dospívání. V těchto obdobích se formují a utvářejí vztahy a postoje k pohybovým aktivitám. V tomto období mají rodiče a vyučující za úkol především vytvářet příležitosti pro pravidelnou aktivitu a vytvořit tak k pohybové aktivitě kladný vztah. V období dospívání je třeba žáky více motivovat rozličnými prostředky. Pravidelný pohybový režim v dětství a dospělosti je prvním předpokladem pro jeho pokračování v dospělosti (Malina, 2004).

Návyky z rodiny vyučující nemůže ovlivnit, ale může ovlivnit vztah dětí k pohybu skrze Tělesnou výchovu. Práci pedagogů vymezují kurikulární dokumenty (obsah, forma, počet hodin aj.). Právě realizované kurikulum se zdá být jedním z důležitých faktorů ovlivňujících vztah žáků k hodinám TV. V České republice je pro všechny školy závazným dokumentem RVP, ze kterého si školy vytváří vlastní vzdělávací programy ŠVP. Byť je školám nabízena určitá autonomie při tvorbě ŠVP, není RVP v porovnání s Norskem, Švédskem, Finskem a Španělskem dostatečně komplexním programem (Habrdlová, 2019; Walterová, 2015).

Habrdlová (2019) porovnává norské a české kurikulum a dochází k závěru, že oba dokumenty se orientují na zdraví a celoživotní pohybovou aktivnost, avšak českým dokumentům chybí dostatečně specifikované vzdělávací cíle pro Tělesnou výchovu a vykazují nedostatečné provázání vzdělávacích cílů a vzdělávacího obsahu. Oproti norskému je české kurikulum nekonzistentní, což může negativně ovlivňovat kvalitu vzdělávání. Podle Baumana (2007) norská vláda opírá kurikulární reformu o výzkumné poznatky. U nás zatím vznikají revize kurikula nikoli na základě poznatků, nýbrž politicky a účelově (Habrdlová, 2019; Bauman, 2007; Štěch, 2013; Walterová, 2015).

Velkou mírou autonomie se vyznačuje Tělesná výchova ve Španělsku. Španělský vzdělávací program dělí vzdělávací obory do tří skupin. Tělesná výchova spadá do sekundárních vzdělávacích oborů, u těchto oborů je vysoká míra autonomie, avšak jsou dány cíle a evaluační výstupy. Učivo a postupy si určují jednotlivé autonomní oblasti dle svého uvážení. Cílem Tělesné výchovy ve Španělsku je rozvoj pohybových kompetencí, jakožto souhrnu znalostí, aktivit, postojů a pocitů spojených s pohybovou činností. V ČR je TV projektována, protože byla zvolena pohybově zdravotní koncepce. Cíle vzdělávací oblasti potažmo vzdělávacích oborů v oblasti Člověk a zdraví se jednoznačně orientují na zdravotní problematiku (Vlček, 2018).

Lupač v českých dokumentech nalézá určitý nesoulad mezi vzdělávacími cíli (silně zdravotně zaměřené) a učivem (pohybově zaměřené). Oproti švédským vzdělávacím dokumentům je v českých vzdělávacích programech explicitně zmíněn rozvoj pohybových schopností. Postojovou složku mají ČR a Švédsko podobně zaměřenou, avšak z českého dokumentu explicitně nevyplývá, jak má být těchto postojů dosaženo v TV nebo ve Výchově ke zdraví (Lupač, 2018).

Maciulevičienė (2016) zkoumá názory učitelů na jejich hodiny Tělesné výchovy, výzkumný soubor se skládá z pedagogů a jejich žáků. Obecně mají učitelé tendence lépe hodnotit hodiny TV než jejich studenti, především v oblastech rozmanitosti obsahu a moderních rysů. Učitelé se více domnívají, že obsah hodin odpovídá potřebám studentů, ti si to spíše nemyslí. V této studii pouze 20 % studentů uvádí, že výuka odpovídá jejich potřebám. To snižuje potřebu studentů sportovat a být fyzicky aktivní ve škole a po škole, což je hlavním cílem všeobecného programu TV (Maciulevičienė, 2016).

Cílem studie je přinést zpětnou vazbu hodnotící realizované kurikulum v hodinách TV, jako jeden z hlavních faktorů ovlivňujících budování vztahu mládeže k pohybovým aktivitám.

Metodologie

Výzkumný nástroj

Výzkumným nástrojem byl zvolen dotazník použitý Antalou a kol. pro podobné šetření na Slovensku v roce 2012. Dotazník se skládá z pěti dimenzí. V rámci našeho šetření byl použit celý nástroj, v této studii interpretujeme výsledky třetí, čtvrté a páté dimenze Antalova výzkumného nástroje. Nástroj neprošel standardizací pro českou populaci. Z psychometrických údajů jsme spočítali vnitřní konzistenci (0,7), to je hodnota na nižší, ale dostačující dle Gurkové (2011). Interpretované dimenze zodpovídaly otázky týkající se spokojenosti žáků s obsahem vyučování, v tomto výzkumném nástroji jsou také zjišťovány názory na kvalitu hodin a obsah volnočasových aktivit (Frano, 1977; Fromel et al., 1999, Antala, 2012; Gurková, 2011).

Soubor

Do záměrně vybraného výzkumného souboru byli zařazeni žáci základních škol, gymnázií a středních škol z Prahy a blízkého okolí. Nástroj byl distribuován žákům 9. ročníků základních škol a v 1. ročníků středních škol. Na gymnáziích byl dotazník distribuován v 1. ročnících středního vzdělávání. Věk u souboru se pohybuje od 14 do 16 let, to odpovídá vývojovému období střední adolescence (Macek, 1999).

Soubor byl vybrán záměrně studenty FTVS UK v rámci jejich praxí v Praze a v okresech Praha východ a Praha západ. Jak je vidět v tabulce 1 nejpočetnější zastoupení mají v souboru gymnázia. Celkový počet anonymních respondentů byl 589 z 22 škol. Z tohoto počtu jsme zařadili do výzkumu 480 dotazníků.

Podmínky pro vyřazení z výzkumu byly stanoveny následovně. Respondent byl vyloučen z výzkumného šetření pokud v dotazníku chyběly identifikační údaje (výška, hmotnost, věk), v dotazníku jsou tři a více nezodpovězené položky nebo pokud je otevřená odpověď nesmysl. Jako nezodpovězená položka bylo bráno nevyplnění položky, nebo její proškrtnutí. Nezodpovězené otázky či nesmysly jsou známkou nízké motivace a bylo by možné data zpochybnit.

Soubor jsme rozdělili na chlapce a dívky pro postihnoutí rozdílu preferencí jednotlivých pohlaví. Zastoupení jednotlivých typů škol a studijních programů souboru si můžete prohlédnout v tabulce 1. V tabulce 2 je vidět věkové složení souboru.

Tabulka 1./ Table 1.

Složení výzkumného souboru z hlediska zastoupených typů škol./ Composition of the research sample in terms of school types represented.

	Chlapci	Dívky	Celkem
Druhý stupeň	37	41	78
8- leté gymnázium	95	67	162
6- leté gymnázium	11	10	21
4- leté gymnázium	52	83	135
Střední škola s maturitou	27	57	84
Celkem	222	258	480

Tabulka 2./ Table 2.

Věkové složení souboru a základní tělesné rozměry./ Age and basic body composition in the sample.

	Věk (roky)	SD	Výška (cm)	SD	Hmotnost (kg)	SD
Chlapci	15,69	1,83	171,17	10,93	59,67	12,21
Dívky	15,67	2,31	165,50	7,72	55,00	9,30
Celkem	15,68	2,10	168,13	9,75	57,16	10,98

Statistické zpracování dat

U dat ohraničených škálou jsme provedli statistickou analýzu. Statistické zpracování dat bylo provedeno v programu R. Deskriptivní statistika ukazuje míry centrální tendence a míry variability. Statistickou významnost jsme zjišťovali pomocí Chí kvadrát testu. Nulová hypotéza je stanovena následovně: Ve výsledcích není rozdíl mezi souborem chlapců a dívek. Pokud bude výsledná hodnota Chí kvadrát testu nižší než 0,05 bude nulová hypotéza zamítnuta. Pro posouzení věcné významnosti jsme použili koeficient determinace. Jako věcně významný považujeme rozdíl 10 procentních bodů mezi výsledky odpovědí jednotlivých pohlaví. Data neohrazená škálou, byla převedena do grafické podoby za podmínek minimální četnosti. Data jsou interpretována pomocí četností nebo procent (Skutil, 2011; Sigmund, 2012).

Výsledky

Výsledky položek ohraničených škálou

V následující kapitole uvádíme výsledky týkající se hodnocení hodin Tělesné výchovy a preferencí pohybových aktivit. V této výsledkové části jsou znázorněny výsledky položek ohraničených škálou

Tabulka 3 znázorňuje položky zjišťující spokojenost žáků s nabídkou činností, kvalitou hodin a preferované složení skupin v hodinách TV. V položce zjišťující spokojenost s nabídkou aktivit je nejčastější odpověď u souboru chlapců „Velmi spokojený“ a „Spokojený“. Oproti tomu soubor dívek je má čtenější zastoupení ve třetí kategorii. Jinak však lze tvrdit, že je většina souboru spokojena. Největší rozdíl lze pozorovat v kategorii „Částečně spokojený“, v té lze pozorovat rozdíl přes 14 %, poukazujeme tedy na věcnou významnost. Hodnota χ^2 je nižší než hladina významnosti, mezi chlapci a dívkami je tedy rozdíl ve spokojenosti s nabídkou pohybových aktivit.

Tabulka 3./ Table 3.

Výsledky položek ohraničených škálou./ Items bounded by a scale.

Položka	Pohlaví	Škála					
		Velmi spokojený			Nespokojený		
Spokojenost s nabídkou aktivit $\chi^2 = 0,01$; $p = 0,05$	Chlapci	22 %	48 %	20 %	6 %	4 %	
	Dívky	18 %	44 %	34 %	3 %	1 %	
		Vždy kvalitní			Vždy nekvalitní		
Kvalita hodin TV	Chlapci	27,5 %	47,7 %	24,3 %	0 %	0,5 %	
$\chi^2 = 0,07$; $p = 0,05$	Dívky	27,4 %	41,7 %	27,4 %	3 %	0,5 %	
		Společně			Odděleně		
Složení skupin v hodinách TV	Chlapci	28,3 %				71,7 %	
$\chi^2 = 0,27$; $p = 0,05$	Dívky	33,1 %				67,9 %	

Tabulka 4./ Table 4.

Příčiny nezájmu o TV./ Causes of lack of interest in Physical Education.

Kategorie	pohlaví	$\chi^2 = 0,1$; $p = 0,05$
Neatraktivní obsah	Chlapci	20 %
	Dívky	19 %
Nezájem učitele	Chlapci	6 %
	Dívky	5 %
Způsob hodnocení	Chlapci	4 %
	Dívky	7 %
Nepřiměřené požadavky na výkon	Chlapci	8 %
	Dívky	9 %
Nechce se mi	Chlapci	12 %
	Dívky	13 %
Nevhodný metodický postup	Chlapci	3 %
	Dívky	4 %
Nezájem spolužáků	Chlapci	10,5 %
	Dívky	9,5 %
Nezáživnost hodiny	Chlapci	8 %
	Dívky	6,5 %
Nevyhovující podmínky	Chlapci	5,5 %
	Dívky	2,5 %
Špatná atmosféra	Chlapci	3,6 %
	Dívky	4,7 %
Preference šikovných sportovců	Chlapci	4,3 %
	Dívky	5,3 %
Koncentrace na jinou hodinu	Chlapci	8,8 %
	Dívky	10,9 %
Jiné	Chlapci	5,3 %
	Dívky	4,3 %

Druhá položka zjišťuje subjektivní názory respondentů na kvalitu hodin TV. V této položce je nejčastější odpovědí kategorie „Většinou kvalitní“, takto odpovídalo přes 40 % souboru. Kategorie „Vždy kvalitní“ a „Většinou kvalitní“ označilo shodně 27,5 %. Ohodnocení hodin jako nekvalitních je minimální. Věcnou významnost mezi souborem chlapců a dívek nepozorujeme. Hodnota χ^2 je vyšší než hladina významnosti, statisticky významný rozdíl mezi soubory chlapců a dívek v této položce není.

Poslední položka ohraničená škálou mapuje, jak by podle respondentů mělo vypadat složení skupin. Na výběr byly kategorie „Chlapci a dívky zvlášť“ nebo „Chlapci s dívkami dohromady“. Většina souboru by radši cvičila v oddělených skupinách, tato kategorie byla označena téměř třemi čtvrtinami souboru. Věcná významnost se neprokázala. Hodnota χ^2 je vyšší než hladina významnosti, mezi souborem chlapců a dívek není rozdíl.

Následující položka ukazuje příčiny nezájmu o TV, ty jsou uvedeny v tabulce 4. U této položky chlapci i dívky považují za hlavní příčinu „Neatraktivní obsah“. Dále je velmi často označována kategorie „nechce se mi“ a třetí nejčastěji označovaná kategorie je u dívek „Koncentrace na následující hodinu“ u chlapců pak „Nezájem spolužáků“. Nejčastěji označované kategorie byly zvýrazněny. Rozdíly u jednotlivých položek se zásadně neliší. Věcná významnost se neprokázala. Hodnota χ^2 je vyšší než hladina významnosti, rozdíl v mezi souborem chlapců a dívek zde není.

Tabulka 5./ Table 5.

Důvody absence v hodině TV./ The reason why I don't exercise.

Kategorie	Pohlaví	$\chi^2 = 0,002; p = 0,05$
Nechce se mi	Chlapci	12 %
	Dívky	15 %
Nuda v hodinách	Chlapci	3,5 %
	Dívky	2,5 %
Nepřiměřené požadavky	Chlapci	2,5 %
	Dívky	2,5 %
Zdravotní problémy, nemoc	Chlapci	41 %
	Dívky	58,5 %
Přístup učitele	Chlapci	5,5 %
	Dívky	9,5 %
Spotil bych se	Chlapci	2 %
	Dívky	3 %
Chtějí to rodiče	Chlapci	2 %
	Dívky	3 %
Nevyhovující podmínky	Chlapci	1 %
	Dívky	1 %
Nedostatek času na přípravu na následující hodinu	Chlapci	3 %
	Dívky	6,5 %
Obava z hodnocení	Chlapci	0 %
	Dívky	3 %
Hygienické podmínky	Chlapci	1 %
	Dívky	5 %
Jiné	Chlapci	6,5 %
	Dívky	8 %

Tabulka 5 zobrazuje neformální důvody, kvůli kterým žáci necvičí. Formálně může rodič požádat vyučujícího o omluvu z hodiny TV kvůli zranění, či nemoci, avšak realita je často odlišná. Tato položka tedy zjišťuje důvody, kvůli kterým se žáci často nechávají omlouvat z TV. Většina souboru chlapců necvičí kvůli zdravotním problémům. V pořadí dalším důvodem, je že se žákovi nechce a také přístup učitele. U dívek je situace podobná, nejčastěji jsou zmiňovány kategorie zdravotní problémy, nechce se mi a přístup učitele. Zejména nad odpovědí přístup učitele je třeba se zamyslet a pokusit se získat zpětnou vazbu, protože učitel by měl vést žáky k pozitivnímu vztahu a motivovat je k pohybovým aktivitám. Jestliže je jeden z důvodů proč žáci necvičí tento faktor, je to k zamyšlení. Nejčastěji

uváděné odpovědi jsme zvýraznili. V této položce pozorujeme věcnou významnost v kategorii zdravotní problémy a nemoc, tuto kategorii označilo o 18 % více dívek. Hodnota χ^2 je nižší než hladina významnosti a pozorujeme tedy rozdíl mezi souborem chlapců a dívek.

Výsledky otevřených položek

U další položky mohli žáci napsat jednu až tři činnosti, které preferují v hodinách TV (viz.graf 1). Do výčtu jsme zařadili činnosti, jejichž celková četnost byla minimálně 10. Činnosti s nižší četností, jsme zařadili pod položku ostatní. Tyto činnosti daly dohromady 96 hlasů. Největší zájem v souboru je o sportovní hry, gymnastiku a posilování. Tato poptávka se odráží i při rozdělení souboru na chlapce a dívky. Dívky i chlapci by v tomto případě nejraději vykonávali více sportovních her. U dívek je na druhém místě gymnastika a u chlapců posilování. Jako další v pořadí je u dívek kategorie nic a u chlapců gymnastika.

Další položka měla za cíl zaznamenat činnosti, které chybí žákům v hodinách TV. Opět žáci mohli zapsat až tři aktivity. Zde jsme postupovali stejně jako u předchozí položky, aktivity s celkovou četností nižší než 10 jsme zařadili do kategorie „ostatní“ s četností 123 hlasů. Na grafu 2 je vidět, že respondentům, dle jejich odpovědí nechybí žádné aktivity. Ostatní činnosti se procentuálním zastoupením tolik neliší. Jak je vidět, děvčata by byla ráda za zařazení posilování, gymnastiky a sportovní hry. Chlapci by rádi zařadili posilování, plavání a sportovní hry.

V rámci výzkumného nástroje se měli žáci vyjádřit také k tématu, jakým způsobem by podle jejich názoru měly vypadat hodiny TV. Výsledky jsou zobrazeny na grafu 3. Při zpracování položky jsme počítali četnost odpovědí u celého souboru i jednotlivých pohlaví. V následující otevřené otázce měli žáci možnost postihnout ukazatele kvalitní tělesné výchovy dle jejich názorů. Faktem je, že zhruba čtvrtina respondentů neví, jak by podle jejich mínění měla vypadat hodina TV. Většina souboru nevěděla jak odpovědět. Pro část souboru, která měla představu o vlastnostech hodin, zůstává hlavními znaky zábava a rozmanitost v hodinách TV.

Závěry a diskuze

Po zpracování výsledků můžeme konstatovat následující závěry. Většina žáků je spokojena s obsahem hodin TV. Sportovní hry, by podle respondentů měly být zařazovány do vyučování častěji společně s posilováním a gymnastikou. Pokud žáci nemají zájem o hodinu TV, je to nejčastěji zapříčiněno neatraktivním obsahem, tuto kategorii nejvíce označovali chlapci i dívky. Tento problém úzce souvisí s projektovaným kurikulem učitelů TV. Zde by bylo třeba zjistit, co si pod pojmem neatraktivní obsah žáci představují. Nejčastější důvod nezapojení se aktivně do hodiny TV je nemoc nebo zranění. V této položce, se mimo jiné objevila odpověď „učitel“. To nekorresponduje s plněním hlavních cílů TV. Je možné, že z výzkumného souboru někteří pedagogové svou práci nezvládají. Pozorujeme statisticky i věcně významný rozdíl mezi chlapci a dívkami, týkající se důvodů absence v hodinách TV. V souboru je o 18 % více necvičících dívek z důvodů nemoci nebo zranění. V dimenzi hodnotící kvalitu TV odpovídá 55 % souboru, že hodiny TV jsou kvalitní, 40 % vnímá hodiny částečně kvalitní, 5 % vnímá hodiny jako nekvalitní. Respondenti se mohli vyjádřit k tomu, jak by měly vypadat hodiny TV, 20 % souboru to neví. Zbytek souboru se nejčastěji shodoval na názoru, že hodiny by měly být zábavné a rozmanité.

Dále pozorujeme statisticky významný rozdíl mezi souborem chlapců a dívek v otázce spokojenosti s obsahem TV. Chlapci jsou spokojenější než dívky. To může souviset s tvrzením Adamcaka (2020) a Antaly (2012), kteří ve svých výzkumech uvádějí, že popularita hodin TV je vyšší u chlapců než u dívek. Pavelková (2002) dále uvádí, že u dívek zájem o TV s věkem klesá. Dívky navíc projevují nižší zájem o sportovní hry a gymnastiku. Toto tvrzení podporuje Antala (2012) ve svém výzkumu u žáků 4. ročníků na slovenských školách. Podle těchto výzkumů sice vztah žáků k TV není příliš pozitivní, avšak jak dodává Adamcak (2020), tento vztah lze zlepšit tím, že učitel dětem nabídne zajímavý, pestrý a atraktivní obsah. Prokázalo se, že motivace u žáků je nižší, pokud se do hodin nezařazují nové a netradiční sporty a hry. To souhlasí s naším výzkumem, ve kterém žáci nejčastěji tvrdí, že nezájem je způsoben neatraktivním obsahem, tato kategorie byla nejvíce označována chlapci a dívkami (Adamcak, 2020; Antala, 2009; Antala, 2012; Pavelková, 2002).

To může být spojeno se subjektivním vnímáním učitelů hodin TV. Touto problematikou se zabývá Maciulevičienė (2016) v mnoha otázkách se prokazuje, že učitel vnímá své hodiny pozitivněji, než žáci. Učitelé si myslí, že hodiny TV odpovídají potřebám studentů, studenti však toto tvrzení nepodporují,

stejně jako u tvrzení, ve kterém učitelé uvádí, že vedou hodiny s netradičními sporty a hrami, ale více než polovina žáků uvádí, že se tak neděje. V hodinách TV se často opakují stejné činnosti, to podle Carlsona vede ke ztrátě motivace. Vztah mezi zájmem o hodiny TV a obsahem potvrzuje ve své studii Sigmund (2009), v rámci výzkumu žáků, u kterých byl zjištěn nízký zájem o TV, byl změněn obsah a to vedlo ke zvýšení zájmu. Žáci mají nejraději hodiny TV s hrami a zábavou. To koresponduje s naším výzkumem, protože žáci by rádi měly hodiny TV zábavné a rozmanité (Maciulevičienė, 2016; Sigmund, 2009).

Závěrem lze konstatovat, že v našem výzkumu je většina souboru spokojena s realizovaným kurikulem v hodinách TV a nezdá se, že samotné kurikulum není důvodem absence v hodinách TV, avšak absence v hodinách školní TV je a není nízká. Důvody, které žáky odrazují od cvičení se množí a jsou různého charakteru. Pro budoucí výzkumná šetření doporučujeme zaměřit se více na toto téma a detailněji ho popsat.

„Příspěvek ani jeho souvisejší pasáže nebyly publikovány a nebyly odevzdány k publikování v jiném časopisu, sborníku nebo monografii.“

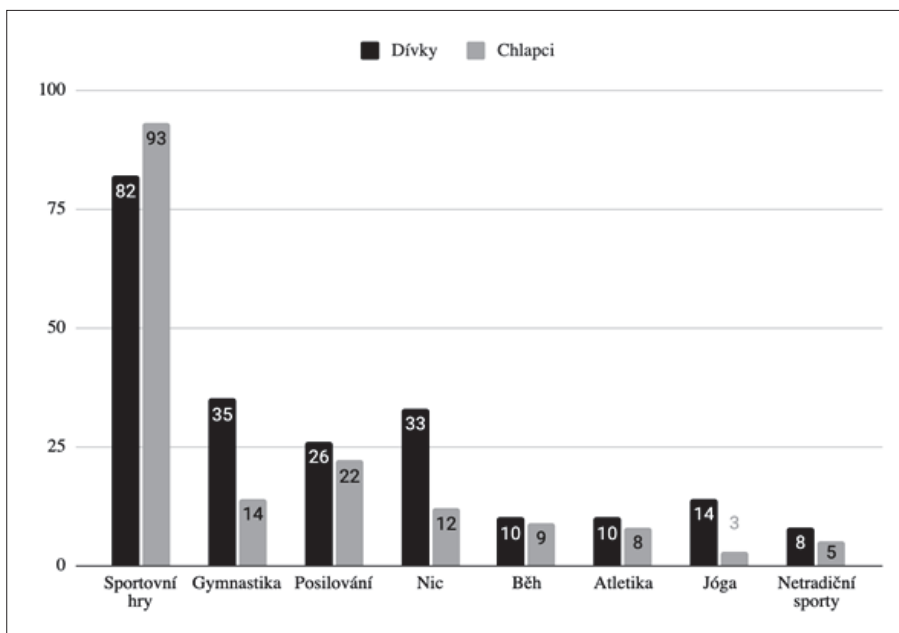
Empirická data byla získána v rámci řešení grantového projektu PROGRES Q19 a SVV 260599

Literatura

- Adamcak, S., Bartik, P., & Michal, J. (2020). Comparison of Primary School Pupils' and Secondary School Students' Opinions on Physical Education Classes in Slovakia. *European Journal of Contemporary Education*, 9(2), 258–270. doi:10.13187/ejced.2020.2.258
- Antala, B. (2009). *Telesná športová výchova v základných a stredných školách v SR po prvom roku transformácie vzdelávania*. Štrbské Pleso: Slovenská asociácia univerzitného športu v spolupráci s MŠ SR.
- Antala, B. et al. (2012). *Telesná a športová výchova v názoroch žiakov základných a stredných škôl*. Batislava: END, Topoľčianky.
- Bauman, P. (2007). Norská inspirace pro českou kurikulární reformu. *Orbis scholae*, (1), 140–141.
- Frano, J. (1977). *Vplyv povinnej telesnej výchovy na postoje a záujmy žiakov gymnázia v oblasti telesnej kultúry* (Kandidátska dizertačná práca, Bratislava).
- Frömel, K. et al. (1999). *Pohybová aktivita a športovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Gurková, E. (2011). *Hodnocení kvality života: pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum*. Praha: Grada.
- Habrdlová, M. (2019). Tělesná výchova ve vybraných kurikulárních dokumentech Norska a České republiky – srovnávací studie. *Česká kinantropologie*, 23(3-4), 7–17.
- Lupač, M. (2018). Analysis of the Swedish PE curricula: A comparison with the Czech curricula documents. *Tělesná kultura*, 41(1), 25–41. doi:10.5507/tk.2018.003
- Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- Maciulevičienė, E. (2016). 10–11 Classes students and Physical Education teachers subjective opinions about their Physical Education lessons modernity. *Human. Sport. Medicine*, 16(2), 67–70. doi:10.14529/hsm160207
- Malina, R., Bouchard, M., & Bar-Or, O. (2004). *Growth, maturation, and physical activity*. Champaign: Human Kinetics.
- Pavelkova, I. (2002). *Motivace žáků k učení: Perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha: Pedagogická fakulta UK.
- Sigmund, E., Frömel, K., Chmelík, F., Lokvencová, P. & Groffik, D. (2009). Oblíbený obsah vyučovacích jednotek tělesné výchovy – pozitivně hodnocený prostředek vyššího tělesného zatížení děvčat. *Tělesná kultura*, 32(2), 45–63.
- Sigmundová, D., & Sigmund, E. (2012). The statistical and practical significance and "effect size" coefficients for the evaluation of physical activity. *Tělesná kultura*, 35(1), 55–72. doi:10.5507/tk.2012.004
- Skutil, M. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál.
- Štěch, S. (2013). Když je kurikulární reforma evidence-less. *Pedagogická orientace*, 23(5), 615–633.
- Vlček, P. (2011). Kurikulum tělesné výchovy v ČR, SRN a USA. *Česká kinantropologie*, 15(1), 90–101.
- Vlček, P., & Mužík, V. (2012). Soulad mezi projektovaným a realizovaným kurikulem jako faktor kvality vzdělávání v tělesné výchově. *Česká kinantropologie*, 16(1), 31–45.

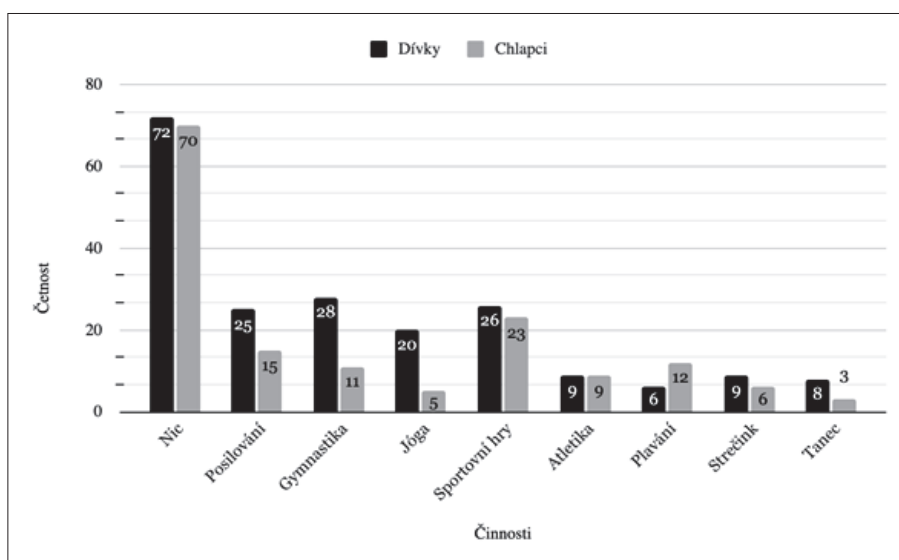
- Vlček, P., Kouřilová, I., & Šeráková, H. (2018). Evaluační kritéria a výstupové standardy tělesné výchovy ve Španělsku – vybrané kvality projektovaného kurikula. *Česká kinantropologie*, 22(3–4), 37–52.
- Walterová, E. (2015). Proměny srovnávací pedagogiky v globální perspektivě. In: Dvořák, D., Janík, T., Průcha, J., Rabušicová, M., Spilková, V., Starý, K., Straková, J., Walterová, E., & Greger, D. *Srovnávací pedagogika: proměny a výzvy*. Praha: PedF UK.
- Zoglowek, H. (2012). Physical Education in Norway. *Journal of Physical Education & Health*, 1(2), 17–25.

Přílohy

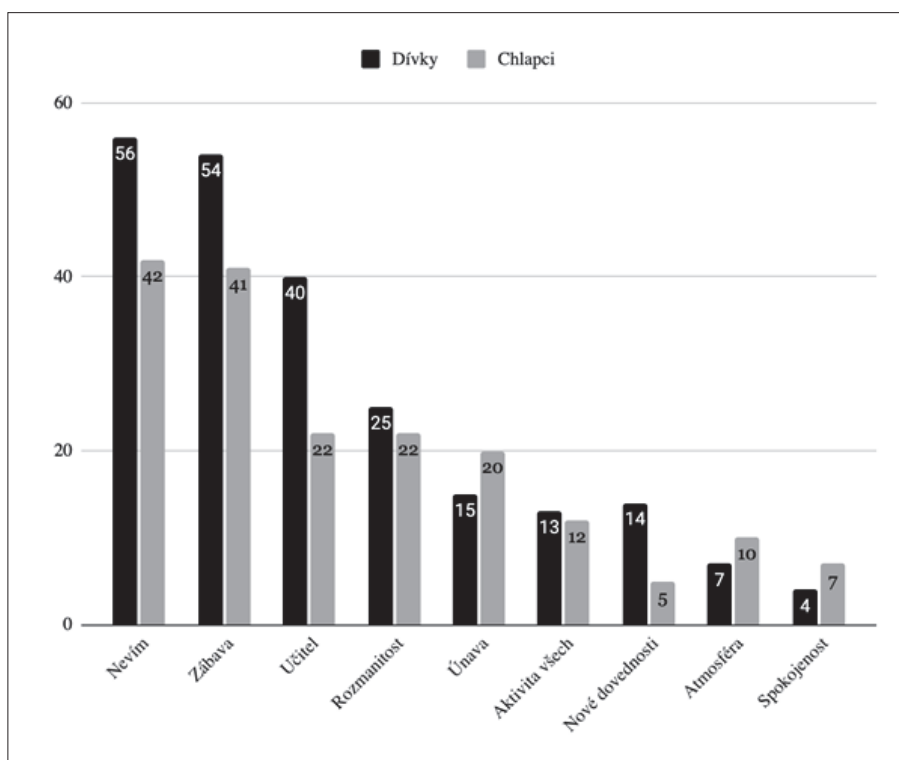
Graf 1./ Graph 1.

Preference pohybových aktivit./ Physical Activity Preferences.

Graf 2./ Graph 2.

Chybějící činnosti v hodinách TV./ Missing activities in P.E. lessons.

Graf 3./ Graph 3.
Vlastnosti hodin TV./ Properties of P.E lessons.

Mgr. Tomáš Polívka
 UK FTVS
 José Martího 269/31 162 52
 Praha 6 – Veleslavín
 polivka@ftvs.cuni.cz

HISTORIE CYKLOTURISTIKY A VODNÍ TURISTIKY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH OD JEJICH POČÁTKŮ DO ROKU 1938

HISTORY OF CYCLING AND WATER TOURISM IN ČESKÉ BUDĚJOVICE (BUDWEIS) FROM THEIR BEGINNINGS TO 1938

J. Štumbauer

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra tělesné výchovy a sportu

Abstract

This paper thematically builds on an already published article devoted to the beginnings of classical hiking in the same period and practically in the same territory. Its content only underlines the wide range of physical activities related to the natural environment, which the inhabitants of České Budějovice gradually began to practice from the end of the 19th century. In this natural center of southern Bohemia, which is extremely rich not only in natural beauty but also in historical monuments and other popular tourist destinations, not only classic hiking was developed but also its forms related to technical means of transport. In the area of České Budějovice were cycling and water tourism operated during the summer months, and in winter, ski tourism. These activities have gradually evolved into self-contained sectors that have not only complemented classical tourism but have gradually surpassed it in importance. This Topic focuses on the period of the beginnings and evolution of cycling and water tourism up to the start of the Second World War, which largely determines their development up to the present day. There is also a significant intermingling of the contemporary realism of the Czech-German national space, which makes it interesting from a supra-regional perspective. In addition, there are a relatively comfortable number of historical sources and sources of information to process it.

Keywords: history; cycling; water tourism; clubs; clubs; functionaries; activities

Souhrn

Toto sdělení tematicky navazuje na již uveřejněnou stať věnovanou počátkům klasické pěší turistiky ve stejném období a prakticky i na stejném území. Jeho obsah jenom podtrhuje širokou škálu pohybových aktivit vázaných na přírodní prostředí, kterou se od konce 19. století začali postupně zabývat obyvatelé Českých Budějovic. V tomto přirozeném centru jižních Čech, které jsou mimořádně bohaté nejenom na přírodní krásy, ale i na historické památky a další vyhledávané turistické cíle, se kromě klasické pěší turistiky široce rozvinuly i její formy vázané na technické přesunové prostředky. Na Českobudějovicku se jednalo v letních měsících o cykloturistiku a vodní turistiku, v zimě pak o turistiku na lyžích. Tyto aktivity se zde postupně vypracovaly ve svébytná odvětví, která nejenom doplňovala klasickou turistiku, ale co do významu ji postupně i překonala. Toto sdělení je zaměřeno na období počátků a vývoje cykloturistiky a vodní turistiky do začátku druhé světové války, které do značné míry determinuje jejich vývoj až do současnosti. Do této tematiky se zde významně prolínají i tehdejší realie zdejšího česko-německého národnostního prostoru a tím je zajímavá i z nadregionálního pohledu. K jejímu zpracování je zde navíc k dispozici poměrně komfortní množství historických pramenů a zdrojů informací.

Klíčová slova: historie; cykloturistika; vodní turistika; kluby; spolky; funkcionáři; činnost

Úvod

K rozšíření klasické turistiky došlo ve druhé polovině 19. století. Ta je tak nejstarší záměrnou volnočasovou pohybovou aktivitou vázanou na přírodní prostředí. K jejímu významnému rozvoji došlo i v jižních Čechách, které jsou mimořádně bohaté na přírodní krásy a další vyhledávané turistické cíle. Při zpracovávání tematiky zaměřené na vznik spontánní a následně i organizované turistiky provozované obyvateli Českých Budějovic (do roku 1920 byl název města v němčině jen Budweis, následně pak oficiálně Böhmisches Budweis), a to v jejich bezprostředním i vzdálenějším okolí, se v historických pramenech a zdrojích vyskytla i řada informací o jejích odnožích využívajících technické přesunové prostředky. Ty totiž umožňují její úplně jiné dimenze a postupně se vyvinuly ve zcela samostatná odvětví, která dnes co do obliby klasickou turistiku předčila. Celkové množství a rozsah informací o rozvoji všech forem turistiky provozované obyvateli Č. Budějovic do roku 1938 nakonec vedlo k tomu, že tato problematika byla rozdělena do tří samostatných sdělení. První, poměrně rozsáhlé a již uveřejněné, se zabývalo klasickou pěší turistikou. Toto druhé, které na něj bezprostředně navazuje, je zaměřeno letní formy turistiky provozované pomocí technických přesunových prostředků, tedy zde cykloturistiku a vodní turistiku. Tato dnes velmi rozvinutá turistická odvětví, tvořila ve vyťčeném období v jižních Čechách (Českobudějovicku) a v povodí Vltavy nejenom integrální součást dotčených sportovních odvětví provozovaných zde obyvateli Č. Budějovic, ale prakticky v celém sledovaném období v nich co do rozsahu a významu výrazně dominovala. Třetí připravované sdělení pak bude zaměřeno na hlavní formu turistiky provozovanou na Českobudějovicku a v jižní části Šumavy v zimních měsících – turistiku na lyžích.

Metodologie

Cílem tohoto sdělení je historický rozbor organizovaných i neorganizovaných forem turistiky prováděných v letních měsících pomocí technických přesunových prostředků, jež provozovali obyvatelé Českých Budějovic od konce 19. století do září 1938.

Předmět tohoto sdělení je z obsahového hlediska zaměřen na historii a činnost spolků, klubů a organizací zabývajících se různými formami cykloturistiky a vodní turistiky. Je orientován zejména na jejich organizované formy, ale zabývá se i jejich spontánními formami.

Z časového hlediska je předmět sdělení zaměřen na období začínající posledním desetiletím 19. století, na následné období 20. století do konce I. světové války a meziválečné období ukončené rozbitím Československa v září 1938. Tři řešené aktivity jsou za sebou řazeny podle časového sledu jejich vzniku.

Z hlediska územního je jeho předmět zaměřen na jižní Čechy (úžejí Českobudějovicko) a povodí Vltavy a Malše. Z hlediska aktérů těchto aktivit je pak předmět zaměřen na obyvatele Českých Budějovic, a to jak české, tak německé národnosti.

Pro vypracování tohoto sdělení byla použita převážně přímá metoda, jejíž aplikaci umožnilo shromáždění velkého množství relevantních pramenů a dalších zdrojů. Vzhledem k nutnosti redukce rozsahu textu byla částečně použita i metoda průřezová.

Protože toto sdělení bezprostředně navazuje na již uveřejněnou stať zabývající se klasickou turistikou ve stejném městě a ve stejném období, tak zde byl vynechán jinak nezbytný krátký exkurs do politických, ekonomických a národnostních poměrů, jež tehdy vládly v Českých Budějovicích. Ten je součástí předcházejícího sdělení.

Vznik a vývoj cykloturistiky v Českých Budějovicích do roku 1938

Cykloturistika jako dominantní součást tehdejší cyklistiky, patřila v Č. Budějovicích v období do I. světové války k nejrozvinutějším sportovním odvětvím. K jejímu prvotnímu rozvoji zde došlo hlavně ve druhé polovině 90. let. Ve městě postupně vzniklo 7 cyklistických klubů, a to jak českých, tak německých. Mezi cyklistické nadšence patřili v té době především členové vyšších společenských vrstev, neboť velociped byl na konci 19. století drahou módní záležitostí. Například českobudějovický obchodník Albert Čížek nabízel v roce 1895 právě anglické velocipedy *Premier Helical* za 140 zl.¹

¹ Rakouský zlatý (Zlatka) – měna používaná až do roku 1892 na území rakouského císařství a Rakousko-Uherska. Poté byla nahrazena Rakousko-Uherskou korunou (K) v poměru 1 zlatý = 2 koruny. Jeden zlatý se dělil nejprve na 60 a posléze na 100 krejcarů – kr. Počítání ve zlatkách se však běžně používalo až do I. světové války. V 80. letech 19. stol. si kvalifikovaný dělník vydělal 400 až 800 zl. ročně. Roční příjem nepředstavující částku 630 zl. byl osvobozen od daně.

Náplní činnosti zdejších cyklistických klubů byla v té době hlavně cykloturistika, která v nich co do rozsahu i počtu zapojených členů výrazně převažovala nad jejich závodní činností.

Obrázek 1./ Figure 1.

Jízda na kole patří neodmyslitelně k Českým Budějovicím již od konce 19. století. Cyklisté jsou i na kolorované pohlednici z přelomu 19. a 20. století. V té době bylo třeba k jízdě po městě úřední Dovolení. Vpravo je kopie prvního listu tohoto dokladu vydaného v roce 1903 panu Emanuelu Hromádce. Ten byl majitelem známé restaurace U Hromádků v Hroznové ulici. Tu jako klubovní místnost využívalo několik budějovických sportovních klubů včetně ČKV Šumavan (Podšumavan), jehož byl jednatelem.² / Cycling has been an inseparable part of Budweis since the end of the 19th century. Cyclists are also on a colored postcard from the turn of the 19th and 20th centuries. At that time, an official Permission was needed to ride around the city. On the right there is a copy of the first sheet of this document issued in 1903 to Mr. Emanuel Hromádka. He was the owner of the famous restaurant U Hromádků in Hroznová Street. This was used as a clubroom by several Budweiser sports clubs, including ČKV Šumavan (Podšumavan), of which he was an executive manager.

Prvním v Č. Budějovicích vzniklým cyklistickým spolkem byl německý *Erster deutscher Radfahrer-verein Budweis*, který byl založen v roce 1887.³ Další dva cyklistické kluby byly založeny v roce 1894, a sice *Český klub velocipedistů Č. Budějovice (ČKV)*⁴ a německý *Radfahrerclub Wanderlust Budweis*.⁵

V roce 1895 byl pro území města Č. Budějovic vydán *Jízdní řád pro velocipedisty*. Na kole zde tehdy mohl jezdit pouze cyklista starší 16 let vlastní policejní legitimací (obr. 1), k jejímuž získání bylo třeba prokázat „obeznámení s jízdou na velocipedu a předpisů o jízdě.“⁶ Již v následujícím roce měl ČKV 57 členů, mezi nimi také dvě dámy, a uspořádal celkem 17 klubových výletů.⁷

V červenci 1896 byl ve městě založen další cyklistický spolek s názvem *Český klub velocipedistů Šumavan*.⁸ Jeho ustavující valná hromada se konala 16. 7. 1896 v hotelu *U tří kohoutů* (obr. 2).⁹

² Originál legitimace je součástí archivu autora.

³ *Jihočeský kalendář a adresář na rok 1901*. (1901). Č. Budějovice., s. 12.

⁴ Jihočeské listy 8. 2. 1896.

⁵ *Jihočeský kalendář a adresář na rok 1901*. (1901). Č. Budějovice., s. 12.

⁶ Jihočeské listy 23. 3. 1895 a také strany 3–8 originálu legitimace, který je součástí archivu autora (obr. 1). Při Rudolfovské ulici v ohradě pana stavitele Vincence Tiebla bylo zařízení cvičiště, kde se vyučovalo jízdě na kole denně od jedné do druhé hodiny odpoledne. Přihlášky přijímal náčelník Českého klubu velocipedistů František Kollmann.

⁷ Jihočeské listy 8. 2. 1896.

⁸ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 796, č. rejstříku 54, výměr c. k. místo-držitelství Praha ze dne 8. 7. 1896.

⁹ Původní budova hotelu *U tří kohoutů* stála na východní straně náměstí vedle hotelu *Stříbrný zvon*. V roce 1902 vyhořela. Byla ale obnovena a rozšířena. Dnes je součástí *Grandhotelu Zvon*.

V dubnu 1898 navštívili Č. Budějovice zástupci *L'Union Velocipedique de France a Prague* pro Čechy, Moravu a Slezsko, pánové Chudoba a Křeček. Tato unie se věnovala hlavně rozvoji cykloturistiky a v této souvislosti také vyhledávala síť smluvních hotelů, které následně doporučovala svým členům. *Hôtel recommandé* se v Č. Budějovicích stal hotel *U zlatého slunce* (obr. 2).¹⁰

Obrázek 2./ Figure 2.

Na fotografii vlevo je hotel U tří kohoutů v podobě před požárem v roce 1902. Uprostřed je hotel U zlatého slunce. Na fotografii vpravo je restaurace U Hromádků, kde měl klubovou místnost ČKV Podšumavan a ve 20. letech i Jihočeská župa ČUJV./ Pictured on the left is the Hotel at the Three Roosters in the form before the fire in 1902. In the middle is the Hotel by the Golden Sun. In the photo on the right is the restaurant U Hromádků, where ČKV Podšumavan and in the 1920s also the South Bohemian region ČUJV had their clubrooms.

V roce 1899 byl v Českých Budějovicích založen další cyklistický klub, a sice *Deutscher Radfahrer-verein Schwalbe Budweis*.¹¹

V dubnu roku 1900 uspořádal specializovaný obchod Alberta Čížka v sále hostince *Alžír* výstavu jízdních kol všeho druhu. Bylo na ní možno shlédnout na osmdesát velocipedů a množství dalších cyklistických potřeb.

V období po roce 1900 došlo jak v českých, tak německých cyklistických klubech k utlumení závodní činnosti a nadále byla rozvíjena pouze výletní a společenská klubová činnost. Oznámení o řadě z nich vycházela v dobovém místním tisku. Pokles zájmu o cyklistiku jako sportovní, ale i turistickou činnost souvisel s tehdejší klesající společenskou prestiží velocipedu. Narůstající počet výrobců a zefektivnění výroby přineslo značný pokles jejich pořizovací ceny. Z jízdního kola se stal i řemeslníky a dělníky běžně využívaný dopravní prostředek. Zájem zámožnějších vrstev o prestižní přesunový prostředek postupně přešel směrem k motocyklům a automobilům.

V roce 1909 došlo i v ČKV Šumavan ke krizi a v novinách dokonce vyšlo 13. ledna 1910 oznámení jednatele klubu Emanuela Hromádky "o rozpuštění klubu následkem nedostatečného počtu členů".¹²

V roce 1911 však ČKV Šumavan zřejmě překonal krizi a zjevně pokračoval v činnosti. Zachovala se totiž žádost tohoto klubu z roku 1911 adresovaná c. k. místodržitelství v Praze.¹³ Ta se týkala uznání spolkové vlajky, spolkového odznaku a povelových melodií náčelnické trubky.¹⁴ V říjnu 1912 pak oznámil předseda klubu Antonín Krátký okresnímu hejtmanství, že ČKV Šumavan nadále existuje, že požádal znovu o registraci, a to pod novým názvem *ČKV Podšumavan*. V tomto roce také vyšlo oznámení o konání klubového výletu do *Poříče* (Boršova). Klubovou místnost si ČKV Podšumavan

¹⁰ Jihočeské listy 9. 4. 1898.

¹¹ *Jihočeský kalendář a adresář na rok 1901*. (1901). Č. Budějovice., s. 12.

¹² SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 796, č. rejstříku 54, Pražské noviny 13. 1. 1910.

¹³ Místodržitelství Království českého (Statthalterei für das Königreich Böhmen) bylo nejvyšším orgánem státní správy na území Čech v letech 1850–1918.

¹⁴ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 796, č. rejstříku 54, oznámení A. Krátkého okresnímu hejtmanství ze dne 9. 10. 1912.

pronajímal v restauraci *U Hromádků* (obr. 2).¹⁵ Počet řádných platících členů dosáhl úctyhodného čísla 200. Činnost klubu se tehdy sestávala z výletů, klubových schůzek, přednášek a zábav. V roce 1914 se klub přihlásil za řádného člena *České ústřední jednoty velocipedistů*.¹⁶

V roce 1910 byl založen *Dělnický klub cyklistů v Českých Budějovicích*¹⁷ a v roce 1911 pak *Dělnický cyklistický spolek Mladé*.¹⁸ Jeho zakládajícím činovníkem byl František Marek.¹⁹

Poslední zmínka o výletní cyklistické činnosti v Č. Budějovicích před I. světovou válkou je z léta 1914, kdy *ČKV Podšumavan* pořádal 19. července výlet na Hlubokou.²⁰

Naproti tomu již několik let nevycházely žádné zprávy o činnosti původního ČKV (I) Č. Budějovice, ten se zřejmě v tichosti rozešel.

Obrázek 3./ Figure 3.

Na této profesionální fotografii pózuje skupina cyklistů ČKV Podšumavan u železničního viaduktu v Rudolfové ulici. Toto místo bývalo oblíbeným začátkem klubových výletů i závodů. V přilehlé ohradě stavitele Vincence Tiebla bylo totiž cyklistické klubové cvičiště.²¹ / In this professional photo, a group of cyclists of ČKV Podšumavan poses at the railway viaduct in Rudolfova Street. This place used to be a popular start for club trips and races. In the adjacent fence of the builder Vincenc Tiebl there was a cycling club training ground.

Po I. světové válce již ve městě a v jeho předměstích vyvíjely činnost pouze české cyklistické kluby a kroužky. V činnosti jich pokračovalo či nově vzniklo celkem osm, ale některé z nich existovaly jen krátce.

¹⁵ Jihočeské listy 4. 5. 1912.

¹⁶ Jihočeský sportovní týdeník, roč. I., č. 43, 3. 1. 1923.

¹⁷ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 808, č. rejstříku 505, výměr c. k. místodržitelství Praha ze dne 28. 10. 1910.

¹⁸ Mladé bylo tehdy oficiálně samostatnou obcí, ale fakticky byla předměstím. Dnes je integrální součástí Českých Budějovic.

¹⁹ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 801, č. rejstříku 335, žádost klubu z roku 1911 adresovaná c. k. místodržitelství Praha.

²⁰ Jihočeské listy 15. 7. 1914.

²¹ Fotografie je součástí archívu autora. K této fotografii se váže ještě jedna poznámka. Cyklistu zcela vpravo zjevně zastihl fotograf během lepení defektu. Ty byly tehdy velmi časté. Někdejší pamětníci k tomu dodávali jednoduché vysvětlení – z tehdejších dopravních prostředků (nejčastěji z žebříňáků) a také z kopyt tažných zvířat, běžně vypadávaly kolářské a podkovářské hřeby a právě ty pak volně ležící na tehdejších cestách obvykle přinášely defekty plášťů a pneumatik.

Přes veškerou snahu klubových činovníků oživit aktivitu již v roce 1919, se činnost ČKV Podšumavan podařilo naplno obnovit až v roce 1923. Kromě závodní a propagační činnosti tvořila stále jeho hlavní náplň cykloturistika (obr 3). Dokladem toho, že se nejednalo jen o nenáročné vyjížďky, ale o poměrně dlouhé a profilem náročné jednodenní cyklotúry, může být výlet uspořádaný ČKV Podšumavan 10. června 1923 na trase Č. Budějovice – Kaplice – Blansko – Sokolčív – Kohout (809 m n. m.!) – Soběnov – Velešín – Č. Budějovice. Řada obdobných výletů, ale obvykle jen dva závody v sezóně, pak tvořily náplň činnosti klubu i v následujících letech. Plánování výletů se většinou odehrávalo v klubové místnosti v restauraci *U Hromádků*.

V tomto období byla ustavena *Jihočeská župa Československé ústřední jednoty velocipedistů (ČUJV)*, jejímž byl ČKV Podšumavan členem. Sídlem župy se staly Č. Budějovice a její sekretariát používal adresu restaurace *U Hromádků*. Podšumavan také uspořádal v roce 1924 a následně i v roce 1928 župní sjezd ČUJV.²²

Ve 30. letech úroveň činnosti klubu poklesla, snížil se počet pořádaných akcí a zmenšila se členská základna. Ve druhé polovině 30. let měl již jen okolo 35 členů a jeho předsedou byl Bohdan Plojhar.²³

V roce 1921 obnovil svou činnost i *Dělnický klub cyklistů Č. Budějovice*. Statutárně se jednalo o místní odnož *Československého svazu dělnických cyklistů*, jenž organizačně spadl pod *Svaz dělnických tělocvičných jednot (SDTJ)*. V srpnu 1921 došlo k roztržce mezi komunistickými a sociálně demokratickými členy, jež skončila odchodem komunistických sympatizantů z klubu. Ten v tomto období pořádal především klubové výlety ale i propagační jízdy do některých jihočeských měst, nejčastěji do Tábora.²⁴

Obrázek 4./ Figure 4.

Na fotografii z 20. let vlevo je skupina členů Dělnického klubu cyklistů Č. Budějovice. Na fotografii také z 20. let vpravo jsou členové Místního klubu Mladé – Československého svazu dělnických cyklistů./ In the photo from the 1920s on the left is a group of members of the Workers' Club of Cyclists Budweis. In the photo also from the 1920s on the right are members of the Local Club Mladé – Czechoslovak Union of Workers' Cyclists.

Celkově však byla činnost spolku v následujících letech zřejmě minimální, v dobových pramenech totiž o ní nejsou žádné zmínky. V květnu 1928 dokonce vydalo ministerstvo vnitra výnos o jeho zániku, ale podle jeho následujícího přípisu ze 7. prosince 1935 spolek nadále existoval pod staronovým názvem *Dělnický klub cyklistů Č. Budějovice* (obr. 4).²⁵ Jeho předsedou byl ve druhé polovině 30. let Emanuel Jelínek. Klubovní místnost měl v *Dělnickém domě* na Pražské třídě.²⁶

²² Republikán 11. 8. 1924 a Jihočeský sportovní týdeník, roč. 5, č. 16, 30. 9. 1926.

²³ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 801, č. rejstříku 335, zápis z valné hromady 9. 3. 1937.

²⁴ Jihočech, 13. 6. 1923 a 2. 7. 1928.

²⁵ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 808, č. rejstříku 505, výnos MV ze dne 4. 1. 1928 a 7. 12. 1935.

²⁶ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 808, č. rejstříku 505, zápisy z valných hromad klubu 1936, 1937 a 1938.

Také *Dělnický cyklistický spolek Mladé* byl obnoven v roce 1921, ale pod názvem *Místní klub Mladé – Československého svazu dělnických cyklistů* (obr 4).²⁷ Jeho členy byli nejenom dělníci cyklističtí nadšenci z Mladého, ale i ze Suchého Vrbného, Lineckého předměstí, Šindlových Dvorů, Mokrého a Lipí. Ve spolku ale postupně převládl vliv komunistů a po vytvoření *Federace proletářské tělovýchovy (FPT)* se stal součástí *Jednoty proletářské tělovýchovy v Mladém*.

V červnu 1923 byl založen *Klub cyklistů Vpřed Č. Budějovice*, a to jako místní pobočka této organizace přidružené k národně socialistické straně. Byl přímým nástupcem *Klubu cyklistů skautů Volnosti* založeného v roce 1921.²⁸ Náplní činnosti klubu byly hlavně společné výlety. Jedním z jeho zakládajících členů byl známý majitel továrny na výrobu kancelářských strojů a cyklistický nadšenec Karel Matouš. Ten jej také finančně podporoval.

Klub cyklistů Vpřed Kněžské Dvory vznikl v roce 1932.²⁹ Na ustavující schůzi, která proběhla 8. srpna 1932, se jeho předsedou stal J. Pumpa.

Český klub velocipedistů Náš cíl v Českých Budějovicích byl založen v roce 1925.³⁰ Ten byl přidruženou součástí zdejší orelské jednoty. Jeho zakládajícím činovníkem byl Jan Kalista. Ve 30. letech pak byl jeho předsedou Ferdinand Rejlek.

V březnu 1936 byl založen *cyklistický odbor Lyžařského klubu Brouk+Babka České Budějovice*.³¹ Jeho vedoucím byl J. Froněk. Tento klub sice pořádal i klasické závody, jako např. v roce 1938 tzv. *Česko-budějovický cyklistický okruh*,³² ale i jeho hlavní náplní činnosti byla cykloturistika.

Ve druhé polovině 30. let se cykloturistikou zabýval i *Sportovní klub spojených trampských osad Č. Budějovice*.

Vznik a vývoj vodní turistiky provozované obyvateli Českých Budějovic do roku 1938

Pohyb po Vltavě a Malši má v Č. Budějovicích dlouhou tradici. Plavidla různých druhů zde byla používána k mnoha účelům, většinou k přepravě zboží, osob a k rybolovu.³³ Jejich ideální polohu pro kanoistiku a zejména vodní turistiku ovšem nejprve objevili cizinci a následně hlavně známí pražští *sportsmani*. V červnu 1875 sjeli na kánoi Malši z Kaplice do Č. Budějovic angličtí obchodníci Stevens a Bradley, kteří odtud pokračovali ve své plavbě po Vltavě a ještě Labi.³⁴ V roce 1876 sjel Vltavu z Č. Budějovic anglický žurnalista Pitkairn-Knowles na tzv. *Robroy-kanoi*.

V srpnu 1910 sjela malá výprava nadšenců na třech kánoích s názvy *Commager*, *Mickigen* a *Tulák* jihočeské řeky Černou, Malši a Vltavu až do Prahy. Na jedné z nich jeli Josef Rössler-Ořovský a Jan Buchar. Veškerý nezbytný vodácký materiál, jako např. stany, pokrývky, potřeby na vaření, ale i potraviny si tehdy vezli účastníci v lodích. Tento styl vodní turistiky – *rivercamping* – se následně stal na dlouhou dobu pro české řeky typickým. V roce 1912 J. Rössler-Ořovský plavbu zopakoval. Tentokrát jel po Malši z Pořešína do Č. Budějovic a dále opět po Vltavě až do Prahy. Společníci mu na této plavbě byla jeho dcera Máša (obr. 5). Začátkem července 1913 přijela do Č. Budějovic posádka čtyřky s kormidelníkem *Dresdner Ruder Club* v doprovodu dvojky s kormidelníkem *Českého Yachtklubu Praha (ČYK)*. Za velkého zájmu veřejnosti se obě lodi vydaly u plovárny Sokola na plavbu do Prahy.³⁵

Vznik organizované kanoistiky je v Č. Budějovicích spjat se založením místní pobočky pražského ČYK. Záznamy o jejím vzniku se různí, většinou jej kladou do roku 1913, některé jiné ale uvádějí

²⁷ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 846, č. rejstříku 13, výměr ZPS Praha ze dne 28. 2. 1921.

²⁸ SOA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 822, č. rejstříku 812, výměr ZPS Praha ze dne 30. 4. 1924.

²⁹ OA Č. Budějovice, fond místní povahy B 347.

³⁰ OA Třeboň, Policejní ředitelství Č. Budějovice, č. kartonu 814, č. rejstříku 561, výměr ZPS Praha ze dne 15. 4. 1925.

³¹ Jihočeský sportovní týdeník, roč. 14, č. 23, 26. 3. 1936.

³² Jihočeské listy 18. 5. 1938.

³³ Blíže viz Štumbauer, J., & Štumbauer, P. (2017). Historie česko-budějovické kanoistiky od jejích počátků do poloviny 80. let 20. století. *Studia Kínanthropologica*, 18(2), 143–161.

³⁴ *Yachetní sport, kanoie, vodní turistika*, Praha 1931, s. 38.

³⁵ Jihočeské listy 9. 7. a 19. 7. 1913.

i dřívější letopočet.³⁶ Vznik této pobočky ČYK inicioval zejména sportovní nadšenec, všestranný sportovec a spolumajitel *Předního mlýna* (obr. 6) akademický malíř Hynek Kott. Českobudějovický ČYK se stal 29. 11. 1913 spolu s ČYK Praha a Veslařským klubem Blesk Praha zakládajícím členem *Svazu kanoistů království Českého*.³⁷

Obrázek 5./ Figure 5.

Na těchto známých fotografiích jsou zachyceni J. Rössler-Ořovský s dcerou Mášou při jejich plavbě po Malši a Vltavě v roce 1912./ These famous photographs show J. Rössler-Ořovský with his daughter Masha during their cruise on the Malše and Vltava in 1912.

Po I. světové válce se zájemci o kanoistiku po několik následujících let soustřeďovali do nově vznikajících oddílů vodních skautů. V roce 1921 byl v Č. Budějovicích založen *I. oddíl vodních skautů*. Jeho členové si zřídili stálý tábor na *Králičím ostrově* v Bezdrevu a začali podnikat vodácké výlety po řekách. Další parta kanoistických nadšenců se soustředila okolo PhMr. Michla a Rudolfa a Felixe Hansových, jejichž otec byl majitelem mlýna *Suchomel* u Kněžských Dvorů (obr. 6). Tato skupina si vybudovala u tohoto mlýna dřevěnou boudu a navázala kontakty se členy ČYK Praha, zejména s J. Rösslerem-Ořovským, který jim při jedné z cest po Vltavě daroval kanadskou kánoi.

Obrázek 6./ Figure 6.

Na fotografii z počátku 20. let vlevo je Přední mlýn v centru Č. Budějovic. Uprostřed řeky je vidět Starý, nebo také Žitný mlýn. Zde vznikly první kanoistické loděnice v Č. Budějovicích. Vpravo je vidět část jezu a mlýna Suchomel. I ten je zásluhou rodiny Hansů spjat s počátky budějovické kanoistiky./ In the photo from the early 1920s on the left is the Front Mill in the center of Budweis. In the middle of the river you can see the Old or Rye Mill. This is where the first canoeing shipyards in Budweis were established. On the right you can see part of the weir and mill Suchomel. Thanks to the Hans family, it is also connected with the beginnings of Budweiser canoeing.

³⁶ *Yachetní sport, kanoie, vodní turistika*, Praha 1931, s. 104.

³⁷ Kohoutek, V., Kössl, J., Šulc, J., & Vacek, V. (1982). *70. výročí založení organizované kanoistiky v ČSSR*. Praha: ČÚV ČSTV, s. 13.

V roce 1922 se uskutečnil I. ročník proslulého vytrvaleckého závodu Č. Budějovice – Praha, který měřil 189 km.³⁸ Vltava mezi Č. Budějovicemi a Prahou tehdy tvořila zcela mimořádný vodácký terén. Klesala zde o celých 200 m, byly zde trojí velké a proslulé proudy (*Červenské, Bučilské a Svatojánské*) a mimo jiné i 32 jezů, z nichž některé měly vyhlášené obtížné propusti. Tento závod založil a organizoval ČYK Praha z podnětu svých funkcionářů B. Mayera a J. Rösslera-Ořovského, zpočátku ovšem bez pomoci budějovických kanoistů. Ti se podíleli na jeho organizaci až v následujících letech. Tento stále populárnější závod jistě přispěl k následnému enormnímu nárůstu obliby kanoistiky, ke kterému v Č. Budějovicích došlo.

Obrázek 7./ Figure 7.

*Fotografie ze startu II. ročníku jedinečného kanoistického závodu Č. Budějovice – Praha 28. 7. 1923.*³⁹ / *Photos from the start of the second year of the unique canoe race Budweis – Prague on July 28, 1923.*

V roce 1923 byl v Č. Budějovicích založen *II. oddíl vodních skautů*. Klubovnu měl v suterénu budovy *Obchodní komory* v Husově třídě, která se tehdy nacházela blízko starého hlavního koryta Vltavy. Od roku 1924 pak měly I. a II. oddíl vodních skautů společnou klubovnu a loděnici ve *Starém mlýně*.⁴⁰

V roce 1925 byl založen i *III. oddíl vodních skautů*. V roce 1926 byl pod vedením Jana Seimla založen *XXII. kmen Junáků volnosti*, jehož hlavní náplní činnosti se stala kanoistika a vodní turistika. Přístaviště měl na Sokolském ostrově v místech proti *Radniční brance*.⁴¹ U něj si postavil dřevěnou kůlnu k úschově materiálu. Ta sloužila i jako šatna. *Junáci volnosti* začali vyvíjet rozsáhlou kanoistickou činnost. Mimo jiné pořádali mezi mosty na Malši závod na 100 m a také trasování i různorodostí tratě přitažlivý závod *Okolo Č. Budějovic*. Jeho trasa měřila cca 10 km a od startu před *Železnou pannou* vedla proti proudu Malše až k *Velkému jezu*, od něj pokračovala po proudu zde začínající *Mlýnské stoky* do centra města, pod *Zadním mlýnem* přešla do Vltavy, po ní dále pokračovala kolem Sokolského ostrova a následně proti proudu tehdy bočního ramena Vltavy k jezu *Valcha* a nad ním pak směrem ke starému soutoku a cíli, který byl opět před *Železnou pannou*. Tento závod byl vypsán bez rozdílu typu lodě a měl především propagační charakter. V roce 1928 vlastnil tento agilní skautský vodácký oddíl již 25 šarpií a několik kajaků. Téměř současně s tímto kmenem *Junáků Volnosti* byl utvořen i *vodní oddíl Junáků lesní moudrosti*, jehož vedoucím byl Dr. Müller.⁴²

³⁸ Republikán 10. 8. 1922.

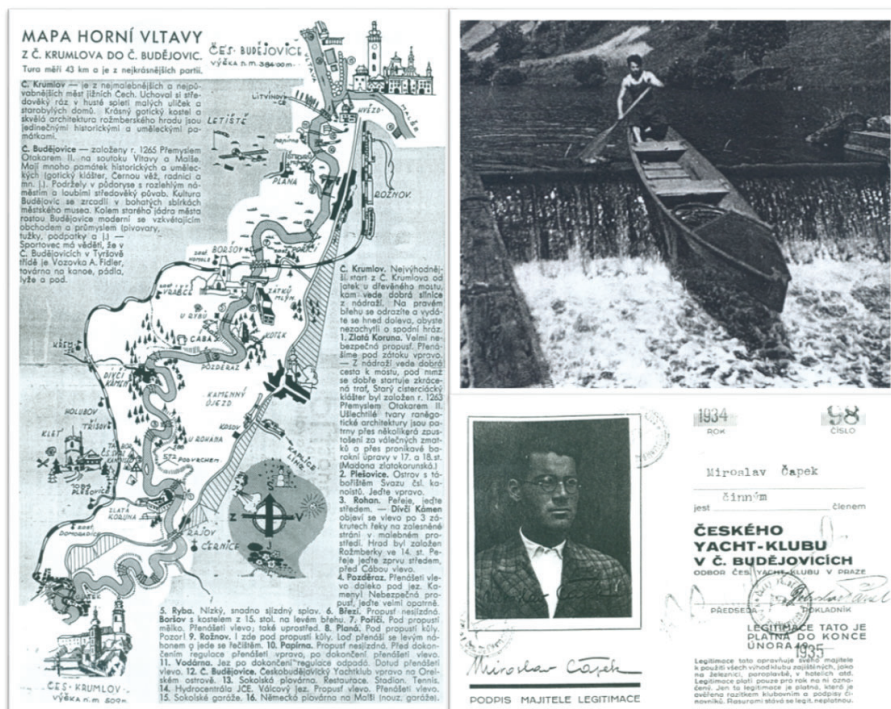
³⁹ Národní muzeum Praha – Historické muzeum. Archiv tělesné výchovy a sportu. Fond: Fotoarchiv tělesné výchovy a sportu. Dostupné z <http://esbirky.cz>. (eSbirky – kulturní dědictví on-line). Staniční kniha ČYK.

⁴⁰ Podle osobního archívu Miroslava Čapka. Starý (někdy také Žitný) se nacházel uprostřed řeky u jezu u Předního mlýna.

⁴¹ Podle osobního archívu Miroslava Čapka.

⁴² Údaje o vzniku všech oddílů vodních skautů v Č. Budějovicích jsou podle osobního archívu Miroslava Čapka.

Československé vodáci v této době používali především kryté dřevěné kajaky a šarpie (obr. 8),⁴³ nouzově ale i jednoduché *maňásky*.⁴⁴ Od roku 1924 se zde začaly objevovat první klasické kánoe,⁴⁵ a od roku 1927 i následně velmi oblíbené skládací kajaky (obr. 9).⁴⁶

Obrázek 8./ Figure 8.

Vlevo je vodácká turistická mapka oblíbeného úseku Vltavy Č. Krumlov – Č. Budějovice. Vpravo nahoře překonává vedoucí XXII. kmene Junáků volnosti Jan Seiml na šarpii jez ve Zlaté Koruně. Vpravo dole je kopie členské legitimace kapitána budějovického ČYK Miroslava Čapka.⁴⁷ / On the left there is a water sports tourist map of the popular section of the Vltava River Č. Krumlov – Č. Budějovice (Budweis). In the top right-hand corner Jan Seiml, the head of the XXII tribe of Scouts of Freedom, overcomes the weir in Zlatá Koruna. In the bottom right-hand corner is a copy of the membership card of The Captain of Budweiser ČYK Miroslav Čapek.

⁴³ V kanoistice je pod pojem šarpie myšlena vícemístná kánoe. V jachtingu se ovšem jedná o malou dřevěnou plachetnici s výrazně lomeným trupem.

⁴⁴ Maňásek (mañas, někdy také švec či ježdík) je konstrukčně velmi jednoduchá malá dřevěná loďka s plochým dnem. V nejjednodušší podobě byla vyrobena ze tří větších prken, kdy jedno tvořilo dno a mělo kapkovitý tvar a dvě další prkna ohnutá do oblouku vytvářela boky. Pádlovalo se na něm jednoduchým oboustranným (tzv. dvoulistým) pádlem. Byla to vlastně dřevěná žerď s přibitými prkénky na jejích koncích.

⁴⁵ Jednalo se o bytelné lodě s žebrovou konstrukcí, dřevěnou obšívku a plátěným potahem. Jejich váha se podle velikosti, různého stupně robustnosti a výrobce pohybovala od 40 do 100 kg.

⁴⁶ „... Skládací kajak, loď před několika léty u nás ještě poměrně velmi řídká, v poslední době se i u nás rychle rozšiřuje, zdomácňuje a nebude myslím dlouho trvat a stane se nejrozšířenějším člunem. O použitelnosti skládacího kajaku pro naše reky není již dnes sporu, jisto je také, že je to loď rychlá, v turistickém provedení naprosto stabilní... Hlavní jeho výhoda, skladnost a snadný a rychlý transport, přímo sebou ve vlaku. Pro skutečného turistu jest nejuhodnější loď vůbec, neboť mu umožní poznávat stále nové a nové řeky, na které by se jinak vůbec nedostal... V poslední době u nás kajaků rapidně přibývá a jsou to většinou bývalí kanoisté, kteří prodávají své lodě a předsedají na kajak. Staví se jako jednosedadlové nebo dvousedadlové...“ Kanoie a kajak, roč. 2, 1935, č. 5, s. 54–55.

⁴⁷ Fotografie a kopie legitimace jsou převzaty z osobního archivu Miroslava Čapka.

Po několikaleté přestávce byla jaře roku 1928 obnovena tradice českobudějovické pobočky ČYK Praha. Ustavující valná hromada *Českého Yachtklubu* České Budějovice byla svolána na jaře roku 1928.⁴⁸ Jeho předsedou byl zvolen PhMr. J. Michl. Tento klub se stal v 30. letech nejenom nejvýznamnějším kanoistickým oddílem ve městě, ale i jedním z nejpřednějších mimopražských kanoistických klubů v ČSR. Vyjednal si možnost uskladnění lodí v *Žitném mlýně* (obr. 6), ten však na jaře 1929 vyhořel. Spolu s ním shořel také inventář ČYK, mimo jiné i 10 kánoí. V této těžké situaci podal pomocnou ruku mateřský ČYK Praha. Ještě před sezónou 1929 předal českobudějovické pobočce dar 10 tis. Kč, určený na stavbu nové loděnice. Ta byla postavena v krátkém čase, a sice na Sokolském ostrově. Z tohoto místa se však ČYK dlouho netěšil, protože z něj dostal výpověď. Její motiv spočíval hlavně v založení vlastního kanoistického odboru v Sokole I. ČYK si pak pronajal pozemek na Střeleckém ostrově, a to za terčovou zdí střelnice nedaleko *Lučního jezu* (obr. 9). Na něj přestěhoval předešlou dřevěnou loděnici a k té v roce 1933 ještě přistavěl klubovnu, taktéž dřevěnou.⁴⁹ Ve 2. pol. 30. let byl předsedou klubu JUDr. Luděk Král a vlastní činnost organizoval ve funkci kapitána Miroslav Čapek.

Obrázek 9./ Figure 9.

Na fotografii vlevo jsou zachyceni budějovičtí kanoisté u Lučního jezu. V popředí sedí u skládacího kajaku kapitán ČYK Miroslav Čapek. Na druhém břehu si klub postavil svoji v pořadí již třetí loděnici. Na fotografii vpravo překonávají kanoisté budějovického ČYK starý jez u papírny. Oba tyto jezy byly zrušeny v souvislosti s třetí etapou regulace Vltavy prováděnou v letech 1935–1940.⁵⁰ / In the photo on the left Budweis canoeists are captured at the Meadow Weir. In the foreground sits ČYK Captain Miroslav Čapek at the folding kayak. On the other bank, the club built its third shipyard. In the photo on the right the canoeists of Budweiser ČYK overcome the old Weir at the Paper mill. Both weirs were pulled down in connection with the third stage of regulation of the Vltava River between 1935 and 1940.

V dubnu 1932 byl ustaven kanoistický odbor Sokola I, který pak začal vyvíjet s podporou mateřské jednoty velmi aktivní činnost. Rychle si svépomocí upravil pro úschovu lodí dvě místnosti pod východní tribunou Sokolského stadiónu. Členský příspěvek byl stanoven na 5 Kč a poplatek za celoroční uschování lodí v loděnici na 30 Kč ročně. V prvním roce své existence měl 31 členů, kteří vlastnili 24 lodí. Jeho členové se věnovali zejména vodní turistice. Jejich nejoblíbenější túra vedla z Č. Krumlova do Č. Budějovic. Českobudějovičtí sokolští kanoisté ale podnikali v následujících letech i řadu jiných vodních túr, mimo jiné po střední Vltavě, Malši, Stropnici, Lužnici, Otavě, Nežárce a Lomnici. O celkovém počtu ujetých kilometrů si vedli členové tohoto odboru společnou statistiku. V té bylo započteno jen v roce 1934 celkem 11 082 ujetých km.⁵¹

⁴⁸ Podle kroniky ČYK Č. Budějovice.

⁴⁹ OA Č. Budějovice, ČYK Č. Budějovice, 180 C/19.

⁵⁰ Fotografie jsou převzaty z osobního archívu Miroslava Čapka.

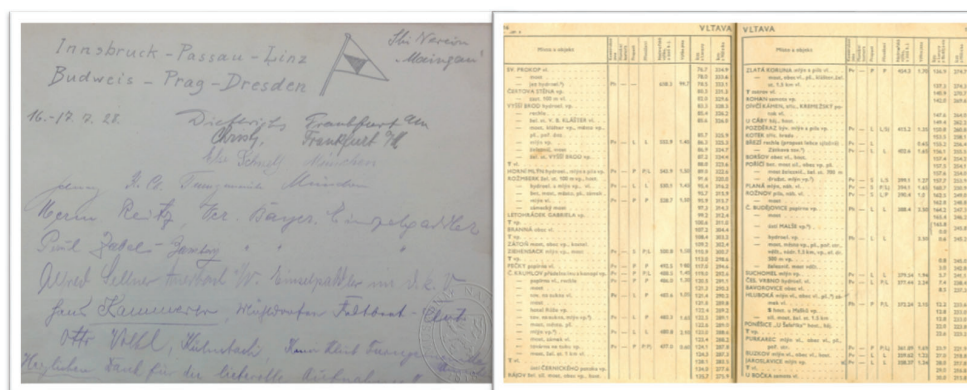
⁵¹ Jihočeské listy 16. 1. 1935.

Když k této organizované českobudějovické vodní turistice připočteme její oblíbenost v trampských osadách zakládaných na Vltavě, Malši a Stropnici,⁵² tak je zřejmé, že kanoistika a zejména pak vodní turistika prošla v meziválečném období na Českobudějovicku opravdu bouřlivým rozvojem.

Obrázek 10./ Figure 10.

Fotografie desek a jednoho z listů staniční knihy ČYK. Její originál je ve sbírkách Národního muzea.⁵³ Na tomto listu je zaznamenána vodácká výprava po Vltavě uspořádaná ČYK u příležitosti 30. výročí jeho založení. Pod zdravicí je podepsán i Josef Rössler-Ořovský. / Photo of plates and one of the sheets of the station book ČYK. Its original is in the collections of the National Museum. This list records a boating expedition on the Vltava River organized by ČYK on the 30th anniversary of its founding. Josef Rössler-Ořovský is also signed under the greeting.

Obrázek 11./ Figure 11.

Vlevo je kopie další ze stránek staniční knihy ČYK v Č. Budějovicích. Jsou na ní podpisy výpravy německých vodáků jedoucích v červenci 1928 po trase Innsbruck – Pasov – Linz – Budějovice – Praha – Dráždany. Vpravo je kopie dvojstrany z jedinečné kilometráže českých řek od Vratislava Teklého. Je na ní podrobně zpracován úsek Vltavy od Vyššího Brodu pod Hlubokou.⁵⁴ / On the left there is a copy of another page from the station book ČYK in Č. Budějovice. It involves the signatures of a tour of German canoeists on the Innsbruck – Passau – Linz – Budweis – Prague – Dresden route in July 1928. On the right is a copy of a double page from the unique mileage of Czech rivers by Vratislav Teklý. It is a detailed description of the Vltava section from Vyšší Brod to Hluboká.

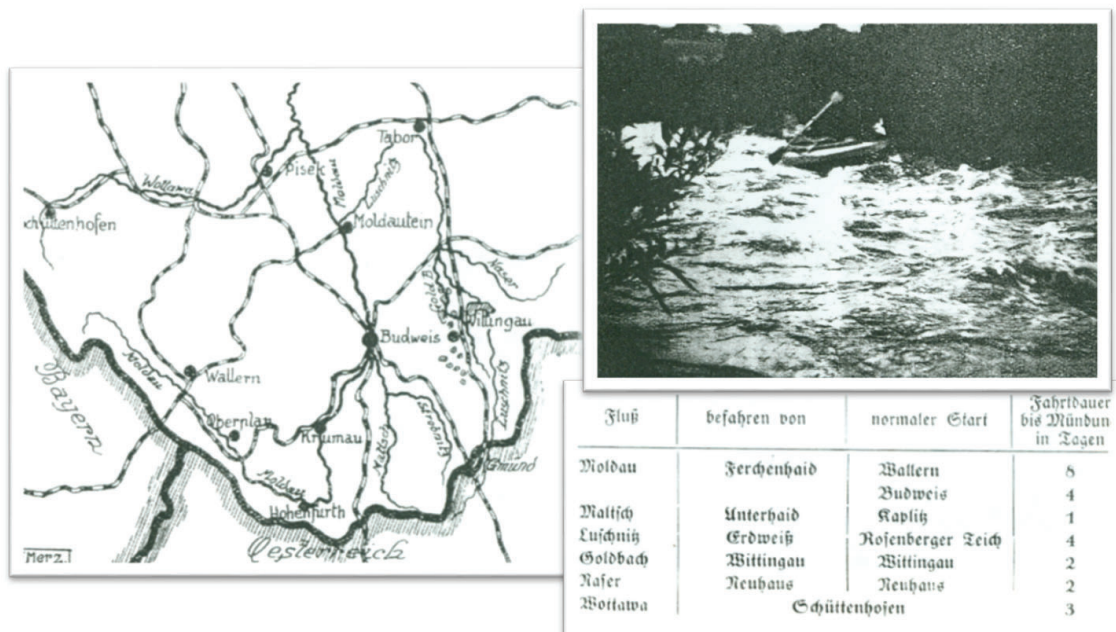
⁵² Jedna z nejstarších tramských chatových osad v České republice se dodnes nachází na levém břehu Vltavy, dva kilometry nad Boršovem. První trampové toto krásné místo u řeky objevili hned po I. světové válce a první chaty začali stavět v roce 1927. Zlatý věk chatové osady Údolí sporů nebo také U Rybů nastal po roce 1936 se zprovozněním Fritschovy stezky vedoucí z Boršova nad Vltavou na Dívčí kámen a do Zlaté Koruny. Poloha u řeky nad jezem s dobře sjíždnou propustí prakticky místní tramping ke kanoistice předurčila.

⁵³ Národní muzeum Praha – Historické muzeum. Archiv tělesné výchovy a sportu. Fond: Fotoarchiv tělesné výchovy a sportu. Dostupné z <http://esbirky.cz>. (eSbírky – kulturní dědictví on-line). Staniční kniha ČYK.

⁵⁴ Teklý, V. (1947). *Kilometráž českých řek. II. doplněné vydání*. Praha: KČST.

V té době byly navíc Č. Budějovice (spolu s Vltavou a jejími přítoky nad Prahou) prakticky nejdůležitější československou vodáckou křižovatkou, ve které tehdejší vodácké túry buď končily, nebo jí projížděly, či zde startovaly. I z toho důvodu zde ČYK založil a vedl tzv. *staniční knihu*, do které většina projíždějících posádek prováděla zápis či kresbu (obr. 10). První zápis v ní uskutečnil J. Rössler-Ořovský 21. července 1923 a celkově je pak tato unikátní kniha významným dokladem o intenzivním vodáckém pohybu na Vltavě a Malši v meziválečném období. Je v ní například i podrobný zápis o osmidenní anglo-české skautské kanoistické výpravě, která se uskutečnila začátkem července 1930 formou vodáckého putování po Vltavě z Č. Budějovic do Prahy. Tuto mezinárodní akci vedli J. Rössler-Ořovský a viceadmirál A. V. Campbell.

Vysoký počet zápisů do českobudějovické staniční knihy ČYK provedly zahraniční posádky, zejména německé, pro které byly Č. Budějovice důležitou stanicí na jejich oblíbené trase Dunaj – Vltava – Labe. Němečtí kanoisté si totiž ve 30. letech oblíbili velmi dlouhou kanoistickou trasu vedoucí z Německa přes Rakousko a Čechy zpět do Německa. Při ní kanoisté vybavení zpravidla skládacími kajaky přijeli po Dunaji z Německa přes Pasov do Lince. Zde složili kajaky, přestoupili na železnici a po ní přešli do Vyššího Brodu. Odtud pokračovali po Vltavě přes Č. Budějovice do Prahy a dále do Mělníka a pak po Labi do Německa (příklad zápisu jedné takové výpravy je na obr. 9). Z Labe pak mohli ještě odbočit a pokračovat po husté německé síti plavebních průplavů, a to třeba až do východiště celé trasy na Dunaji. V nejdelsí variantě tato plavba trvala i několik týdnů a vyjma několika desítek kilometrů na železnici se dala celá absolvovat po vodě.

Obrázek 12./ Figure 12.

Vodácká tematika v oficiální publikaci Deutsche Böhmerwaldbund in Böhmisches Budweis z roku 1929./
Figure 21. Vodácká tematika v oficiální publikaci Deutsche Böhmerwaldbund in Böhmisches Budweis z roku 1929./
Water sport theme in the official publication Deutsche Böhmerwaldbund in Böhmisches Budweis from 1929.

Ani toto ale kupodivu nepřispělo k založení samostatného budějovického německého kanoistického klubu. A to navíc v ČSR existoval *Deutscher Paddler und Seglerverband in der Tschechoslowakei* (německý kanoistický jachetní svaz v Československu) začleněný do DHfL.⁵⁵ Zde opět jako v případě několika dalších sportovních odvětví můžeme spekulovat, a to pouze podle německých jmen, že část budějovických Němců byla organizována ve zdejších českých kanoistických klubech a odborech, kterých

⁵⁵ DHfL – Der Deutsche Hauptausschuss für Leibesübungen (Německý hlavní výbor pro tělesná cvičení). Jeho sídlem bylo Ústí nad Labem.

zde bylo v meziválečném období, včetně oddílů vodních skautů, celkem sedm.⁵⁶ Určitou informační a organizační funkci pro zdejší německy mluvící kanoisty plnil *Deutsche Böhmerwaldbund in Böhmisches Budweis*. Ten věnoval kanoistice pozornost např. ve své oficiální publikaci z roku 1929. Byla v ní i jednoduchá mapka jihočeských řek, tabulka s místem obvyklého startu a běžnou délkou putování na nich. Bylo v ní i několik fotografií s kanoistickou tematikou (obr. 11). Böhmerwaldbund na požádání sděloval i informace o vodním stavu na jihočeských řekách.

Závěr

Formy turistiky vázané na technické přesunové prostředky v letních měsících, tedy cykloturistika a vodní turistika, byly prováděny obyvateli Českých Budějovic ve sledovaném období v menší míře spontánně, ale jak bylo tehdy obvyklé hlavně ve velmi širokém okruhu zde působících klubů, spolků či jednot. I v případě tehdejších sportovních klubů, jež byly ze své podstaty zaměřeny na sport, tvořila turistická forma jejich činnosti podstatou, či spíše zcela dominantní složku jejich činnosti.

Jako první z nich, a to již v 90. letech 19. století, zde vznikla cykloturistika, a to částečně ve spontánní podobě, ale hlavně se velmi rychle etablovala v organizované formě v řadě zdejších cyklistických klubů. Cyklistika však, a to jak v minoritní závodní formě, tak i ve zcela dominantní formě v podobě cykloturistiky, ale nepředstavovala v Č. Budějovicích, zejména pak v meziválečném období, nijak mimořádně rozvinuté odvětví. Navíc měla velice komplikovanou, málo přehlednou a ještě se často měnící organizační strukturu. Z té se navíc v meziválečném období zcela vytratily původně počtem převažující německé spolky.

Ve zcela zvláštní fenomén se se zde vyvinula vodní turistika. To však bylo do značné míry determinováno jedinečnými podmínkami, které pro ni dostali místní do vínku od přírody. Ty však jako první objevili cizinci a po nich pražští kanoisté. Ti pak iniciovali a všemožně podporovali vznik zdejšího kanoistického života a také přispěli k tomu, že Č. Budějovice měly v meziválečném období postavení nejdůležitější československé vodácké křižovatky. Poněkud záhadou zůstává fakt, že přes značnou frekvenci německých vodních turistů, kteří projížděli městem, zde nevzniknul za celé období žádný německý kanoistický klub či spolek, a to ani jako alespoň snaha o protíváhu řady zdejších českých kanoistických sdružení.

Všeobecným znakem, a to nejenom zdejší turistiky, je vzájemné prorůstání specifických turistických organizací a odborů se sportovními kluby zaměřenými na cyklistiku (prakticky však hlavně na cykloturistiku), stejně jako s kanoistickými kluby zabývajících se vodní turistikou. Za asi nejmarkantnější příklad toho může sloužit místní odbor KČST, který opravdu nebývale rozšířil svoji činnost směrem a ke kanoistice.

Prameny a literatura

Archivní fondy a muzejní sbírky

Státní oblastní archiv Třeboň. Fond Policejního ředitelství České Budějovice. Kartony 796, 801, 808, 814, 822 a 846.

Okresní archiv České Budějovice. Fondy místní povahy. Tělocvičné a sportovní spolky.

Okresní archiv České Budějovice. Sběrka map a plánů a Sběrka fotografií a pohlednic.

Národní muzeum Praha – Historické muzeum. Archiv tělesné výchovy a sportu. Fond: Fotoarchiv tělesné výchovy a sportu. Dostupné z <http://esbirky.cz>. (eSběrky – kulturní dědictví on-line).

Jihočeské muzeum České Budějovice. Sběrka negativů a Sběrka pohlednic a fotografií.

Kronika ČYK Č. Budějovice /oddílu jachtingu Slavoj Č. Budějovice/.

Osobní archiv Miroslava Čapka, nar. 1910. Zapůjčen v roce 1990. Tehdy bytem Pekárenská 55, České Budějovice.

Periodika

Budweiser Zeitung, roč. 1919–1938.

Jihočech, 1920–1938.

Jihočeské listy, roč. 1895–1938.

⁵⁶ Štumbauer, J. (1995). *Dějiny spolkové tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích od poloviny devatenáctého století do roku 1938* (Habilitační práce, Univerzita Karlova, Praha), s. 279–286.

Jihočeský sportovní týdeník, roč. 1 (1922–1923), 5 (1926–1927), 7 (1928–1929), 8 (1929–1930), 10 (1931–1932), 15 (1936–1937).

Kanoe a kajak, roč. 1934–1938.

Republikán, roč. 1919–1938.

Zpravodaj tělocvičné jednoty Sokol I Č. Budějovice, roč. 1927–1938.

Tištěné prameny

Bericht des Deutschen Turnvereines in Budweis. (1912). Budweis.

České Budějovice. Místní odbor Národní jednoty pošumavské. (1892). Praha: KČT.

Jihočeský kalendář a adresář na rok 1901. (1901). Č. Budějovice.

Yachetní sport, kanoe, vodní turistika. (1931). Praha: ČYK.

Plány a mapy

Allgemeine Übersicht-Karte. (1888). [Měř. 1:750 000]

Wanderkarte vom Ausgangspunkte Budweis. [Měř. 1:150 000].

Literatura

Ambrož, B., & Šindelář, B. (1924). *Průvodce Českými Budějovicemi a okolím.* Č. Budějovice: K. Au-sobský.

Bayer, E. (1910). *Budweis und seine nächste Umgebung.* Budweis: A. Gothmann.

Böhm, F. (1928). *České Budějovice.* Č. Budějovice.

Kohoutek, V., Kössl, J., Šulc, J., & Vacek, V. (1982). *70. výročí založení organizované kanoistiky v ČSSR.* Praha: ČÚV ČSTV.

Kratochwil, K., & Meerwald, A. (1930). *Heimathbuch der Berg und Kreisstadt Böhmisches Budweis.* Č. Budějovice: Karl Kratochwil a comp. Verlag.

Moravec, E. (1912). *České Budějovice a okolí.* Č. Budějovice.

Moravec, E. (1924). *Č. Budějovice - průvodce městem a okolím. Jižní Čechy a Šumava.* Č. Budějovice: Jan Svátek.

Sedlmeyer, K. A. (1979). *Budweis.* Miesbach: Verlag Bergmann + Mayr.

Štumbauer, J. (1995). *Dějiny spolkové tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích od poloviny devatenáctého století do roku 1938* (Habilitační práce, Univerzita Karlova, Praha).

Štumbauer, J. (2014). *Dějiny německé spolkové tělesné výchovy a sportu v Českých Budějovicích od poloviny devatenáctého století do roku 1945.* Č. Budějovice: Jihočeská univerzita.

Štumbauer, J., Tlustý, T., & Malátová, R. (2015). *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v českých zemích do roku 1918.* Č. Budějovice: Jihočeská univerzita.

Štumbauer, J. (2016). *Vybrané kapitoly z historie tělesné výchovy, sportu a turistiky v meziválečném Československu.* Č. Budějovice: Jihočeská univerzita.

Štumbauer, J., & Štumbauer, P. (2017). Historie českobudějovické kanoistiky od jejích počátků do poloviny 80. let 20. století. *Studia Kínanthropologica*, 18(2), 143–161.

Teklý, V. (1936). *Kilometráž českých řek.* Praha: KČST.

Teklý, V. (1938). Vodáctví v Klubu čs. turistů. In: *50 let Klubu čs. turistů.* Praha: KČST.

Teklý, V. (1947). *Kilometráž českých řek. II. doplněné vydání.* Praha: KČST.

Elektronické a internetové zdroje <http://www.fotohistorie.cz>. Historické pohlednice.

Doc. PaedDr. Jan Štumbauer, CSc.

JU PF KTVS

Na Sádkách 305/2a

370 05 České Budějovice

stumba@pf.jcu.cz

POKYNY PRO AUTORY PŘÍSPĚVKŮ

Časopis Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity je určen pro zveřejňování původních výzkumných studií, teoretických studií, přehledových studií a předběžných sdělení, které souvisí s problematikou kinantropologie. Akceptuje příspěvky, které dosud nebyly publikované a nejsou přijaté k publikování v jiném časopisu. Všechny texty procházejí recenzním řízením a jsou posuzovány nejméně dvěma odborníky. Recenzní řízení je anonymní. Statě mohou být publikovány v jazyce českém, slovenském nebo anglickém. Autor je zodpovědný za odbornou, jazykovou a formální správnost příspěvku. O zveřejnění příspěvku rozhoduje redakční rada se zřetelem na vědecký význam a oponentské posudky.

Struktura příspěvku představuje formální a obsahové členění v souladu s konvencí pro vědecké sdělení.

1. Titulní strana obsahuje

- (a) *Nadpis* (název práce) má být stručný, výstižný, má poskytovat jasnou informaci o obsahu článku. Nemá přesáhnout 10 slov, 80-85 znaků včetně mezer. První se uvádí název práce v českém jazyce, pod ním v anglickém jazyce.
- (b) *Jméno autora* (autorů) se uvádí bez titulů, v pořadí jméno (iniciála), příjmení, např. R. Naul¹, R. Telama² & A. Rychtecký³. Příjmení se v případě potřeby opatří horním indexem.
- (c) *Pracoviště autorů* se uvede v pořadí indexů, např. ¹University of Essen, Sportpädagogik, ²University of Jyväskylä, Faculty of Physical Education and Sport, ³Univerzita Karlova, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra pedagogiky, psychologie a didaktiky TV a sportu.
- (d) *Abstract* (krátký souhrn) se nejdříve uvádí v anglickém jazyce. Jasně stanoví cíl, stručný popis problému, metody, výsledky a závěry. Doporučuje se rozsah 100 až 200 slov (Word – panel nabídek – Nástroje – Počet slov). Nemá se opakovat název článku a nemají se uvádět všeobecně známá tvrzení.
- (e) *Klíčová slova* v angličtině nemají přesáhnout 5 slov, doporučuje se používat klíčová slova platná pro databázi CAB, řadí se od obecnějších ke konkrétnějším, navzájem se oddělují středníkem.
- (f) *Souhrn* (neboli abstrakt) a *klíčová slova* v českém, resp. slovenském jazyce – platí stejná pravidla jako pro abstrakt a klíčová slova v anglickém jazyce.

2. Další strany

- (a) *Úvod* obsahuje nejnutnější údaje k pochopení tématu, krátké zdůraznění, proč byla práce uskutečněna, velmi stručně stav studované problematiky. Je možné uvést citace autorů vztahující se k práci.
- (b) *Metodika* (metoda) umožňuje zopakování popsaných postupů. Podrobný popis metodiky se uvádí tehdy, je-li původní, jinak postačuje citovat autora metody a uvést případné odchylky. Způsob získání podkladových dat se popisuje stručně.
- (c) *Výsledky* zahrnují věcné, stručné vyjádření výsledků, zjištění, nálezů a pozorovaných jevů. Vedle tabulek se doporučuje používat grafů. Graf nemá být „kopií“ tabulky, má vyjadřovat nové skutečnosti. Tabulky mají shrnovat výsledky statistického vyhodnocení. Popis výsledků má být věcný, obsahovat pouze faktické nálezy, nikoliv závěry a dedukce autora.
- (d) *Diskuze* vyhodnocuje zjištěné výsledky, konfrontuje je s literárními údaji, zaujímá stanoviska, diskutuje o možných nedostacích. Srovnává je s dříve publikovanými údaji, pokud mají s prací souvislost (uvádět jen autory, kteří mají k nové práci bližší vztah). Vyžaduje-li to charakter práce, je možné popis výsledků a diskuzi spojit do jedné stati „Výsledky a diskuze“.

Pokud to autoři považují za účelné, může být zařazen do příspěvku *závěr*. Zahrnuje základní informace o materiálu a metodice, stručně vystihuje nové a podstatné poznatky. Je nekritickým informačním výběrem významného obsahu příspěvku, včetně hlavních statistických dat, nikoliv jen jeho pouhým popisem. Má být psaný celými větami (ne heslovitě), nemá překročit 10 řádků.

Podle uvážení autora je možné na tomto místě uvést *poděkování* spolupracovníkům.

- (e) *Literatura* se uvádí pouze ta, která byla skutečným podkladem pro napsání příspěvku. Musí odpovídat publikačnímu manuálu APA (6. vydání, 2010) a řadí se abecedně podle jména prvních autorů.
- (f) *Citace* v textu. Je nutno rozlišovat podle počtu autorů. V případě dvou a méně autorů se vypisují vždy jména i rok (Palmer & Roy, 2008). V případě tří až pěti autorů se při prvním výskytu vypíší všechna jména (Sharp, Aarons, Wittenberg, & Gittens, 2007). Následně se již používá pouze jméno prvního autora + et al. (Sharp et al., 2007). V případě šesti a více autorů se et al. používá již při prvním výskytu citace (Mendelsohn et al., 2010).

Schématické znázornění hlavních citací:

- **periodika** (pravidelně vydávané žurnály, časopisy, sborníky apod.) ⇒ Autor, A., Autor, B., & Autor, C. (1998). Název článku. *Název časopisu, ročník*(číslo), stránky. DOI.
Scruton, R. (1996). The eclipse of listening. *The New Criterion*, 15(3), 5–13.
Wooldridge, M. B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 33(5), 211–218. <http://dx.doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.005>.
Článek s více jak sedmi autory (časopis vycházející pouze jednou ročně, tzn. bez čísla):
Miller, F. H., Choi, M. J., Angeli, L. L., Harland, A. A., Stamos, J. A., Thomas, S. T., . . . Rubin, L. H. (2009). Web site usability for the blind and low-vision user. *Technical Communication*, 57, 323–335.
- **neperiodika** (knihy, monografie, sborníky, skripta, brožury, manuály, audio-vizuální média apod.) ⇒ Autor, A. (1998). *Název díla*. Místo vydání: vydavatel.
Rosenthal, R., Rosnow, R. L., & Rubin, D. B. (2000). *Contrasts and effect sizes in behavioral research: A correlational approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
Calfee, R. C., & Valencia, R. R. (1991). *APA guide to preparing manuscripts for journal publication*. Washington, DC: American Psychological Association.
- **část z neperiodika** (kapitoly ve sborníku, knize apod.) ⇒ Autor, A., & Autor, B. (1998). Název kapitoly. In A. Editor, B. Editor, & C. Editor (Eds.), *Název knihy* (pp. xx–xx). Místo vydání: Vydavatel.
O’Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men’s and women’s gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), *Gender issues across the life cycle* (pp. 107–123). New York, NY: Springer.
Herrmann, R. K., & Finkle, F. (2002). Linking theory to evidence in international relations. In W. Carlsnaes, T. Risse, & B. A. Simmons (Eds.), *Handbook of international relations* (pp. 119–136). London: Sage.
- **kvalifikační práce** ⇒ Autor, A. (2012). *Název práce* (Typ práce, Univerzita, Město, Země). Získáno z <http://...>.
Barua, S. (2010). *Drought assessment and forecasting using a nonlinear aggregated drought index* (Disertační práce, Victoria University, Melbourne, Austrálie). Získáno z <http://vuir.vu.edu.au/1598>.
Nepublikovaná kvalifikační práce:
Considine, M. (1986). *Australian insurance politics in the 1970s: Two case studies*. (Nepublikovaná disertační práce). University of Melbourne, Melbourne, Austrálie.
- **webová stránka** ⇒ Titulek stránky. (1998). Získáno 9. říjen 2015, z <http://...>.
Studia Kinanthropologica - Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích - JU. (b.r.). Získáno 25. duben 2017, z http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/tv/studia_kinantropologica/index.php.

Do seznamu se zařazují všechny práce citované v textu, na práce uvedené v seznamu literatury musí být v textu odkaz. Pro citaci příspěvku uveřejněného v tomto časopisu se používá plných názvů. U *historických textů* je požadována přesná citace (př.: poznámka pod čarou).

(g) *Adresa prvního autora* (kontaktní adresa) se uvádí jako poslední údaj v příspěvku. Obsahuje plné jméno, příjmení, tituly, přesnou adresu s PSC, číslo telefonu, faxu, příp. e-mail.

Technická úprava rukopisu

Příspěvky jsou přijímány ve formě zpracované textovým editorem, nejlépe Microsoft Word (popř. editorem s ním plně kompatibilním) při dodržení následujícího nastavení a úprav:

- formát A4
- všechny okraje 2,5 cm
- název práce (česky, resp. slovensky a anglicky) 11, ostatní 10
- písmo pro název práce (česky, resp. slovensky a anglicky) Arial pro ostatní text Times New Roman
- řádkování 1,0
- odsazení prvního řádku odstavce 0,5 cm
- Název práce, souhrn a klíčová slova (česky, resp. slovensky a anglicky), jméno autora (autorů). **Ne velkými písmeny.**
- text a přílohy (tj. tabulky, grafy apod.) musí být zpracovány s využitím jednotek SI (ČSN 01 1300).

- zkratky se používají pouze pokud se jedná o mezinárodně platnou symboliku. Prvně použitou zkratku je nutno v závorce vysvětlit. V názvu práce není vhodné zkratkou používat.
- latinské názvy se píší kurzívou, netučně, a to i v názvu příspěvku. Na tabulky, grafy atd. musí být v textu odkazy. Předkládaný rukopis vědecké práce by neměl přesáhnout 15 stran včetně příloh. Tabulky, obrázky a grafy se zařazují do přílohy.
- **rozlišujte:** 15% – patnáctiprocentní a 15 % – patnáct procent, dále pomlčku (–) a spojovník (–). Dlouhá se užívá pro vyjádření číselného rozpětí (5–11 let, 1918–1938), jako znaménko minus (–5, –0,3), jako prostá pomlčka v textu (utkáni Sparta–Slavia, Praha 6 – Ruzyně) či pokud se používá k vytvoření seznamu (odrážky). Spojovník užíváme tehdy, chceme-li vyjádřit, že jím spojené výrazy tvoří těsný významový celek (Garmisch-Partenkirchen, je-li, technicko-ekonomický, Marie Curie-Sklodowska).
- **neužívejte**, (s výjimkou) anglického textu, desetinnou tečku, ale desetinnou čárku. Desetinná čísla píšete ve tvaru: 9,8 či 0,678.

Tabulky – rozměry musí respektovat vymezenou stránku. Názvy tabulek a textů v tabulkách se uvádí dvojjazyčně, tj. česky, resp. slovensky a anglicky, přičemž je možné využít indexování českých textů v tabulce a uvést seznam anglických překladů pod tabulkou. Doplňující informace se uvádějí pod tabulku.

Table 1
Money Towards Cancer Research in 2008

Type	National Cancer Institute	American Cancer Society
Lung	\$247.6 million	\$20.4 million
Breast	\$572.6 million	\$35.5 million
Prostate	\$285.4 million	\$15.8 million
Colorectal	\$273.7 million	\$26 million
Melanoma	\$110.8 million	\$10.3 million

Note. Adapted from “Cancer Research: Where the Funding Goes,” by Everyday Health, updated in 2010, Retrieved from <https://www.everydayhealth.com/cancer/cancer-research-where-funding-goes.aspx>.

Grafy, obrázky apod. jsou zpravidla samostatnými listy zpracovanými v kvalitě, která odpovídá požadavkům přímé předlohy pro tisk (černobílé obrázky a grafy a tomu odpovídající popisky, rozlišení min. 300 dpi). Rozměry musí respektovat vymezenou stránku. Použité názvy a popisy musí být uvedené rovněž dvojjazyčně, tj. česky, resp. slovensky a anglicky. Doplňující informace se uvádějí pod obrázek či graf. Obrázky a grafy mají souhrnný charakter a nerámují se. Grafy a obrázky mohou být v barevném provedení.

Počet tabulek, grafů a obrázků musí být volen takový, aby na jednu stranu časopisu vycházela maximálně jedna tabulka, graf nebo obrázek (tzn. maximálně jedna tabulka, obrázek nebo graf na 50 řádků textu).

Autoři, jejichž příspěvek má vazbu na projekt *grantové agentury* a je součástí dílčí nebo závěrečné *zprávy výzkumného projektu* musí toto uvést. Např.: Empirická data byla získána v rámci řešení grantového projektu např. GAČR (název a číslo).

Příspěvky k oponentnímu řízení pošlou autoři elektronicky na adresu redakce: studiakin@pf.jcu.cz.

Po úpravách vyvolaných oponentním řízením pošlou autoři na adresu redakce opravené rukopisy v elektronické podobě.

Upozornění: Od roku 2011 je vybírán manipulační poplatek za příspěvek do časopisu *Studia Kínanthropologica* ve výši 500 Kč nebo 20 €, číslo účtu: 104725778/0300, Specifický symbol: 1214.

INSTRUCTIONS FOR THE AUTHORS OF THE ARTICLES

Scientific Journal for Kinanthropology is mainly a place for publishing reports of empirical studies, review articles, or theoretical articles. Articles are published in Czech, Slovak, and/or English language. The author (senior author) is responsible for special and formal part of the article. All texts are subject to review process and assessed by at least two expert referees. The review procedure is authorless. Board of editors decide about article's publishing having regard to scientific importance and review process.

Most journal articles published in kinanthropology are reports of empirical studies, and therefore the next section emphasizes their preparation.

Parts of a Manuscript

1. Title page consists of

(a) *Title*. A title should summarize the main idea of the paper simply and, if possible, with style. It should be a concise statement of the main topic and should identify the actual variables or theoretical issues under investigation and the relation between them. The recommended length for a title is 8 to 10 words. A title should be fully explanatory when standing alone.

(b) *Author's name and affiliation*

(c) *Abstract*. An abstract is brief, comprehensive summary of the contents of the article. A good abstract is accurate, self-contained, concise and specific, nonevaluative, coherent and readable. An abstract of a report of an empirical study should describe in 150 to 200 words

- the problem under investigation, in one sentence if possible;
- the subjects, specifying pertinent characteristics, such as number, type, age, sex, and species;
- the experimental method, including the apparatus, data-gathering, and complete test names, etc.
- the findings, including statistical significant levels, and
- the conclusions, and the implications or applications.

(d) *Keywords*. Not more than 5.

2. Next pages

(a) *Introduction*. The body the paper body of a paper opens with an introduction that presents the specific problem under study and describes the research strategy. Definition of variables and formal statement of your hypotheses give clarity. Because the introduction is clearly identified by its position in article, it is not labeled.

(b) *Method*. The Method section describes in detail how the study was conducted. Such a description enables the reader to evaluate the appropriateness of your method and the reliability and the validity of your results. It also permits experienced investigators to replicate the study if they so desire. Method section is divided into labeled subsections. These usually include description of subject, the apparatus (measures or materials), and the procedure. If the design of the experiment is complex or the stimuli require detailed description, additional subsections or subheadings to divide the subsections may be warranted to help readers find specific information, include in this subsections only the information essential to comprehend and replicate the study. Given insufficient detail, the reader is left with questions, given to much detail, the reader is burdened with irrelevant information. Method section is usually divided into: Subject; Measures (Apparatus or Materials) and Procedure.

(c) *Results*. This section summarizes the data collected and the statistical treatment of them. First, briefly state the main results or findings. Then report the data in sufficient detail to justify the conclusions. Mention all relevant results, including those that run counter the hypothesis. Do not include individual scores or raw data, with the exception, e.g. of single-subject designs or illustrative samples.

(d) *Tables and figures*. To report data, choose the medium that presents them clearly and economically. Tables provide exact values and can efficiently illustrate main effects. Figures of professional quality attract the reader's eye and best illustrate interactions and general comparisons. Although summarizing the results and the analysis in tables or figures may be helpful, avoid repeating the same data in several places and using tables for data that can be easily presented in the text. Refer to all tables as tables, and to all graphs, pictures, or drawings as figures. Tables and figures supplemented

the text; they cannot do the entire job of communication. Always tell the reader what to look for in tables and figures and provide sufficient explanation to make them readily intelligible.

(e) *Discussion*. After presenting the results, you are in a position to evaluate and interpret their implications, especially with respect to examine, interpret, and qualify the results, as well as to draw inferences from them. Emphasize any theoretical consequences of the results and the validity of your conclusions. When the discussion is relatively brief and straightforward, some authors prefer to combine it with the previous Result section, yielding Results and Conclusion or Results and Discussion).

(f) *Conclusion*. Conclusion part contrary to Abstract is not obligatory. This part could also be in section Results and Conclusions.

(g) *References*. Just as data in the paper support interpretations and conclusions, so reference citation document statements made about the literature. All citations in the ms. must appear in the reference list, and all references must be cited in text. Choose references judiciously and cite them accurately. The standard procedure for citations ensure that references are accurate, complete, and useful to investigators and readers. In references section follow the APA-Publication Manual (6th edition, 2010).

(h) *Appendix*. Appendix is although seldom used, is helpful if the detailed description of certain material is distracting in, or inappropriate to the body of this paper. Some examples of material suitable for an appendix are (1.) new computer program specifically designed for your research and unavailable elsewhere, (2.) an unpublished test and its validation, (3.) a completed mathematical proof, (4.) list of stimulus material (e. g. those used in psycholinguistic research), or (5.) detailed description of a complex piece of equipment. Include an appendix only if it helps readers to understand, evaluate, or replicate the study.

(i) *Author's address* (contact address) – the author presents his/her address and address of his/her co-workers as the last information in the article. He/she presents family name, first name, degrees, complete address, City Code, telephone number and mainly e-mail.

Technical form of (hand) writing

Articles are basically accepted in the form of text editor, Microsoft Word or by editing, keeping following setting and arrangements:

- form A4
- all outsides 2.5 cm
- size of letters 11, for the name of work a 10 for the other text
- single lines
- letters Times New Roman CE
- distance from the first line of the column – 0.5 cm
- gaps behind the headlines – 6 points
- all headlines extra bold and situated in the centre, Tables can be presented direct in the manuscript or mostly are presented as supplement enclosures of the article.

Dimensions of the *tables* (including title) can't be over width and height of the page limited by above mentioned page's appearance. The name of the Table and all languages, in English and in Czech, it is possible to use English text in the Table and the list of Czech translations is presented under the table (or contrary).

Figures (graphs, pictures, drawings, etc.) are regularly sheets in the quality replying to the requirements of the sample for print (black and white images and graphs with the corresponding descriptions, resolution min. 300 dpi). The figure's dimension including all descriptions can't be bigger than above mentioned page's dimension. The name of figure and all descriptions used in figure are also in two languages – in English and Czech.

To the authors, whose articles are connected with the project of some Grant Agency, is recommended to emphasize this fact (i. e. name of the project and its number).

Please note: From January 2011 there will be a handling fee of 500 Kč (or 20 €) for articles accepted by Studia Kinantropologica, Account number: 104725778/0300, Specific symbol: 1214.

e-mail: studiakin@pf.jcu.cz

www.pf.jcu.cz

<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/tv/studiaka.html>

Upozornění

Od roku 2011 je vybírán manipulační poplatek za příspěvek do časopisu *Studia Kinanthropologica* ve výši 500 Kč nebo 20 €. Tento příspěvek bude plně využit jako odměna recenzentům.

Číslo účtu: 104725778/0300

Specifický symbol: 1214

IBAN: CZ20 0300 0000 0001 0472 5778

SWIFT (BIC) CEKOCZPP

Do zprávy pro příjemce uvádějte jméno prvního autora.

Please note

From January 2011 there is a handling fee of 500 Kč (or 20 €) for articles submitted by *Studia Kinanthropologica*. This fee will be fully used as a reward for reviewers.

Account number: 104725778/0300

Specific symbol: 1214

IBAN: CZ20 0300 0000 0001 0472 5778

SWIFT (BIC) CEKOCZPP

In a message for the recipient to enclose the name of the first of the author.

